

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΟΡΙΣΜΩΝ
& ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
“ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΟΡΙΣΜΩΝ ΚΑΙ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ”

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

“ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΤΙΛΗΠΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΛΟΓΗ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑΣ. Η
ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ/ΤΡΙΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ
ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ”

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια: Λυσσαρίδου Μαρίνα
Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Κ. Ντουμή Μαρία, Καθηγήτρια

Χίος, Οκτώβρης, 2023

Περίληψη

Σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας είναι να διερευνηθούν οι επιπτώσεις της αντιληπτής ποιότητας εκπαίδευσης στην επιλογή σταδιοδρομίας των φοιτητών/τριών τμημάτων τουρισμού στην Ελλάδα. Ένα ζήτημα που απασχολεί συνεχώς τους εμπλεκόμενους στην εκπαίδευση κυρίως κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών των φοιτητών/τριών και το βαθμό που αυτή επηρεάζει την επιλογή επαγγελματικής σταδιοδρομίας. Αξίζει να διερευνηθούν οι επιπτώσεις της εκπαιδευτικής διαδικασίας με βάση την αντίληψη των φοιτητών/τριών πάνω στο ζήτημα αυτό, ώστε να σχεδιαστούν αποτελεσματικά αρχικά τα προγράμματα σπουδών και στη συνέχεια όλες οι παράμετροι που εμπλέκονται στην παροχή εκπαίδευσης. Όσον αφορά την ανάγκη υλοποίησης της παρούσας εργασίας αποτέλεσε το γεγονός ότι, υπάρχει μια αυξημένη ζήτηση για επαγγελματικά μορφωμένο και εκπαιδευμένο προσωπικό στον τουριστικό τομέα στην Ελλάδα, επομένως είναι σημαντικό να διερευνηθεί ο ρόλος της τουριστικής εκπαίδευσης στην επαγγελματική αποκατάσταση των σπουδαστών. Ο σκοπός της εργασίας θα διερευνηθεί με την πραγματοποίηση πρωτογενούς έρευνας, όπου για τη συγκέντρωση δεδομένων χρησιμοποιήθηκε ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο με κλειστές ερωτήσεις, το οποίο ολοκλήρωσαν 120 φοιτητές τμημάτων τουρισμού στην Ελλάδα. Η ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με μεθόδους περιγραφικής κι επαγωγικής στατιστικής. Τα ευρήματα σχετικά με την αντιληπτή ποιότητα της εκπαίδευσης δείχνουν ότι, οι φοιτητές και οι φοιτήτριες είναι ικανοποιημένοι από το πρόγραμμα σπουδών τους αλλά όχι στον ίδιο βαθμό από το περιβάλλον της σχολής τους. Επίσης, διακρίνεται η επιθυμία των φοιτητών/τριών για συνέχιση των σπουδών τους έπειτα από το προπτυχιακό επίπεδο αλλά και η πρόθεση τους για ενασχόληση στον τουριστικό κλάδο. Τέλος, οι φοιτητές/τριες αποδέχονται την σύνδεση της εκπαίδευσης και των προγραμμάτων σπουδών με την αγορά εργασίας στον τουριστικό κλάδο και κατ' επέκταση το αντίκτυπο της εκπαίδευσης στην επαγγελματική τους σταδιοδρομία.

Λέξεις – Κλειδιά: Φοιτητές/τριες Τμημάτων Τουρισμού, Ποιότητα εκπαίδευσης, Τουριστική εκπαίδευση

Abstract

The aim of this research is to investigate the impact of perceived quality of education on the career choice of tourism students in Greece. An issue that constantly concerns those involved in education mainly during students' undergraduate studies and the extent to which it affects the choice of professional career. It is worth investigating the implications of the educational process based on students' perception on this issue, in order to effectively design initially the curricula and then all the parameters involved in the provision of education. Regarding the need to implement this thesis, there is an increased demand for professionally educated and trained personnel in the tourism sector in Greece, therefore it is important to investigate the role of tourism education in the professional rehabilitation of students. The purpose of the thesis will be investigated by conducting primary research, where an electronic questionnaire with closed questions was used to collect data, which was completed by 120 tourism students in Greece. The analysis of the data was carried out using descriptive and inferential statistical methods. Findings on perceived quality of education show that students are satisfied with their curriculum but not to the same extent with their school environment. Also, the desire of students to continue their studies after the undergraduate level and their intention to engage in the tourism industry is distinguished. Finally, students accept the connection of education and curricula with the labor market in the tourism industry and consequently the impact of education on their professional career.

Keywords: Tourisms' students, Quality of education, Tourisms' education

Ευχαριστίες

Μετά από τη ολοκλήρωση των μαθημάτων και της διπλωματικής μου εργασίας αισθάνομαι ιδιαίτερα ευγνώμων για τις γνώσεις και τις δεξιότητές που απέκτησα από την πραγμάτωση του συγκεκριμένου μεταπτυχιακού, το οποίο καλύπτει μεγάλο εύρος πάνω στον τουριστικό κλάδο και τις επιχειρήσεις φιλοξενίας κάτι που το καθιστά ιδιαίτερος ενδιαφέρον. Επιθυμώ να ευχαριστήσω τους φοιτητές/τριες και τους καθηγητές/τριες των τμημάτων τουρισμού που ενίσχυσαν με την πολύτιμη βοήθεια τους την περάτωση της συγκεκριμένης έρευνας.

Περιεχόμενα

Σελ.

Περιεχόμενα

Περίληψη	2
Abstract.....	3
Ευχαριστίες	4
Περιεχόμενα	5
Κατάλογος Πινάκων	7
Εισαγωγή.....	8
Μέρος Πρώτο:.....	12
Θεωρητικό υπόβαθρο	12
Κεφάλαιο 1 ^ο : Βιβλιογραφική ανασκόπηση.....	13
1.1 Χαρακτηριστικά της παρούσας έρευνας	13
1.2 Ανασκόπηση ερευνών στην Ελλάδα	17
1.3 Σημασία και πρωτοτυπία της παρούσας έρευνας	19
1.4 Σκοπός και ερευνητικές υποθέσεις	20
Κεφάλαιο 2 ^ο : Η έννοια της τουριστικής εκπαίδευσης και τα χαρακτηριστικά της	22
2.1 Η εκπαίδευση στον τομέα του τουρισμού.....	22
2.2 Χαρακτηριστικά τουριστικής εκπαίδευσης.....	23
2.3 Βασικές αρχές και στόχοι της εκπαιδευτικής πολιτικής στον τουρισμό	24
2.4 Αξιολόγηση της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα	25
2.5 Ο σκοπός και τα προγράμματα σπουδών	26
2.6 Δεξιότητες που αποκτούν οι σπουδαστές των τουριστικών επαγγελματών ...	28
Κεφάλαιο 3 ^ο : Σύνδεση της τουριστικής αγοράς με την τουριστική εκπαίδευση	30
3.1 Η σύνδεση των προγραμμάτων σπουδών με τον τουριστικό ξενοδοχειακό κλάδο: κενά και αδυναμίες	30
3.2 Τουριστική/ξενοδοχειακή βιομηχανία και εργατικό δυναμικό	31
3.3 Οι παγκόσμιες τάσεις στην τουριστική εκπαίδευση	32
3.4 Η εκπαίδευση στο διαχειριστικό τμήμα του τουρισμού	35
3.5 Οι πεποιθήσεις της τουριστικής αγοράς για την τουριστική εκπαίδευση και απασχόληση	38
3.5.1 Οι Κοινωνικοί εταίροι.....	38
3.5.2 Οι επιστημονικοί και λοιποί φορείς	41
Μέρος Δεύτερο:	43

Ερευνητική Προσέγγιση	43
Κεφάλαιο 4 ^ο : Μεθοδολογία της έρευνας.....	44
4.1 Μεθοδολογική Προσέγγιση.....	44
4.2 Εργαλείο συλλογής δεδομένων: ερωτηματολόγιο	45
4.2.1 Κριτήρια επιλογής ερωτηματολογίου	45
4.2.2 Περιγραφή ερωτηματολογίου	46
4.3 Δειγματοληψία, πληθυσμός & δείγμα.....	47
4.4 Εξασφάλιση εγκυρότητας κι αξιοπιστίας.....	48
Κεφάλαιο 5 ^ο : Παρουσίαση και ανάλυση δεδομένων	51
5.1 Στατιστική ανάλυση.....	51
5.2 Αποτελέσματα ανάλυσης δεδομένων.....	51
5.2.1 Περιγραφική Ανάλυση	52
5.2.2 Επαγωγική Στατιστική.....	63
Κεφάλαιο 6 ^ο : Συζήτηση & Συμπεράσματα	68
6.1 Συζήτηση των αποτελεσμάτων.....	68
6.2 Συμπεράσματα	72
6.3 Περιορισμοί έρευνας	74
6.4 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα	74
Βιβλιογραφικές Αναφορές	76
Παράρτημα Α: Ερωτηματολόγιο έρευνας	81

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1. Περιγραφικά χαρακτηριστικά των 120 φοιτητών/τριών	53
Πίνακας 2. Κατανομή πολλαπλών ερωτήσεων για το Α΄ μέρος «Αντιληπτή ποιότητα εκπαίδευσης».	56
Πίνακας 3. Κατανομή πολλαπλών αποκρίσεων για το Β΄ μέρος «Ακαδημαϊκή Αυτό-Αποτελεσματικότητα».	58
Πίνακας 4. Κατανομή πολλαπλών αποκρίσεων για το Γ΄ μέρος «Πρόθεση συνέχισης μεταπτυχιακών σπουδών και συμμετοχής στον τουριστικό κλάδο».	59
Πίνακας 5. Κατανομή πολλαπλών αποκρίσεων για το Δ΄ μέρος «Σύνδεση της εκπαίδευσης και των προγραμμάτων σπουδών με την αγορά εργασίας στον τουριστικό κλάδο».	60
Πίνακας 6. Κατανομή πολλαπλών αποκρίσεων για το Ε΄ μέρος «Αντιλήψεις σπουδαστών για τον ρόλο της τουριστικής εκπαίδευσης στην επαγγελματική τους αποκατάσταση».	62
Πίνακας 7. Συσχετίσεις κύριων μεταβλητών μεταξύ τους	65
Πίνακας 8. Μοντέλο πρόβλεψης «Αντιληπτή ποιότητα εκπαίδευσης»	66
Πίνακας 9. Μοντέλο πρόβλεψης «Ακαδημαϊκή αυτό-αποτελεσματικότητα»	67

Εισαγωγή

Ο τουρισμός προσφέρει για πολλά χρόνια έσοδα στην Ελλάδα, καθώς αποτελεί την βαριά βιομηχανία της χώρας. Ο Αθανασίου (2004) αναφέρει στην έρευνα του ΙΤΕΠ για την εκπαίδευση στον τουρισμό ότι, παρόλο την πρόοδο που έχει σημειωθεί δεν έχουν λυθεί προϋπάρχοντα προβλήματα αλλά παράχθηκαν και νέα. Επίσης, η διάρθρωση του συστήματος εμφανίζει ακόμα σοβαρά κενά, αλλά και η πρακτική άσκηση και τα εργαστήρια των προγραμμάτων σπουδών επιδεικνύουν σημαντικά μειονεκτήματα και ελλείψεις. Αυτό οφείλεται στο γεγονός, ότι δε λαμβάνονται επαρκώς υπόψη οι μεταρρυθμίσεις που πραγματοποιούνται διεθνώς και τα περιεχόμενα της εκπαίδευσης εκπαιδευτών δεν λαμβάνουν την απαραίτητη προσοχή. Ακόμη, παρατηρούνται ελλείψεις στη κτηριακή υποδομή των ιδρυμάτων, σε νέες τεχνολογίες στη διδασκαλία των μαθημάτων και στην σύγχρονη βιβλιογραφία (Τσιτσιρίγγου, 2005).

Η Ελλάδα απασχολεί άμεσα μεγάλο ποσοστό ανθρώπινου δυναμικού όλο τον χρόνο αλλά και εποχιακά στον τουρισμό, συνεπάγεται επομένως ότι ο συγκεκριμένος τομέας αποτελεί βασικό παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης της χώρας. Για την βέλτιστη ποιότητα του τουρισμού, δεν αρκούν οι υλικές βάσεις, το ανθρώπινο δυναμικό και οι υπηρεσίες που προσφέρονται αλλά και το καλό υπόβαθρο στην εκπαίδευση και η συνολική θετική στάση της πολιτείας στον τουρισμό. Η ορθή επιλογή των εκπαιδευτικών στον τουριστικό τομέα και το επίπεδο εκπαίδευσης του ανθρώπινου δυναμικού είναι υπεύθυνο για την βελτίωση της ποιότητας του τουρισμού. Εφόσον οι καθηγητές αποτελούν τους πρώτους επαγγελματίες του τουριστικού τομέα, οι οποίοι συστήνουν στους φοιτητές/τριες το φαινόμενο του τουρισμού, είναι πολύ σημαντική η επιμόρφωση αυτών, οι εργασιακές εμπειρίες τους καθώς και η μεταδοτικότητα του αντικειμένου (Σωτηριάδης, 1994).

Θεμελιώδης σκοπός της εκπαίδευσης στον τουρισμό οφείλει να είναι η μόρφωση ανθρώπων που επιθυμούν πραγματικά να εργαστούν στον τουρισμό, συμβάλλοντας στην εξέλιξη της ανταγωνιστικότητάς του. Η τριτοβάθμια εκπαίδευση διαμορφώνει ένα τρόπο σκέψης και μία μεθοδολογία διδασκαλίας στους φοιτητές/τριες με στόχο την καλύτερη και την ταχύτερη απορρόφηση των γνώσεων και των εμπειριών που αποκτώνται. Για να θεωρηθεί η εκπαίδευση επιτυχημένη προϋποθέτει ορθό προγραμματισμό, συνεχή βελτίωση, καθώς επίσης απαιτείται να είναι αδιάληπτη, οργανωμένη και να έχει διαυγείς στόχους. Επομένως, είναι αναγκαία η βελτίωση της τουριστικής εκπαίδευσης από αξιοπρεπείς σχολές και επιχειρήσεις, αξιόλογους καθηγητές και επιχειρηματίες, ικανούς

φοιτητές/τριες και ορθές διαδικασίες επιλογής και προώθησής τους στο εργασιακό περιβάλλον (Σωτηριάδης, 1994).

Ο Αθανασίου (2004) γνωστοποιεί ότι, ορισμένες από τις βασικές εξελίξεις της τουριστικής εκπαίδευσης που συνέβησαν τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα και αποτέλεσαν την αιτία να τροποποιηθεί ο εκπαιδευτικός χώρος, είναι οι θέσεις και ο αριθμός των φοιτητών/τριων στο μοντέλο της τουριστικής εκπαίδευσης, η ταχύς ανάπτυξη εκπαιδευτικών ιδρυμάτων σε πολλές περισσότερες πόλεις δημιουργώντας πολυάριθμες θέσεις και ευκαιρίες για τουριστικές σπουδές, η διερεύνηση των παρεχόμενων ειδικοτήτων σε τουριστικά επαγγέλματα και η αξιόλογη πρόοδος θεμάτων τα οποία συμβάλουν στην βελτίωση της ποιότητας των σπουδών. Οι αλλαγές της τουριστικής εκπαίδευσης, όπως αναφέρει ο Ακριβός (2000), συνέβαλλαν στην απασχόληση ατόμων με ανώτερο επίπεδο τουριστικής εκπαίδευσης σε ξενοδοχεία υψηλότερης κατηγορίας, στην διοίκηση των ξενοδοχείων από τη δεύτερη γενιά με ανώτερο επιμορφωτικό υπόβαθρο και στην επιρροή της τουριστικής αγοράς.

Η ελληνική τουριστική βιομηχανία συνέχισε τον ρυθμό ανάπτυξης της κατά το διάστημα της οικονομικής κρίσης. Επομένως, η παροχή κατάλληλης τουριστικής εκπαίδευσης και η συνεχής κατάρτιση του εργατικού δυναμικού είναι απολύτως απαραίτητη στον τουριστικό κλάδο για να μπορέσει να ανταποδώσει ικανοποιητικά στις ανάγκες του τουρισμού. Κύριο μέλημα των τουριστικών σπουδών αποτελεί η παροχή γνώσης και η καλλιέργεια δεξιοτήτων στους φοιτητές/τριες, τους οποίους πρόκειται να απορροφήσει η αγορά εργασίας (Stergiou & Airey, 2017).

Η τουριστική αγορά εργασίας έρχεται αντιμέτωπη με το ζήτημα της ποιότητας του ανθρώπινου δυναμικού και αναμφισβήτητα υπάρχει η ανάγκη για εξειδικευμένο και ποιοτικό προσωπικό. Από την Διοίκηση Ανθρώπινων Πόρων επιλύονται τα προβλήματα του ανθρώπινου δυναμικού που αντιμετωπίζει ένας οργανισμός. Ειδικότερα, ο υπεύθυνος για το ανθρώπινο δυναμικό επιλέγει και προσλαμβάνει με σύνεση το κατάλληλο προσωπικό. Επίσης, τα προγράμματα εκπαίδευσης και ανάπτυξης ενδείκνυται να είναι αποτελεσματικά, με επακόλουθο το προσωπικό να αναπτύξει δεξιότητες και να αποδώσει εποικοδομητικά σε ποικίλες εργασιακές καταστάσεις. Βέβαια, ένας οργανισμός χαρακτηρίζεται επιτυχημένος εάν αγωνίζεται διαρκώς να αναβαθμίζει το προϊόν του και να προσφέρει ποιοτικές υπηρεσίες στους πελάτες του. Σαφώς, κάθε εργαζόμενος του οργανισμού οφείλει να είναι επαγγελματίας, ικανός, επιδέξιος και ενημερωμένος. Κατ' ακολουθίαν, κάθε οργανισμός χρειάζεται να προσδιορίσει τις απαιτήσεις κατάρτισης για το προσωπικό του (Banerjee, 2014).

Η τουριστική εκπαίδευση και η διαχείριση ξενοδοχείων δέχεται μετασχηματισμό και υλοποιεί διαρκείς τροποποιήσεις. Οι ακαδημαϊκοί κύκλοι αντιμετωπίζουν ποικίλα διλήμματα, όπως είναι η αρμόζουσα σταθεροποίηση μεταξύ εφαρμοσμένης και καθαρής έρευνας. Αναλυτικότερα, η εφαρμοσμένη έρευνα έχει συνήθως καθορισμένο εύρος και συμπληρώνει σημαντικά στο φάσμα της γνώσης (Cooper et al., 1994), προσεγγίζοντας την τουριστική εκπαίδευση και τη φιλοξενία ώστε να διδαχθούν και να αναπτυχθούν γενικές γνώσεις διαχείρισης ή καθορισμένες δεξιότητες (Ashley et al, 1995; Goodmann & Sprague, 1991; Umbreit, 1992).

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει ως σκοπό να διερευνηθούν οι επιπτώσεις της αντιληπτής ποιότητας εκπαίδευσης στην επιλογή σταδιοδρομίας των φοιτητών/τριων τμημάτων τουρισμού στην Ελλάδα. Επιπλέον, η συγκεκριμένη μελέτη θα πραγματοποιηθεί κάνοντας χρήση της ποσοτικής προσέγγισης και των δομημένων εργαλείων μέτρησης, δηλαδή αξιοποίηση ερωτηματολογίου και στατιστικών μεθόδων ανάλυσης (Βεργίδης, 2008, σελ. 33). Αναφορικά με την δομή της εργασίας, η παρούσα μελέτη αποτελείται από το θεωρητικό μέρος, όπου αναλύονται οι βασικές έννοιες του θέματος με την χρήση ελληνικής και ξενόγλωσσης βιβλιογραφίας και από το ερευνητικό μέρος, το οποίο εμπεριέχει την πραγματοποίηση πρωτογενούς έρευνας, την ανάλυση των δεδομένων, την ερμηνεία των αποτελεσμάτων και τα συμπεράσματα της έρευνας.

Ειδικότερα, στο πρώτο κεφάλαιο αποτυπώνεται το άρθρο που βασίζεται η παρούσα εργασία και οι βιβλιογραφικές αναφορές από ανάλογες μελέτες στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Ακόμη, παρουσιάζεται η σημασία, η πρωτοτυπία, ο σκοπός και τα ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας. Στο δεύτερο κεφάλαιο του θεωρητικού μέρους αποτυπώνεται η εκπαίδευση στον τομέα του τουρισμού και τα χαρακτηριστικά της. Ακόμη, αναφέρονται οι βασικές αρχές και οι στόχοι της εκπαιδευτικής πολιτικής στον τουρισμό και τα χαρακτηριστικά της ελληνικής τουριστικής κατάρτισης και εκπαίδευσης. Επιπλέον, παρουσιάζεται η αξιολόγηση της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα, ο σκοπός και τα προγράμματα σπουδών και οι δεξιότητες που αποκτούν οι σπουδαστές των τουριστικών επαγγελμάτων. Στο τρίτο κεφάλαιο αναπτύσσεται η σύνδεση των προγραμμάτων σπουδών με τον τουριστικό ξενοδοχειακό κλάδο: κενά και αδυναμίες, η τουριστική/ξενοδοχειακή βιομηχανία και εργατικό δυναμικό, οι παγκόσμιες τάσεις στην τουριστική εκπαίδευση, η εκπαίδευση στο διαχειριστικό τμήμα του τουρισμού και οι πεποιθήσεις της τουριστικής αγοράς για την τουριστική εκπαίδευση και απασχόληση.

Στο τέταρτο κεφάλαιο το ερευνητικό μέρος της εργασίας, αναλύεται η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε. Ειδικότερα, αιτιολογείται η επιλογή της μεθοδολογικής προσέγγισης και παρουσιάζεται εκτενώς το ερευνητικό εργαλείο (κριτήρια, περιγραφή), το δείγμα, η διαδικασία συλλογής δεδομένων και η διασφάλιση εγκυρότητας κι αξιοπιστίας. Το πέμπτο κεφάλαιο περιέχει τα αποτελέσματα από την ανάλυση των δεδομένων με την εφαρμογή μεθόδων περιγραφικής και επαγωγικής στατιστικής. Στο έκτο κεφάλαιο αναφέρεται η συζήτηση επί των αποτελεσμάτων με κριτήριο τις ερευνητικές υποθέσεις, τα συμπεράσματα, οι περιορισμοί της έρευνας και οι προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.

Συμπερασματικά, σύμφωνα με τα ευρήματα αναφορικά με την αντιληπτή ποιότητα της εκπαίδευσης, οι φοιτητές/τριες είναι ικανοποιημένοι από το πρόγραμμα σπουδών τους αλλά όχι στον ίδιο βαθμό από το περιβάλλον της σχολής τους. Επιπροσθέτως, παρατηρείται η πρόθεση των φοιτητών/τριών για συνέχιση των σπουδών τους έπειτα από το προπτυχιακό επίπεδο αλλά και η επιθυμία τους για ενασχόληση στον τουριστικό κλάδο. Τέλος, οι φοιτητές/τριες παραδέχονται την σύνδεση της εκπαίδευσης και των προγραμμάτων σπουδών με την αγορά εργασίας στον τουριστικό κλάδο και κατ' επέκταση το αντίκτυπο της εκπαίδευσης στην επαγγελματική τους σταδιοδρομία.

Μέρος Πρώτο:
Θεωρητικό υπόβαθρο

Κεφάλαιο 1^ο: Βιβλιογραφική ανασκόπηση

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται τα ευρήματα ελληνικών και ξενόγλωσσων εμπειρικών μελετών αναφορικά με τα χαρακτηριστικά και τις επιπτώσεις της αντιληπτής ποιότητας εκπαίδευσης στην επιλογή σταδιοδρομίας των φοιτητών/τριών τουρισμού στην Ελλάδα.

1.1 Χαρακτηριστικά της παρούσας έρευνας

Η παρούσα εργασία πραγματοποιήθηκε με βάση τη διεξαγωγή έρευνας των Onur Cuneyt Kahraman & Derya Demirdelen Alrawadieh (2021) σε 267 προπτυχιακούς φοιτητές/τριες στη Τουρκία, στην οποία τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η αντιληπτή ποιότητα της εκπαίδευσης συνδέεται θετικά με την πρόθεση των φοιτητών/τριων τμημάτων τουρισμού να ενταχθούν στον κλάδο, αλλά όχι να ακολουθήσουν μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών. Τα ευρήματα επίσης επιβεβαιώνουν το μεσολαβητικό ρόλο της ακαδημαϊκής αυτο-αποτελεσματικότητας στη σχέση μεταξύ της ποιότητας και την πρόθεσης των φοιτητών/τριων τμημάτων τουρισμού να ακολουθήσουν μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών.

Επομένως, υποστηρίζεται ευρέως το έργο άλλων μελετών στον τομέα αυτό που συνδέουν την αντιληπτή ποιότητα εκπαίδευσης με την πρόθεση ένταξης στην τουριστική βιομηχανία (Jiang & Tribe, 2009; Mahfud et al., 2019). Έχει καταστεί προφανές ότι όταν οι φοιτητές/τριες τμημάτων τουρισμού αντιλαμβάνονται την ποιότητα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, είναι πιο πιθανό να αναπτύξουν ευνοϊκές στάσεις απέναντι στην ένταξη τους στον τουριστικό κλάδο μετά την αποφοίτηση τους. Σε αντίθεση με προηγούμενες μελέτες που υποδηλώνουν μια σημαντική θετική σχέση μεταξύ της αντιληπτής ποιότητας της εκπαίδευσης και της πρόθεσης για μεταπτυχιακές σπουδές (Jepsen & Neumann, 2010), η παρούσα μελέτη αποτυγχάνει να επιβεβαιώσει αυτή τη σχέση. Μια πιθανή εξήγηση γι' αυτό μπορεί να είναι ότι η πρόθεση των φοιτητών/τριων τμημάτων τουρισμού να ακολουθήσουν μεταπτυχιακές σπουδές μπορεί να επηρεαστεί από διάφορους παράγοντες πέρα από την αντιληπτή ποιότητα της εκπαίδευσης, όπως είναι η ικανοποίηση, η εμπιστοσύνη, οι προσδοκίες ή οι ατομικοί παράγοντες (Chuang & Dellmann-Jenkins, 2010; Kuslivan, 2000; Lu & Adler, 2009; Robinson et al, 2016). Επίσης, η σύγκριση των αποτελεσμάτων με άλλες μελέτες αποδεικνύει ότι η αντιληπτή ποιότητα της εκπαίδευσης έχει σημαντικό αντίκτυπο στην ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα (Alt, 2015; Cheng, 2020). Επιπροσθέτως, όπως αποδεικνύεται στην έρευνα (Chuang et al., 2007; Lee et al., 2019), η ακαδημαϊκή αυτο-

αποτελεσματικότητα παρουσιάζει μια σημαντική σχέση με την πρόθεση ένταξης στην τουριστική βιομηχανία. Επιπλέον, αυτή η μελέτη υποστηρίζει ότι τα ευρήματα που αναφέρθηκαν σε προηγούμενες μελέτες (Varhegyi & Jepsen, 2009) υποδεικνύουν τη θετική επίδραση της ακαδημαϊκής αυτο-αποτελεσματικότητας στην πρόθεση επιδίωξης μεταπτυχιακών σπουδών.

Ένα σημαντικό σημείο της παρούσας μελέτης είναι ότι η ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα διαμεσολαβεί πλήρως στη σχέση μεταξύ της αντιληπτής ποιότητας εκπαίδευσης και της πρόθεσης για μεταπτυχιακές σπουδές. Επιπλέον, η ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα μεσολάβησε εν μέρει στη σχέση μεταξύ αντιληπτής ποιότητας της εκπαίδευσης και την πρόθεση ένταξης στη τουριστική βιομηχανία. Ως εκ τούτου, η ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα δεν αποτελεί μόνο βασικό παράγοντα για τους μαθητές/τριες, κίνητρα και μάθηση, αλλά βοηθά επίσης τους φοιτητές/τριες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σχετικά με τις επιλογές σταδιοδρομίας τους (Alt, 2015; Bandura, 1997; Lee et al., 2019).

Η παρούσα μελέτη πρότεινε και δοκίμασε εμπειρικά ένα θεωρητικό μοντέλο που υποδηλώνει σχέσεις μεταξύ της αντιληπτής ποιότητας εκπαίδευσης, την ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα, την πρόθεση ένταξης στον τουριστικό κλάδο και την πρόθεση να ακολουθήσει μεταπτυχιακό δίπλωμα στον τουρισμό. Σύμφωνα με την χρήση δεδομένων από προπτυχιακούς φοιτητές/τριες τμημάτων τουρισμού σε έξι μεγάλα πανεπιστήμια της Τουρκίας, η μελέτη επιβεβαίωσε σε μεγάλο βαθμό το προτεινόμενο μοντέλο που δείχνει ότι η αντιληπτή ποιότητα της εκπαίδευσης συνδέθηκε θετικά με την πρόθεση των φοιτητών/τριών τμημάτων τουρισμού να ενταχθούν στη τουριστική βιομηχανία αλλά όχι να ακολουθήσουν μια θέση σε μεταπτυχιακό δίπλωμα στο Feld. Όπως ήταν αναμενόμενο, διαπιστώθηκε ότι η ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα συσχετίστηκε θετικά με τους φοιτητές/τριες τμημάτων τουρισμού, την πρόθεση τους να ενταχθούν στον τουριστικό κλάδο και να ακολουθήσουν μεταπτυχιακό τίτλο. Ένα σημαντικό χαρακτηριστικό αυτής της έρευνας είναι ότι η ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα φαίνεται να χρησιμεύει ως υποκείμενος μηχανισμός που εξηγεί τα θετικά της αντιληπτής ποιότητας της εκπαίδευσης και την πρόθεση των μαθητών/τριών τμημάτων τουρισμού να παρακολουθήσουν μεταπτυχιακό τίτλο. Επίσης, η μελέτη υποβάλει διάφορες θεωρητικές συνεισφορές και προτείνει ορισμένες πρακτικές εφαρμογές.

Η συγκεκριμένη έρευνα αποβαίνει σε διπλή ερμηνεία των αποτελεσμάτων της. Πρώτον, παρά τον μεγάλο αριθμό ερευνών σχετικά με τα αποτελέσματα της ποιότητας στην εκπαίδευση (Agarwala, 2008; Dicker et al., 2019· Lee et al., 2016; McGuinness, 2003), δεν

έχουν κινητοποιηθεί μέχρι στιγμής για να κατανοήσουμε πώς η αντιληπτή ποιότητα της εκπαίδευσης μπορεί να επηρεάσει τις επιλογές σταδιοδρομίας των φοιτητών/τριών τμημάτων τουρισμού. Ως εκ τούτου, τα ευρήματα επεκτείνουν τα υπάρχοντα θεωρητικά ως αξιολογήσεις των αποτελεσμάτων της ποιότητας της εκπαίδευσης (Lee et al., 2016, 2019). Πιο συγκεκριμένα, η μελέτη υποστηρίζει ότι η αντιληπτή ποιότητα εκπαίδευσης συνδέεται θετικά με την πρόθεση των φοιτητών/τριών τμημάτων τουρισμού να ενταχθούν στη τουριστική βιομηχανία, αλλά όχι να ακολουθήσουν μεταπτυχιακό δίπλωμα στο Feld. Δεύτερον, η παρούσα έρευνα εξετάζει τη διασταύρωση μεταξύ της αντιληπτής ποιότητας της εκπαίδευσης και των επιλογών σταδιοδρομίας των φοιτητών/τριών μέσω της ακαδημαϊκής αυτο-αποτελεσματικότητας. Σύμφωνα με τις πεποιθήσεις των συγγραφέων, καμία μελέτη δεν έχει εξετάσει τη διαμεσολαβητική επίδραση της ακαδημαϊκής αυτο-αποτελεσματικότητας. Έτσι, η παρούσα μελέτη συμπληρώνει στο υπάρχον σώμα γνώσης με την καλύτερη κατανόηση της πολύπλοκης σχέσης μεταξύ της ποιότητας της εκπαίδευσης και της πρόθεσης για μεταπτυχιακές σπουδές των φοιτητών/τριών. Επομένως, ένα ενδιαφέρον χαρακτηριστικό αυτής της μελέτης είναι ότι η ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα διαμεσολαβεί πλήρως στην σχέση μεταξύ της αντιληπτής ποιότητας της εκπαίδευσης και της πρόθεσης των φοιτητών/τριών τμημάτων τουρισμού να παρακολουθήσουν μεταπτυχιακό τίτλο.

Επιπρόσθετα, η παρούσα έρευνα παρουσίασε ότι όσο οι ανώτεροι φοιτητές/τριες αντιλαμβάνονται την ποιότητα της εκπαίδευσης, τόσο περισσότερο τείνουν να ενταχθούν στη τουριστική βιομηχανία καθώς επίσης και αντιλαμβάνονται περισσότερο τον εαυτό τους ως ακαδημαϊκά αυτοδύναμο. Η έκθεση αυτή υπογραμμίζει τη σημασία της ενίσχυσης της ποιότητας της εκπαίδευσης, δεδομένου ότι μπορεί δυνητικά να οδηγήσει σε θετικά αποτελέσματα. Ως εκ τούτου, όχι μόνο τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα πρέπει να βλέπουν την ποιότητα της εκπαίδευσης ως τρόπο επίτευξης ακαδημαϊκής επιτυχίας των φοιτητών/τριών τους αλλά και ως τρόπο διαμόρφωσης της μεταπτυχιακής σταδιοδρομίας των φοιτητών/τριών. Ακόμη, έμφαση μπορεί να δοθεί στην πρόσληψη ποιοτικού ακαδημαϊκού προσωπικού, στο σχεδιασμό αποτελεσματικού ακαδημαϊκού περιεχομένου και στην παροχή επαρκών εγκαταστάσεων. Με αυτόν τον τρόπο, η ποιότητα της εκπαίδευσης μπορεί να βελτιωθεί, προωθώντας παράλληλα ευνοϊκές προθέσεις για ένταξη στον τουριστικό κλάδο.

Συνεχίζοντας με διεθνείς έρευνες, έρευνα των Kuşlivan&Kuşlivan (2000) με δείγμα προπτυχιακών σπουδαστών/τριών τουριστικών επαγγελματιών παρουσίασε ότι οι φοιτητές διαθέτουν αρνητικές πεποιθήσεις για την επαγγελματική τους εξασφάλιση. Αναλυτικότερα, το συγκεκριμένο δείγμα φοιτητών/τριών ανέφεραν ότι η επιμόρφωση που πήραν είναι

κυρίως θεωρητική και για αυτό κρίνουν ότι δεν μπορεί να τους ωφελήσει στην επαγγελματική τους αποκατάσταση. Επιπρόσθετα, οι ίδιοι ανέφεραν ότι δεν θα απασχοληθούν στο μέλλον με την τουριστική βιομηχανία.

Έρευνα των Roney&Oztin (2018) με δείγμα προπτυχιακούς φοιτητές/τριες τουριστικών επαγγελματιών επέδειξε ότι, η πρακτική άσκηση που υλοποιείται κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών έχει καίριο ρόλο στην μελλοντική επαγγελματική σταδιοδρομία των φοιτητών/τριών. Πιο συγκεκριμένα, οι ερευνητές υποστηρίζουν ότι η πρακτική άσκηση είναι μια ευκαιρία για τους φοιτητές/τριες να λάβουν επαγγελματικές δεξιότητες που συνδέονται άμεσα με την αγορά εργασίας. Ακόμη, φανερώνεται ότι οι φοιτητές/τριες των πανεπιστημίων που έχουν την ευκαιρία να τελέσουν πρακτική άσκηση στο πλαίσιο των σπουδών τους θα τους απορροφήσει ευκολότερα η αγορά εργασίας μετά την αποφοίτησή τους.

Έρευνα των Jiang&Tribe (2018) επέδειξε ότι οι φοιτητές/τριες των τουριστικών επαγγελματιών έρχονται αντιμέτωποι με το ζήτημα της προσωρινής εύρεσης εργασίας, η οποία αφορά την εποχιακή απασχόληση και όχι κάποια σταθερή επαγγελματική σταδιοδρομία. Ακόμη, η έρευνα φανέρωσε ότι οι φοιτητές/τριες δύσκολα ακολουθούν μια επαγγελματική σταδιοδρομία στον κλάδο του τουρισμού εξαιτίας της έλλειψης ικανοποιητικής συνοχής ανάμεσα στα πανεπιστήμια και την αγορά εργασίας.

Έρευνα των Daniel et al. (2017) επέδειξε ότι οι φοιτητές/τριες των τουριστικών επαγγελματιών δεν ακολουθήσαν τον κλάδο του τουρισμού εξαιτίας της έλλειψης επιχειρηματικών ικανοτήτων. Αναλυτικότερα, η μελέτη παρουσίασε ότι η εργοδοσία κρίνει απαραίτητες τις επιχειρηματικές ικανότητες, οι οποίες δεν εξελίσσονται κατά τη διάρκεια των πανεπιστημιακών προγραμμάτων σπουδών. Ακόμη, έδειξε ότι τα προγράμματα σπουδών δείχνουν μεγαλύτερη σημασία στην λήψη τεχνικών και θεωρητικών γνώσεων και πιο λίγη προσοχή στην λήψη δεξιοτήτων που έχουν άμεση ανταπόκριση στον εργασιακό χώρο.

Οι Zehrer&Mössenlechner (2009) υπογραμμίζουν ότι οι μετατροπές και οι εξελίξεις στον τουριστικό τομέα προϋποθέτουν νέες δεξιότητες από πτυχιούχους που τους επιτρέπουν να ανταπεξέλθουν στις εναλλασσόμενες συνθήκες του τουρισμού. Επιπλέον, οι επιχειρηματικές δεξιότητες που βοηθούν τους φοιτητές/τριες να προοδέψουν προσωπικά αλλά και επαγγελματικά έχουν υψηλή σημασία και πρέπει να καλλιεργούνται κατά τη διάρκεια των προγραμμάτων σπουδών. Τέλος, εντοπίζονται οι αρνητικές αντιλήψεις των φοιτητών/τριών αλλά και η απαισιοδοξία τους αναφορικά με την επαγγελματική τους αποκατάσταση (Hjalager, 2008; Roney&Oztin, 2018).

1.2 Ανασκόπηση ερευνών στην Ελλάδα

Οι Diplari&Dimou (2010) διερευνήσαν την σύνδεση της αγοράς εργασίας με τις τουριστικές σπουδές στην Ελλάδα, έχοντας δείγμα φοιτητές/τριες και στελέχη της τουριστικής βιομηχανίας διαφόρων κλάδων (π.χ. ξενοδοχεία). Τα μέλη της τουριστικής βιομηχανίας αξιολόγησαν τα ακαδημαϊκά προγράμματα σπουδών, τις διδακτικές μεθόδους και τις συνθήκες τοποθέτησης των φοιτητών/τριών στην τουριστική βιομηχανία. Τα ευρήματα παρουσιάζουν ότι, πρωταρχικά στα ξενοδοχεία οι απόφοιτοι εργαζόντουσαν σε χαμηλές θέσεις ιεραρχίας, οι οποίες ζητούν τεχνικές, πρακτικότερες γνώσεις και δεξιότητες. Επίσης, τα μέλη απάντησαν εάν η ελληνική τουριστική εκπαίδευση ανταπεξέρχεται στις ανάγκες αγοράς του τουρισμού. Σύμφωνα με τη κρίση τους, οι απόφοιτοι του τουρισμού έχουν ικανοποιητικό βαθμό πάνω σε γενικές γνώσεις και δεξιότητες, οι οποίες σχετίζονται με τον τουρισμό. Αναφορικά με την τοποθέτηση των σπουδαστών στην αγορά εργασίας, τα στελέχη συμφωνούν με τις πεποιθήσεις των αποφοίτων. Πιο συγκεκριμένα, ισχυρισθήκαν ότι τα εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι υπόλογοι για την παροχή θέσεων στην τουριστική βιομηχανία. Επιπλέον, πιστεύουν ότι η διάρκεια της πρακτικής άσκησης θα πρέπει να αυξηθεί σε ένα έτος, με αποτέλεσμα οι φοιτητές/τριες να λάβουν μια πλήρη εικόνα του τρόπου λειτουργίας μιας τουριστικής επιχείρησης (Diplari&Dimou, 2010).

Επιπροσθέτως, τα στελέχη της έρευνας ανέφεραν ότι η συνεργασία ανάμεσα στα εκπαιδευτικά ιδρύματα και την τουριστική βιομηχανία είναι πολύτιμη, εφόσον μπορεί να συντελέσει στην πρόοδο της εκπαίδευσης του τουρισμού με ποικίλους τρόπους όπως: α) την προσφορά πληροφοριών για νέες βελτιώσεις στον τουρισμό, β) την παροχή συμβουλών προς τα ιδρύματα που παρέχουν εκπαίδευση στον τουρισμό με στόχο την αναβάθμιση ή τον ανασχεδιασμό των προγραμμάτων σπουδών για να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της βιομηχανίας, γ) πληροφορίες σχετικά με την ανάπτυξη νέων εξειδικεύσεων στα ακαδημαϊκά προγράμματα και δ) την συνεργασία σε θέματα τοποθέτησης των σπουδαστών στην αγορά εργασίας της τουριστικής βιομηχανίας (Diplari&Dimou, 2010).

Είναι αληθές ότι υπάρχει αρκετή βιβλιογραφία, η οποία μελετά την επαγγελματική ενασχόληση στον τουρισμό, αλλά υπάρχουν ορισμένες μελέτες που ερευνούν τις αντιλήψεις των φοιτητών/τριών για τη σταδιοδρομία σε αυτήν. Συνεπώς, κρίνεται απαραίτητο να διεξαχθούν πιο πολλές έρευνες που επικεντρώνονται στις αντιλήψεις των φοιτητών/τριών τμημάτων τουρισμού για την τουριστική βιομηχανία, ώστε να αξιολογηθούν οι απαιτήσεις στις θέσεις εργασίας του τουρισμού και να εξελιχθούν τα ακαδημαϊκά προγράμματα (Roney&Oztin, 2018).

Ωστόσο, αποτελέσματα ερευνών παρουσιάζουν ότι η τουριστική εκπαίδευση συνεισφέρει στην επαγγελματική πορεία των φοιτητών/τριών. Σύμφωνα με τον Hjalager (2008), οι φοιτητές/τριες κρίνουν ότι η τουριστική εκπαίδευση που έχουν δεχθεί σε μεταπτυχιακό επίπεδο μπορεί να τους εξασφαλίσει εργασία σε τουριστικές επιχειρήσεις και σε ξενοδοχεία. Συνεχίζοντας με την ίδια έρευνα, οι φοιτητές/τριες θεωρούν ότι υπάρχει δυνατότητα καριέρας διεθνώς μετά την αποφοίτησή τους από το πρόγραμμα σπουδών. Από την άλλη, η μελέτη των Mihail&Karalioroulou (2005) που έγινε στην Ελλάδα παρουσίασε ότι οι φοιτητές/τριες τμημάτων τουρισμού έχουν μια θέση εργασίας στον τουρισμό, αλλά δυσκολεύονται να παραμείνουν στον κλάδο ως μια επαγγελματική σταδιοδρομία γι' αυτούς. Συνεχίζοντας με την ίδια έρευνα, ο δείκτης της μη εργασιακής δραστηριότητας (inactivityrate) είναι πολύ υψηλός τόσο για τους φοιτητές/τριες των προπτυχιακών όσο και για τους φοιτητές/τριες των μεταπτυχιακών σπουδών. Ως μη εργασιακή δραστηριότητα ή αδράνεια (inactivityrate) ορίζεται το ποσοστό ατόμων εκτός του εργατικού δυναμικού (δηλαδή οικονομικά ανενεργά άτομα) σε σχέση με το συνολικό πληθυσμό της ίδιας ηλικιακής ομάδας (Eurostat, 2020).

Επίσης, η έρευνα έδειξε ότι οι φοιτητές/τριες αποθαρρύνονται σχετικά με την επαγγελματική τους αποκατάσταση, διότι οι περισσότεροι διστάζουν να ψάξουν μια θέση εργασίας στον τουριστικό τομέα για ποικίλους λόγους. Αιτίες αυτής της συμπεριφοράς είναι η ελλιπής συνοχή των προγραμμάτων σπουδών που έχουν λάβει αναφορικά με τις προϋποθέσεις της αγοράς εργασίας, αλλά και σύμφωνα με τις Mihail & Karalioroulou (2005) είναι η μικρή δυνατότητα εργασίας για τους φοιτητές/τριες των τουριστικών επαγγελμάτων στην Ελλάδα.

Έρευνα του Νικολάου (2018) παρουσίασε ότι οι τουριστικές ξενοδοχειακές επιχειρήσεις προσδίδουν αρκετή σημασία στην επιστημονική επιμόρφωση των φοιτητών/τριων, διότι κρίνουν ότι αναβαθμίζει την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Επομένως, οι ιδιοκτήτες των τουριστικών επιχειρήσεων απασχολούν απόφοιτους τουριστικών σχολών. Από την άλλη, ο Νικολάου (2018) υποστηρίζει μέσα από τα ευρήματα του ότι για την επαγγελματική αποκατάσταση των φοιτητών/τριών τμημάτων τουρισμού παίζει σημαντικό ρόλο η μετέπειτα επαγγελματική τους εκπαίδευση.

1.3 Σημασία και πρωτοτυπία της παρούσας έρευνας

Αποτελεί γεγονός ότι, υπάρχει μια αυξανόμενη ζήτηση για επαγγελματικά μορφωμένο και εκπαιδευμένο προσωπικό στον τουριστικό τομέα στην Ελλάδα. Η τουριστική βιομηχανία στην Ελλάδα σημειώνει σπουδαία ανάπτυξη, επομένως είναι σημαντικό να διερευνηθεί ο ρόλος της τουριστικής εκπαίδευσης στην επαγγελματική αποκατάσταση των σπουδαστών.

Αναλυτικότερα, η σύγχρονη, αναβαθμισμένη τουριστική εκπαίδευση αποτελεί κύριο προαπαιτούμενο για την βελτίωση του τουρισμού στην Ευρώπη. Επομένως, επιδιώκονται ορισμένα μέτρα, στο πλαίσιο της εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής των κρατών μελών, για την βελτίωση των δεξιοτήτων και επαγγελματικών εφοδίων του ανθρώπινου δυναμικού που εργάζεται στον τουρισμό. Βασική επιδίωξη είναι η ανταπόκρισή τους στις προσδοκίες των τουριστών αλλά και στις ανάγκες μιας ανταγωνιστικής αγοράς (Λύτρας, 1992).

Επίσης, ο Σωτηριάδης (1994) θεωρεί ότι, η κύρια επιδίωξη της εκπαιδευτικής πολιτικής είναι η εκπαίδευση και η κατάρτιση ατόμων που θα είναι ικανοί να εργαστούν επιτυχώς στην ελληνική τουριστική αγορά, συμβάλλοντας στη εξέλιξη της ανταγωνιστικότητας του. Ακόμη, ισχυρίζεται πως οι τουριστικές σχολές οφείλουν να προσαρμοστούν στα ζητούμενα του τουριστικού κλάδου που διαρκώς βελτιώνεται, με σύγχρονα και πρωτοπόρα προγράμματα σπουδών, με εξοπλισμένα εργαστήρια και με καταρτισμένους, ειδικευμένους και έμπειρους εκπαιδευτικούς.

Άρα, διεξάγοντας έρευνα για τις επιπτώσεις της αντιληπτής ποιότητας εκπαίδευσης στην επιλογή σταδιοδρομίας των Ελλήνων φοιτητών/τριών τμημάτων τουρισμού, επίκειται να παρουσιαστούν αξιολογικά αποτελέσματα, τα οποία θα συμπληρώσουν την υπόλοιπη

βιβλιογραφία και πιθανόν οι αρμόδιοι να πειστούν και να σχεδιάσουν/πραγματοποιήσουν κατάλληλα προγράμματα σπουδών ώστε οι φοιτητές/τριες να επιθυμούν να ακολουθήσουν επαγγελματικά τον συγκεκριμένο κλάδο. Επιπλέον, στόχος είναι να συνεισφέρει με τα αποτελέσματα της στην οργάνωση προγραμμάτων σπουδών, τα οποία έχουν ανταπόκριση στις ουσιαστικές ανάγκες της τουριστικής βιομηχανίας και να εμπλουτίζουν τους φοιτητές/τριες με γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις, οι οποίες λείπουν από τις βασικές σπουδές.

Συμπερασματικά, η συγκεκριμένη έρευνα στοχεύει να συνεισφέρει στην κατανόηση του πως αντιλαμβάνονται οι φοιτητές/τριες την προπτυχιακή εκπαίδευση τους και κατά πόσο τους παρακινεί να πραγματοποιήσουν μια επαγγελματική πορεία πάνω στον τουρισμό. Επιπροσθέτως, να συμβάλει στον σχεδιασμό κατάλληλων προγραμμάτων σπουδών, εφόσον η διερεύνηση των επιπτώσεων της αντιληπτής ποιότητας εκπαίδευσης στην επιλογή σταδιοδρομίας των φοιτητών/τριών τμημάτων τουρισμού αποτελεί κύριο κριτήριο για τη σχεδίαση και την οργάνωση αποτελεσματικών προγραμμάτων σπουδών στις σχολές τουρισμού.

1.4 Σκοπός και ερευνητικές υποθέσεις

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνηθούν οι επιπτώσεις της αντιληπτής ποιότητας εκπαίδευσης στην επιλογή σταδιοδρομίας των φοιτητών/τριών τμημάτων τουρισμού στην Ελλάδα.

Οι ερευνητικές υποθέσεις της μελέτης είναι:

1. Η αντιληπτή ποιότητα εκπαίδευσης ενισχύει την πρόθεση των φοιτητών/τριών να ενταχθούν στη τουριστική βιομηχανία.
2. Η αντιληπτή ποιότητα εκπαίδευσης ενισχύει την πρόθεση των φοιτητών/τριών να συνεχίσουν μεταπτυχιακές σπουδές.
3. Η αντιληπτή ποιότητα εκπαίδευσης ενισχύει την ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα των φοιτητών/τριών.
4. Η ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα ενισχύει την πρόθεση των φοιτητών/τριών να ενταχθούν στη τουριστική βιομηχανία.
5. Η ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα ενισχύει την πρόθεση των φοιτητών/τριών να ακολουθήσουν μεταπτυχιακές σπουδές στο τουρισμό.

6. Η ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα μεσολαβεί στη σχέση μεταξύ της αντιληπτής ποιότητας της εκπαίδευσης και της πρόθεσης ένταξης στη τουριστική βιομηχανία.
7. Η ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα μεσολαβεί στη σχέση μεταξύ της αντιληπτής ποιότητας της εκπαίδευσης και της πρόθεσης για συνέχιση σε μεταπτυχιακές σπουδές.

Κεφάλαιο 2^ο: Η έννοια της τουριστικής εκπαίδευσης και τα χαρακτηριστικά της

Στο παρόν κεφάλαιο αποτυπώνεται η εκπαίδευση στον τομέα του τουρισμού καθώς και τα χαρακτηριστικά της. Στη συνέχεια, αναφέρονται οι βασικές αρχές και οι στόχοι της εκπαιδευτικής πολιτικής στον τουρισμό και τα χαρακτηριστικά της ελληνικής τουριστικής κατάρτισης και εκπαίδευσης. Αναλύονται επίσης, η αξιολόγηση της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα, ο σκοπός και τα προγράμματα σπουδών και οι δεξιότητες που αποκτούν οι σπουδαστές/τριες των τουριστικών επαγγελματιών.

2.1 Η εκπαίδευση στον τομέα του τουρισμού

Ο ορισμός «τουριστική εκπαίδευση» αποτελεί το άθροισμα των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και στοχεύει στην ικανοποίηση των αναγκών του ανθρώπινου δυναμικού σε τουριστικές επιχειρήσεις και ξενοδοχεία (Αθανασίου, 2004). Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (2022) ισχυρίζεται ότι ο τουρισμός και η φιλοξενία είναι η μέγιστη και η πιο βέλτιστη αναπτυσσόμενη βιομηχανία του κόσμου, επειδή έχει μια αυξητική ροπή αλλά και ποικίλες διαφοροποιήσεις τις τελευταίες δεκαετίες. Συνεπώς, είναι πολύ σημαντικό η τουριστική εκπαίδευση να προετοιμάσει εξειδικευμένους επαγγελματίες ώστε να εξυπηρετηθούν οι ανάγκες του συγκεκριμένου κλάδου.

Είναι γνώριμο ότι, η τουριστική εκπαίδευση έχει πάρει διεθνείς διαστάσεις, προσφέροντας προγράμματα σπουδών σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης, καθώς ο τουρισμός έχει ανάγκη για θέσεις υψηλής ειδίκευσης, όπου απαιτεί επαγγελματίες εργαζόμενους αλλά και εργοδότες με επιχειρηματικές και τεχνικές δεξιότητες. Βασική επιδίωξη από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι όταν οι πτυχιούχοι ανταπεξέρχονται στις εναλλασσόμενες ανάγκες του τομέα, ενώ ταυτόχρονα η σχεδίαση των προγραμμάτων σπουδών δέχεται επιρροές από διάφορους ενδιαφερομένους με διαφορετικές προτεραιότητες και ανταγωνιστικά συμφέροντα (Αθανασίου, 2004). Σύμφωνα με έρευνά του Atef (2018), η ανταγωνιστικότητα στον τουρισμό εξαρτάται σημαντικά από το κατάλληλο και επαρκώς εκπαιδευμένο προσωπικό και τα διευθυντικά στελέχη και όχι μόνο από τη διαθεσιμότητα τουριστικών πόρων και ξενοδοχείων. Επομένως, για τη μεγιστοποίηση της ανταγωνιστικότητας και της ποιότητας είναι αναγκαίο να αυξηθεί ο αριθμός και η ποιότητα του ανθρώπινου δυναμικού με υψηλή εκπαίδευση. Σήμερα, ο σκοπός των πανεπιστημίων βασίζεται στην γνώση και

στην εξερεύνηση, ενώ οι ακαδημαϊκοί απασχολούνται με τη μέθοδο διδασκαλίας και την έρευνα συμβάλλοντας στη διεθνή πολιτεία. Από την άλλη, τα προγράμματα των τουριστικών σπουδών αντιμετωπίζουν την πρόκληση του να κρατούν τις πατροπαράδοτες ακαδημαϊκές διαδικασίες, οι οποίες πορεύονται όπως τα άλλα προγράμματα σπουδών, ενώ παράλληλα επιβάλλεται να ανταπεξέρχονται στις ανάγκες του τομέα με αποτέλεσμα να επιμορφώσουν επιτυχώς ανερχόμενους εξειδικευμένους υπαλλήλους του τουρισμού (Αθανασίου, 2004).

2.2 Χαρακτηριστικά τουριστικής εκπαίδευσης

Ο Λύτρας (2002) συμφωνεί ότι η τουριστική εκπαίδευση λογίζεται από την ποικίλη διάσπαση των τουριστικών εκπαιδευτικών φορέων της Ελλάδας, την δυσκολία επιλογής των προγραμμάτων σπουδών με κριτήριο τις ανάγκες της τουριστικής βιομηχανίας, τον σχηματισμό αναστοχασμού στις τουριστικές επιχειρήσεις οι οποίοι δεν γνωρίζουν τους απόφοιτους, την ελλιπή ευκρίνεια στα περιεχόμενα των σπουδών κάθε εκπαιδευτικού φορέα τουρισμού για την πρακτικότητά του και την δημιουργία εκπαιδευτικού και ερευνητικού δυναμικού ιδιαίτερος όσοι φοιτούν εκτός Ελλάδας.

Σύμφωνα με τον Αθανασίου (2005) υπάρχει έλλειψη: στη πληροφόρηση από χώρες όπου αποδεδειγμένα παρουσιάζονται ικανοποιητικότερες επιδόσεις αναφορικά με την ποιότητα, στη συνεργασία με εκπαιδευτικά ιδρύματα που παρέχουν προγράμματα τουριστικών σπουδών σε επίπεδο εκπαιδευτικών και με την ανταλλαγή φοιτητών, στη μερική χορήγηση των πόρων που προσφέρει το κράτος για την τουριστική εκπαίδευση, στην αξιολόγηση των προγραμμάτων σπουδών με βάση τα εκπαιδευτικά κριτήρια, στην αξιολόγηση των αποτελεσμάτων έπειτα από έλεγχο του επιπέδου ικανοποίησης εργοδοτών από τους αποφοίτους, στην αναβάθμιση της πιστοποίησης και στη ποιοτική εξέλιξη των εκπαιδευτών λόγω της εξειδικευμένης ύλης και μεθοδικής διδασκαλίας.

Ο Δρ. Θωμάς Μαυροδόντης (2008), υποστηρίζει μέσω της ανάρτησης του στην ιστοσελίδα Travel Daily News, ότι η προσφερόμενη τουριστική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από:

- Αδυναμία συντονισμού και σπατάλη σε ανεκτίμητους παραγωγικούς πόρους, εφόσον αρκετά Υπουργεία έχουν ευθύνη για τον προγραμματισμό και έλεγχο της τουριστικής εκπαίδευσης στα ιδρύματα.

- Αδυναμία πλήρους ποιοτικού ελέγχου: Έλλειψη αξιολόγησης και αντίστοιχης πιστοποίησης των σπουδών κατά τα διεθνή πρότυπα.
- Ελαττωμένη εκτίμηση προς τις τουριστικές σπουδές: Ελλιπής εμπιστοσύνη της Πολιτείας ως προς την σπουδαιότητα και την επιστημονικότητα τους. Οι τουριστικές σπουδές θεωρούνται γενικότερα σχετικές με την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.
- Ελλιπής υπόληψη των τουριστικών επιχειρήσεων για την ποιότητα της παρεχόμενης τουριστικής εκπαίδευσης, οι οποίες θεωρούν ότι δεν αντιστοιχεί ικανοποιητικώς στις απαιτούμενες ικανότητες και δεξιότητες.
- Αδύναμη σύνδεση της εκπαίδευσης μέσω της πρακτικής άσκησης με την αγορά εργασίας.
- Αδυναμίες της δημόσιας τουριστικής εκπαίδευσης, οποίες αφορούν την παραγωγικότητα, το μειωμένο διδακτικό και διοικητικό προσωπικό, την έλλειψη κατάλληλων υποδομών.

Ωστόσο ο Λύτρας (2002), θεωρεί πως τα ελαττώματα ενός σύγχρονου ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος στην Ελλάδα σε συνάρτηση με τον ανταγωνισμό του εξωτερικού είναι το ελλιπές διδακτικό προσωπικό, η προσαρμογή των προγραμμάτων σπουδών με την αγορά εργασίας, οι πανελλαδικές εξετάσεις ως τρόπος εισαγωγής, οι απεργίες και καταλήψεις, ο σχηματισμός τμημάτων και σχολών για κομματικούς και προσωπικούς λόγους και η ελλιπής προσέγγιση της έρευνας από τα ιδρύματα.

2.3 Βασικές αρχές και στόχοι της εκπαιδευτικής πολιτικής στον τουρισμό

Ο Baum (1995) αναφέρει ότι, μέσα από τα προγράμματα σπουδών της εκπαίδευσης στον τουρισμό επιχειρείται να εκπληρωθούν κάποιοι συγκεκριμένοι στόχοι. Αναλυτικότερα, οι στόχοι είναι η εξέλιξη της ποιότητας στις τουριστικές υπηρεσίες που παρέχονται, η επιτυχής εκπαίδευση προσωπικού για τη πλήρωση θέσεων στις τουριστικές επιχειρήσεις, η εποικοδομητική συνεργασία ανάμεσα στις επιχειρήσεις και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, η προετοιμασία των φοιτητών/τριών για εργασία εκτός της χώρας τους, το συμβάδισα της τουριστικής βιομηχανίας με τη τεχνολογία και τις νέες τάσεις του τουρισμού, η εφαρμογή πολιτικών οι οποίες αποσκοπούν στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και η προώθηση των φοιτητών/τριών στην τουριστική βιομηχανία.

Έχοντας γνώμονα στρατηγικές για την εξέλιξη του ανθρώπινου δυναμικού ανά τομέα, όπως αυτές αναπαρίστανται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητας (Δράση 8, Μέτρο 3), βαίνουν ορισμένες σημαντικές κατευθύνσεις για τη προσαρμογή και τη βελτίωση της τουριστικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, είναι αναγκαίο να γίνει: προσαρμογή των προγραμμάτων σπουδών του τουρισμού στις ανάγκες της τουριστικής αγοράς τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα, αναπροσαρμογή των προγραμμάτων σπουδών προς τα νέα επαγγέλματα που αφορούν τον τουρισμό, σωστή γεωγραφική κατανομή των εκπαιδευτικών δομών της τουριστικής εκπαίδευσης, συνοχή της τουριστικής εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας και την ανάπτυξη μεθοδικής και αδιάληπτης συνεργασίας για να εξασφαλίζεται η απορρόφηση των αποφοίτων της τουριστικής εκπαίδευσης από την αγορά.

2.4 Αξιολόγηση της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα

Τα κριτήρια αξιολόγησης ενός εκπαιδευτικού συστήματος είναι οι δεξιότητες και οι γνώσεις των αποφοίτων καθώς επίσης ο βαθμός απορρόφησης τους από την αγορά εργασίας. Σαφώς, σκοπός της αξιολόγησης αποτελεί και η υποβολή προτάσεων για βελτίωση πέρα από την καταγραφή της τρέχουσας κατάστασης (Cooper et al, 1996). Τα προγράμματα των τουριστικών σπουδών οφείλουν να επιδείξουν την αποτελεσματικότητά τους, την δυνατότητά τους να ανταπεξέρχονται στις εναλλασσόμενες ζητήσεις της τουριστικής βιομηχανίας, εφόσον η ευδοκίμηση και η ανταγωνιστικότητα κάθε τουριστικής επιχείρησης βασίζεται αρκετά από το επίπεδο εκπαίδευσης των εργαζομένων της (Alexopoulos et al, 2006).

Αποδεδειγμένα σημαντικός αποτελεί ο βαθμός θεωρητικής γνώσης και πρακτικής εμπειρίας εκπαιδευτών αλλά και η υιοθέτηση προηγμένων μεθόδων διδασκαλίας (Christou, 1999). Επίσης, δίνεται εξαιρετικά σημασία στις βιομηχανικές απόψεις σε χώρες όπως η Γερμανία και η Γαλλία, οι οποίες έχουν αξιόλογο ιστορικό στην εκπαίδευση και κατάρτιση πάνω στον τουρισμό (Athanasίου, 2004). Από την άλλη, το εκπαιδευτικό μοντέλο της Ελλάδας δίνει μεγάλη προσοχή στην λήψη θεωρητικών γνώσεων, καθώς στα πιο πολλά προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης η γνωριμία με την πρακτική άσκηση βιώνεται στα εργαστήρια. Επίσης, καθίσταται ωφέλιμη διότι παρέχει στους φοιτητές/τριες μια εικόνα για τη τουριστική

βιομηχανία ώστε να τους βοηθήσει στη λήψη αποφάσεων για την σταδιοδρομία τους. Επομένως, η πρακτική άσκηση είναι ιδιαίτερως σημαντική διότι είναι ο βασικός συντελεστής ποιοτικότερων τουριστικών ερευνών στην Ελλάδα (Alexopoulos et al, 2006).

Η συνεργασία ανάμεσα σε εκπαιδευτικά ιδρύματα και φορείς τουρισμού δύναται ακόμη να αναβαθμίσει την ποιότητα των τουριστικών ερευνών, εφόσον μπορεί να παραχθούν αναλυτικά στοιχεία αναφορικά με τα εφόδια που προαπαιτούνται από την τουριστική αγορά εργασίας. Εμφανώς υπάρχει ορισμένο χάσμα ανάμεσα στην γνώση και στις δεξιότητες που παρέχουν τα εκπαιδευτικά προγράμματα σε σχέση με τις ανάγκες της τουριστικής βιομηχανίας. Συνεπώς, η συνεργασία του Πανεπιστημίου ευνοεί την ύπαρξη ενημερωμένων προγραμμάτων, τη χρήση πιο κατάλληλων μεθόδων διδασκαλίας και τον προσδιορισμό των αναγκών αναφορικά με τα εφόδια των καθηγητών/τριών (Rahman et al., 2017).

2.5 Ο σκοπός και τα προγράμματα σπουδών

Το Υπουργείο Τουρισμού έχει ως κύρια επιδίωξη τον σκοπό της τουριστικής εκπαίδευσης, το οποίο με νόμους και μέτρα αποβλέπει στην αναβάθμισή της, θέτοντας το ανθρώπινο δυναμικό ως βασική προτεραιότητα του. Από την άλλη, τα προγράμματα σπουδών προσπαθούν να αναδιαρθρώσουν όλες τις βαθμίδες, με κύριο μέλημα την προσφορά εξειδικευμένων και επιδέξιων μελών με αναβαθμισμένη επιστημονική κατάρτιση στην τουριστική αγορά.

Αναλυτικότερα, οι Ανώτερες Σχολές Τουριστικής Εκπαίδευσης (Α.Σ.Τ.Ε. Ρόδου, Α.Σ.Τ.Ε. Κρήτης μαζί με το υπουργείο Παιδείας εφάρμοσαν νέα προγράμματα σπουδών από το έτος 2021-2022. Τα συγκεκριμένα προγράμματα αποσκοπούν στην εκπαίδευση και κατάρτιση Ελλήνων και αλλοδαπών σπουδαστών που θα τους απορροφήσει ο τουρισμός, σε συνδυασμό με την πρακτική άσκηση σε ξενοδοχεία. Επιπλέον, οι απόφοιτοι θα μπορούν να συνεχίσουν την φοίτησή τους στις αντίστοιχες σχολές και τμήματα πανεπιστημιακού επιπέδου. Οι Α.Σ.Τ.Ε. συγκεντρώνουν το ενδιαφέρον τους στην οργάνωση και λειτουργία των μονάδων φιλοξενίας με αποτέλεσμα να υπολογίζονται ως εξειδικευμένες στις ξενοδοχειακές μονάδες και γενικότερα στις τουριστικές επιχειρήσεις. Σύμφωνα με το γνωστικό αντικείμενο, αναδεικνύεται η βαρύτητα κατά το πρώτο έτος στον τομέα του επισιτισμού καθώς και στις ξένες γλώσσες. Κατά το δεύτερο έτος η προσοχή στρέφεται στην οργάνωση και διοίκηση ενός ξενοδοχείου και στις λειτουργίες της. Κατά το τρίτο έτος το πρόγραμμα διαθέτει μαθήματα όπως marketing, λογιστική, management και χρήση Η/Υ.

Αναφορικά με το πρόγραμμα σπουδών των Ανωτέρων Σχολών Τουριστικής Εκπαίδευσης, κύρια επιδίωξη της εκπαίδευσης τους αποτελεί η συγκρότηση ικανών και κατάλληλων μελών που πρόκειται να τους απορροφήσει ο τουριστικός τομέας, ο οποίος περιλαμβάνει τα ξενοδοχεία, τις επισιτιστικές και λοιπές επιχειρήσεις. Επίσης, σημειώνεται ότι έπειτα από την ολοκλήρωση του εκπαιδευτικού έτους, οι φοιτητές/τριες μπορούν να πραγματοποιήσουν πρακτική άσκηση σε όποιο ξενοδοχείο γίνουν δεκτοί.

Ωστόσο, πέρα από τους θεσμούς στο πλαίσιο της άσκησης εκπαιδευτικής πολιτικής, στη διεθνή βιβλιογραφία διαπιστώνεται ένας «διαμελισμός» ανάμεσα στα προγράμματα τουρισμού με ή και χωρίς επιχειρηματική κατεύθυνση και μια ποικιλία προσεγγίσεων που αντανάκλα την εξελισσόμενη βάση γνώσεων (Airey, 2008). Έρευνα του Airey (2002) εκφράζει ότι ο τουρισμός δύναται να λειτουργήσει και να ορθοποδήσει ανεξάρτητα από τις τουριστικές σπουδές. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρει πως δεν υπάρχει ακόμη ένα συνδεδεμένο θεωρητικό πλαίσιο για τον τουρισμό ως προϊόν έρευνας και τα μέτρα του περιορίζονται ακόμη από τον τουρισμό ως πεδίο πρακτικής. Ακόμη, υποστηρίζει πως η γνώση για τον τουρισμό συνεχίζει να προμηθεύεται σε μεγάλο επίπεδο από διαφορετικούς κλάδους και κατ' ακολουθία διαμένει διεπιστημονική, ενώ ταυτόχρονα τα παραδείγματα διεπιστημονικής δημιουργίας γνώσης από τον τουρισμό είναι στοιχειώδη. Η τοποθέτηση του ερευνητή, υποδηλώνει την ανάγκη δημιουργίας ενός συνδεδεμένου θεωρητικού πλαισίου σπουδών στον τουρισμό, ως επακόλουθο ερευνών και στόχων από τον ίδιο τον τουριστικό τομέα ως αυτοδιοίκητου επιστημονικού πεδίου, με τις απαραίτητες διεπιστημονικές διασυνδέσεις και τη καταγραφή του στα προγράμματα σπουδών.

Μελέτη το INΣΕΤΕ (2014) κάνει λόγο για προσεχείς δεξιότητες που χρειάζεται να εμπεριέχουν τα προγράμματα σπουδών του τουρισμού. Η έρευνα ισχυρίζεται πως το πολύπλευρο φαινόμενο του τουρισμού σε συνάρτηση με τις διάφορες αλληλεπιδράσεις, εξαρτήσεις και επιρροές από ένα διεθνές οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον με ραγδαίες τεχνολογικές προόδους στο περιβάλλον του ψηφιακού μάρκετινγκ, φέρνουν αδιάληπτες μετατροπές που απαιτούν προσαρμογές και επαναπροσδιορισμούς ιδιαίτερως στην τουριστική εκπαίδευση. Επιπλέον, η έρευνα αναζήτησε το ρυθμιστικό πλαίσιο, το περιβάλλον και τους παράγοντες που προκαλούν νέες δεξιότητες όπως είναι η οικονομία και το διεθνές περιβάλλον, η τεχνολογία και η καινοτομία, η διεθνής και ο εγχώριος ανταγωνισμός.

2.6 Δεξιότητες που αποκτούν οι σπουδαστές των τουριστικών επαγγελμάτων

Οι φοιτητές/τριες χρειάζεται να αποκτήσουν κατάλληλες δεξιότητες από τα ακαδημαϊκά προγράμματα σπουδών για να έχουν μια επιτυχής σταδιοδρομία. Σύμφωνα με Ceciletal (2010) τα τρία είδη δεξιοτήτων που είναι απαραίτητα για τους φοιτητές/τριες των τουριστικών επιχειρήσεων είναι οι επαγγελματικές, οι κοινωνικές και οι προσωπικές δεξιότητες. Ακόμη, ο Christou (2002) έντονα υπογραμμίζει ότι οι φοιτητές/τριες των τουριστικών επιχειρήσεων, οι οποίοι διαθέτουν δεξιότητες που απέκτησαν κατά τη φοίτηση τους, πρόκειται να έχουν μια επιτυχημένη πορεία στον τουριστικό κλάδο.

Συνεχίζοντας, οι Zehrer & Mössenlechner (2009) υποστηρίζουν ότι οι μετατροπές και οι αναβαθμίσεις (π.χ., η εναλλασσόμενη αγορά εργασίας, ο αυξανόμενος παγκόσμιος ανταγωνισμός, η πρόοδος της τεχνολογίας και τα εναλλασσόμενα πρότυπα ζήτησης στον τουρισμό) χρειάζονται νέες δεξιότητες από τους πτυχιούχους ώστε να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν τις συνθήκες που μετατρέπονται τακτικά στην αγορά εργασίας. Επιπλέον, οι έρευνες από (Prokou, 2008, Purcelletal., 2013, Ring, Dickinger&Worber, 2009, Roberts, 2009, Theron, Wilfred&Spowman, 2019) αναφέρουν ότι οι βασικές δεξιότητες των απόφοιτων τουριστικών επαγγελμάτων είναι οι επικοινωνιακές δεξιότητες, η ενσυναίσθηση, οι ικανότητες λήψης αποφάσεων, οι ικανότητες σχεδιασμού και οι ικανότητες δημιουργικότητας.

Η μετάβαση από το πανεπιστήμιο στην αγορά εργασίας είναι μεγάλη πρόκληση για τους αποφοίτους και μπορεί να προκαλέσει άγχος σε όσους δεν είναι κατάλληλα προετοιμασμένοι. Σαφώς, οι ίδιοι θέτουν υψηλούς στόχους για τη καριέρα τους, όμως πολλές φορές οι συγκεκριμένοι στόχοι δεν συμβαδίζουν με την πραγματικότητα (Castillo, 2014). Συνεπώς, αυτό μπορεί να προκαλέσει αποθάρρυνση στους απόφοιτους τουρισμού (Rock, 2013). Από την άλλη, οι συνεχείς μεταβολές στο επιχειρηματικό και εκπαιδευτικό περιβάλλον φανερώνουν την ανάγκη για τροποποιήσεις στην εκπαιδευτική πολιτική των ιδρυμάτων στα προγράμματα σπουδών του τουριστικού κλάδου (Owusu-Mintah&Kissi, 2012). Επίσης, η ποσότητα των τουριστικών προγραμμάτων σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο στην Ελλάδα αλλά και διεθνώς ενθαρρύνει τον ανταγωνισμό στην αγορά εργασίας (Shariff, Kayat&Abidin, 2014).

Κεφάλαιο 3^ο: Σύνδεση της τουριστικής αγοράς με την τουριστική εκπαίδευση

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζεται η σύνδεση των προγραμμάτων σπουδών με τον τουριστικό ξενοδοχειακό κλάδο: κενά και αδυναμίες, η τουριστική/ξενοδοχειακή βιομηχανία και εργατικό δυναμικό, οι παγκόσμιες τάσεις στην τουριστική εκπαίδευση, η εκπαίδευση στο διαχειριστικό τμήμα του τουρισμού και οι πεποιθήσεις της τουριστικής αγοράς για την τουριστική εκπαίδευση και απασχόληση.

3.1 Η σύνδεση των προγραμμάτων σπουδών με τον τουριστικό ξενοδοχειακό κλάδο: κενά και αδυναμίες

Τα κριτήρια αξιολόγησης των προγραμμάτων σπουδών για τον βαθμό ανταπόκρισης τους με τις ανάγκες του τουρισμού είναι: α) οι δεξιότητες και οι γνώσεις που αποκτήθηκαν από τους φοιτητές/τριες και β) ο βαθμός απορρόφησης τους από την αγορά εργασίας (Dimou, 2010). Επίσης, ο σκοπός της αξιολόγησης δεν είναι μόνο η καταγραφή μιας κατάστασης, αλλά η προσφορά προτάσεων προς αναβάθμιση ώστε τα τουριστικά προγράμματα σπουδών να διαθέτουν βέλτιστη συνοχή με την αγορά εργασίας (Dimou, 2010).

Τα προγράμματα σπουδών από τις τουριστικές σχολές οφείλουν να αποδείξουν ότι είναι αποτελεσματικά, ευέλικτα και ότι μπορούν να ανταποκριθούν στα εναλλασσόμενα ζητήματα της τουριστικής βιομηχανίας, εφόσον κάθε τουριστική επιχείρηση εξαρτάται σημαντικά από το επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης των εργαζομένων της για να θεωρηθεί επιτυχής και ανταγωνιστική (Alexoroulos et al, 2006). Το εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδος βασίζεται στην κατάκτηση θεωρητικών γνώσεων, καθώς στα πιο πολλά προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης η πρακτική εμπειρία λαμβάνει χώρο κυρίως στα εργαστήρια. Αξιοσημείωτο είναι ότι, η υλοποίηση πρακτικής άσκησης σε ξενοδοχειακές επιχειρήσεις παρέχει μια αξιόλογη εργασιακή εμπειρία στους φοιτητές/τριες, η οποία μεταγενέστερα ενδεχομένως να συνεισφέρει στην πρόοδο της επαγγελματικής τους πορείας και της εξασφάλιση τους. Επίσης, η πρακτική άσκηση, που συζευγνύει τους φοιτητές/τριες με την αγορά εργασίας μπορεί να τους παρέχει μια καλή εικόνα για τη τουριστική βιομηχανία με αποτέλεσμα να τους ωφελήσει στη λήψη αποφάσεων της σταδιοδρομίας τους. Αναφορικά με το συγκεκριμένο ζήτημα, παγκόσμιες έρευνες παρουσίασαν χρήσιμα ευρήματα που

αφορούν στην συνοχή της τουριστικής εκπαίδευσης και των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων με την αγορά εργασίας. Αναλυτικότερα, η τουριστική εκπαίδευση οφείλει να αποσκοπεί στη πρόοδο των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων των φοιτητών/τριών σχετικά με τη διαχείριση (π.χ. διαχείριση χρόνου, δεξιότητες ομαδικής εργασίας, ικανότητες ηγεσίας και κινήτρων, κ.λπ.). Επίσης, οι συγκεκριμένες ικανότητες δύναται να βελτιωθούν πολυδιάστατα μονάχα αν υφίσταται καλή συνοχή ανάμεσα στην τουριστική εκπαίδευση και στην αγορά εργασίας (Dimou, 2010).

Παρά ταύτα, η τριτοβάθμια εκπαίδευση φαίνεται ότι δεν σχετίζεται ικανοποιητικά με την τουριστική αγορά εργασίας στην Ελλάδα. Επομένως, η απόκτηση πρακτικής εμπειρίας λογίζεται ως κύριος παράγοντας για την αναβάθμιση της ποιότητας των ελληνικών τουριστικών υπηρεσιών (Dimou, 2010). Πιο συγκεκριμένα, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα εάν συνεργαστούν επιτυχώς με τους φορείς τουρισμού θα βελτιωθεί η ποιότητα των τουριστικών σπουδών, εφόσον η συνεργία αυτή προσφέρει μια καθολική εικόνα στα εκπαιδευτικά ιδρύματα αναφορικά με τα εφόδια που ζητώνται από την βιομηχανία του τουρισμού. Πάντως, η τουριστική εκπαίδευση στην Ελλάδα διαθέτει ένα ορατό χάσμα ανάμεσα στις γνώσεις και τις δεξιότητες που λαμβάνουν οι φοιτητές/τριες κατά την διάρκεια των σπουδών τους και στις ανάγκες του τουριστικού κλάδου. Η συνεργασία Πανεπιστημίου με την τουριστική βιομηχανία ευνοεί την δημιουργία προγραμμάτων κατάρτισης, τη χρήση των καταλληλότερων διδακτικών μεθόδων, τον προσδιορισμό των αναγκών αναφορικά με τα προσόντα των εκπαιδευτών και την δημιουργία ποιοτικών προγραμμάτων που βοηθούν στην επαγγελματική αποκατάσταση και στην βελτίωση της πορείας των φοιτητών/τριών στον τουρισμό (Dimou, 2010).

3.2 Τουριστική/ξενοδοχειακή βιομηχανία και εργατικό δυναμικό

Είναι σαφές ότι ο τουριστικός τομέας επιδρά σημαντικά στην οικονομία παγκοσμίως. Αναλυτικότερα, τα ξενοδοχεία απαρτίζουν το βασικό κομμάτι του τομέα αυτού και η επιτυχία τους επέρχεται από την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών και τις προσωπικές σχέσεις που εξελίσσονται μεταξύ των εργαζομένων και των πελατών (Dekouliou&Trivellas 2014). Επεξηγηματικά, το ανθρώπινο δυναμικό είναι ο βασικός παράγοντας στην προώθηση και την αποτελεσματικότητα των ξενοδοχείων. Επιπλέον, το ανθρώπινο κεφάλαιο είναι η βάση

κάθε επιτυχίας μιας ξενοδοχειακής μονάδας, εφόσον δύναται να της προξενεί ένα βιώσιμο ανταγωνιστικό προβάδισμα (Dekoulou&Trivellas 2014).

Η βιομηχανία του τουρισμού στηρίζει την ανταγωνιστικότητά της με το να διαθέτει ανθρώπινο δυναμικό υψηλής ποιότητας ώστε να παραδίδει, λειτουργεί και διαχειρίζεται επιτυχώς το τουριστικό προϊόν. Τα σημαντικότερα ζητήματα που συνδέονται με το ανθρώπινο δυναμικό στον τουριστικό κλάδο εμπεριέχουν τη ποιότητα του ανθρώπινου κεφαλαίου, την ύπαρξη ειδικευμένου προσωπικού, τις ανταμοιβές και τα οφέλη, τα καθήκοντα, την εκπαίδευση, το ωράριο και τις συνθήκες. Με λίγα λόγια, το ανθρώπινο δυναμικό είναι το πιο σημαντικό στοιχείο μιας επιχείρησης, εφόσον κατά τη διάρκεια ισχυρού ανταγωνισμού, είναι αυτό που δύναται να δημιουργεί τη διαφορά (Polychroniou, 2008). Ακόμη, οι επαγγελματίες του τουριστικού κλάδου υποστηρίζουν ότι η μόνη πηγή βιώσιμου ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος που έχει διατηρηθεί τα τελευταία χρόνια, είναι η ποιότητα του ανθρώπινου κεφαλαίου. Επομένως, η επιχειρηματική απόδοση των τουριστικών επιχειρήσεων εξαρτάται από την ικανότητα προσέλκυσης, ανάπτυξης και συντήρησης επιδέξιου προσωπικού (Polychroniou, 2009a,b).

Ο κάθε εργαζόμενος προσδιορίζει το φάσμα των επιχειρησιακών πρακτικών, κατευθύνει τις εργασίες, θέτει τους στόχους, προάγει στρατηγικά σχέδια και πραγματοποιεί τις επιχειρηματικές αξίες. Επομένως, ενδείκνυται να είναι αναπόσπαστο κομμάτι της διαδικασίας του στρατηγικού σχεδιασμού, εφόσον το προσωπικό αποτελεί το πολύτιμο στοιχείο για τις τουριστικές και ξενοδοχειακές επιχειρήσεις. Οι δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού όπως η καλή αποδοτικότητα, η ευελιξία, η πρωτοτυπία και η παροχή άριστης εξυπηρέτησης πελατών, καθιστούν το ανθρώπινο δυναμικό ως πολύτιμο συστατικό στην απόκτηση μιας ανταγωνιστικής θέσης σε τουριστική επιχείρηση (Trivellas&Reklitis 2014).

3.3 Οι παγκόσμιες τάσεις στην τουριστική εκπαίδευση

Η τουριστική βιομηχανία έχει αποφέρει μια ραγδαία εξέλιξη της τουριστικής εκπαίδευσης στα ποικίλα επίπεδα σπουδών (Zehrer & Mössenlechner, 2009). Η επιστημονική πλευρά του τουρισμού καθίσταται συνεχώς και πιο σημαίνουσα στην αγορά εργασίας, εννοώντας ότι οι σημερινές προκλήσεις στη τουριστική βιομηχανία έχουν άμεση συνέπεια στις προσμονές της αναφορικά με συγκεκριμένες γνώσεις και ικανότητες του εργατικού δυναμικού (Zehrer, Siller, & Altmann, 2006). Ειδικότερα, οι εργοδότες των τουριστικών επιχειρήσεων και ιδιαιτέρως των ξενοδοχείων διεθνώς όταν προσλαμβάνουν αποφοίτους,

αποζητούν συνέχεια πρόσωπα τόσο με καθορισμένες ακαδημαϊκές δεξιότητες και γνώσεις, τόσο και με άλλες κοινωνικές και επαγγελματικές ικανότητες. Επομένως, οι φοιτητές/τριες τμημάτων τουρισμού για να ανταπεξέλθουν στις προϋποθέσεις της τουριστικής αγοράς σε ανθρώπινο δυναμικό αλλά και σε βαθμό επαγγελματικής πορείας, χρειάζεται να έχουν ικανότητες ώστε να αντιμετωπίσουν τις εναλλασσόμενες συνθήκες του επιχειρηματικού κόσμου (Zachari et al., 2019).

Έκθεση του ΟΟΣΑ (2018), επέδειξε ότι οι επιχειρήσεις τουρισμού διεθνώς έρχονται αντιμέτωποι με κοινές προκλήσεις με αποτέλεσμα να έχουν ανάγκη από εργαζομένους που συνεισφέρουν στην βιωσιμότητα και την ανταγωνιστικότητα τους. Συνεχίζοντας με την συγκεκριμένη έκθεση, σε όλα τα κράτη διεθνώς διακρίνεται μια ανεπάρκεια σε εργατικό δυναμικό, το οποίο να είναι κατάλληλα επιμορφωμένο και να έχει τις γνώσεις και τις δεξιότητες για να ανταπεξέλθει στις προαπαιτήσεις του τουριστικού τομέα. Συνεπώς, ο ΟΟΣΑ (2018) υπογραμμίζει ότι σε κάποιες χώρες, η έλλειψη ανθρώπινων πόρων κυρίως στον κλάδο της φιλοξενίας, συνεπάγει αναστολή της ανάπτυξης της. Ακόμη, η μειωμένη ποιότητα εξυπηρέτησης πελατών εξαιτίας του ανειδίκευτου προσωπικού είναι μια ιδιαίτερη πρόκληση για τον τουριστικό κλάδο.

Έρευνες των Caton, 2015, Grimwood&Caton, 2017, Zacharietal., 2019, Grimwood, Gordon&Stevens, 2018, οι οποίες απεικονίζουν την ροπή της διεθνούς τουριστικής εκπαίδευσης, παρουσιάζουν ότι η αιτία σύνδεσης που υφίσταται ανάμεσα στην εκπαίδευση και στην οικονομική ανάπτυξη του τουρισμού έχει ως επακόλουθο την διεθνής ανάπτυξη της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αισθάνονται συνεχώς την ένταση ότι χρειάζεται να εναρμονίσουν το πρόγραμμα σπουδών τους στις εναλλασσόμενες ανάγκες της ανταγωνιστικής αγοράς εργασίας του τουρισμού σε παγκόσμιο επίπεδο. Επομένως, τα πανεπιστήμια σε όλο τον κόσμο εξελίσσουν και ανασχηματίζουν τα προγράμματά τους με βάση τις νέες απαιτήσεις σε επίπεδο τεχνικών, επαγγελματικών, προσωπικών και κοινωνικών δεξιοτήτων (Grimwood&Caton, 2017). Επιπλέον, πολλά πανεπιστήμια έχουν διεθνή τμήματα, τα οποία ελκύουν φοιτητές/τριες σε προγράμματα πλήρους απασχόλησης. Συνεπώς, φανερώνεται ότι η τουριστική εκπαίδευση διεθνώς προσελκύει φοιτητές/τριες που επιθυμούν να εργαστούν στον τουρισμό, επειδή τους προσφέρει ευκαιρίες καριέρας (Caton, 2015).

Ποικίλοι μελετητές (Grimwood&Caton, 2017, Caton, 2015) ισχυρίζονται ότι τα προγράμματα σπουδών τουρισμού σε διεθνή επίπεδο πρέπει να αναπροσαρμοστούν με κριτήριο τις ανάγκες της τουριστικής βιομηχανίας. Επιπρόσθετα, οι εργοδότες των τουριστικών επιχειρήσεων και ιδιαίτερα των ξενοδοχείων αναζητούν ευέλικτους εργαζομένους που

έχουν προσόντα, τα οποία θα επιφέρουν ανάπτυξη στις τουριστικές επιχειρήσεις. Αναλυτικότερα, υπάρχουν καθορισμένες δεξιότητες που ορίζονται ανά θέση εργασίας. Σε επίπεδο διαχείρισης (management), αναγκαίες είναι οι οργανωτικές, προσωπικές (π.χ. διαχείριση προβλημάτων) και οι επικοινωνιακές δεξιότητες, η διαχείριση έργων και οι δεξιότητες ηγεσίας (Grimwood&Caton, 2017).

Η Έκθεση του ΟΟΣΑ (2018), υποδεικνύει για την βελτίωση της εκπαίδευσης στον τουρισμό σε διεθνή επίπεδο τα εξής: α) ανασχηματισμό των προγραμμάτων σπουδών των πανεπιστημίων με κριτήριο τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, β) σχηματισμό νέων προγραμμάτων επιμόρφωσης, τα οποία δύνανται να επιδοτηθούν, γ) βελτιωμένη συνοχή του τουριστικού τομέα με τα πανεπιστήμια (π.χ. υποχρεωτική πρακτική άσκηση), δ) αξιολόγηση του μελλοντικού προφίλ που αρμόζει να διαθέτουν οι φοιτητές/τριες που επιθυμούν να ασχοληθούν σοβαρά με τον τουρισμό, ε) κινητοποίηση της εργοδοσίας για την κατάρτιση των εργαζομένων στις τουριστικές επιχειρήσεις και στ) κίνητρα για ελληνικές επιχειρήσεις για τη βοήθεια των μη ειδικευμένων υπαλλήλων ώστε να κερδίσουν πολλές δεξιότητες (π.χ. προγράμματα δια βίου μάθησης) (ΟΟΣΑ, 2018).

Συμπερασματικά, προβάλλεται ότι οι προσωπικές, οι επαγγελματικές και οι κοινωνικές δεξιότητες είναι απαραίτητες ώστε η τουριστική βιομηχανία να απορροφήσει τους απόφοιτους των τουριστικών σπουδών αλλά και γενικότερα συνεισφέρουν στην εργασιακή πορεία των φοιτητών/τριών. Ακόμη, φανερώνεται πως οι εργοδότες των τουριστικών επιχειρήσεων αναζητούν συνήθως άτομα χωρίς να διαθέτουν καθορισμένες ακαδημαϊκές δεξιότητες και γνώσεις, αλλά και με άλλες κοινωνικές και επαγγελματικές ικανότητες.

Επιπροσθέτως, εμφανίζεται ότι η ελληνική τουριστική εκπαίδευση δεν συνδέεται ικανοποιητικά με την αγορά εργασίας για να μπορέσει να εξασφαλίσει επαγγελματική αποκατάσταση στους φοιτητές/τριες. Έπειτα από βιβλιογραφική ανασκόπηση δεν βρέθηκαν έρευνες, που να συγκρίνουν τις πεπαιθώσεις των προπτυχιακών και των μεταπτυχιακών φοιτητών σε σχέση με τον ρόλο της τουριστικής εκπαίδευσης στην επαγγελματική τους σταδιοδρομία. Βέβαια, ορισμένες ελληνικές έρευνες παρουσίασαν ότι οι φοιτητές/τριες απασχολούνται επαγγελματικά στον τουρισμό, αλλά δυσκολεύονται να ακολουθήσουν μια επαγγελματική σταδιοδρομία σ' αυτόν τον τομέα. Από τη άλλη, κάποιες έρευνες φανέρωσαν τις αρνητικές αντιλήψεις των φοιτητών/τριών τμημάτων τουρισμού σχετικά με την επαγγελματική τους αποκατάσταση.

3.4 Η εκπαίδευση στο διαχειριστικό τμήμα του τουρισμού

Η επαγγελματική εκπαίδευση πραγματοποιήθηκε για την επιμόρφωση ανθρώπων για μια καθορισμένη ασχολία και την προσφορά των δεξιοτήτων, των γνώσεων και των ικανοτήτων που προϋποθέτει μια αξιόλογη εργασία, συντελώντας τοιούτοτρόπως στην απόδοση και στην ανταγωνιστικότητα του ανθρώπινου δυναμικού. Ειδικότερα, η υψηλή παροχή ειδικευμένου εργατικού δυναμικού, η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση απαρτίζουν το θεμέλιο για την οικονομική ανάπτυξη της εκάστοτε χώρας διεθνώς (Hjalager, 2012). Η επαγγελματική εκπαίδευση και η κατάρτιση νέων και ενηλίκων έχει πολύτιμη σημασία για την Ευρώπη, όπου τα περισσότερα κράτη της αγωνιούν για την εξέλιξη των δεξιοτήτων και ικανοτήτων των νέων στο μέλλον και για την γρήγορη πρόσβασή τους στην αγορά εργασίας ώστε να υπάρξει αύξηση της ανταγωνιστικότητας (Greiner, 2004).

Αρκετές τουριστικές επιχειρήσεις χρειάζεται να καθορίσουν τις δεξιότητες που θα χρειαστούν μελλοντικά στον τουρισμό. Από την άλλη, μελέτες επισημαίνουν ότι οι υπάλληλοι στον τουρισμό λαμβάνουν στοιχειώδη ή καθόλου σχετική κατάρτιση στα περισσότερα κράτη της Ευρώπης (Hjalager, 2012), καθώς οι απόφοιτοι από τουριστικές σχολές είναι λίγοι συγκριτικά με την έκταση του συγκεκριμένου τομέα. Ακόμη, μελέτες παρουσιάζουν ότι οι εργαζόμενοι με πανεπιστημιακά πτυχία είναι λιγότεροι συγκριτικά με άλλους τομείς (Purcell, & Quinn, 2016).

Έρευνα που διερεύνησε τις απόψεις των φοιτητών/τριών τμημάτων τουρισμού για την εργασία στην τουριστική βιομηχανία της Τουρκίας υπογραμμίζει ότι η ύψιστη πρόκληση του τομέα είναι να προσφέρει και να διαφυλάσσει άριστα εκπαιδευμένο και γνωστικό εργατικό δυναμικό (Kusluvan, & Kusluvan, 2000). Άλλη μελέτη που έγινε στην Κίνα παρουσιάζει σημαντικό χάσμα ανάμεσα στην προσφορά και τη ζήτηση για ποιοτικό προσωπικό σε μια γρήγορα εξελισσόμενη τουριστική βιομηχανία, εξαιτίας του αδύναμου σχεδιασμού προγραμμάτων σπουδών, των προνομιών και της γνώσης των εκπαιδευτικών και της πρακτικής διδασκαλίας (Lam, & Xiao, 2000). Από μελέτη που έγινε στη Βόρεια Κύπρο φανερώθηκε ότι το 40% των προπτυχιακών φοιτητών αμφιταλαντευόντουσαν ή δεν επιθυμούσαν να εργαστούν στον τουρισμό, γεγονός που συνεπάγεται ότι δεν θα αξιοποιούσαν τις σπουδές τους (Daskin, 2016). Πάντως, μελέτη που έγινε σε ξενοδοχεία της Ινδίας φανερώνουν μια δυνατή σχέση ανάμεσα στην εκπαίδευση των εργαζομένων και της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών (Dhar, 2015). Ωστόσο, η ανάπτυξη και η διεύρυνση της τουριστικής εκπαίδευσης συνεχίζει να υφίσταται ελλείψεις σχέδια και

κατευθυντήριες γραμμές πολιτικής για την εξέλιξη της τουριστικής κατάρτισης και εκπαίδευσης σε ποικίλες χώρες (Mayaka, & Akama, 2007).

Η αδιάληπτη επένδυση σε ανθρώπινο δυναμικό μέσα από εκπαιδευτικά προγράμματα σπουδών είναι ο κύριος παράγοντας επιτυχίας για τους τουριστικούς οργανισμούς διεθνώς. Η εξέλιξη των δεξιοτήτων και των γνώσεων επιφέρει αύξηση της ανταγωνιστικότητας των τουριστικών προορισμών και συμβολή στη διατήρηση μιας βιώσιμης βιομηχανίας (Wu et al., 2017). Επίσης, η απόκτηση νέων γνώσεων και δεξιοτήτων καθίσταται εντελώς αναγκαία, διότι η αδιάληπτη παραλλαγή των τουριστικών προσφορών και υπηρεσιών προϋποθέτει κατάλληλα καταρτισμένο προσωπικό. Συνεπώς, η εκπαίδευση και η εξέλιξη του ανθρώπινου δυναμικού παίζουν σημαντικό ρόλο στην δημιουργία του επαγγελματισμού στον τουρισμό. Έρευνες αποκαλύπτουν ότι η τουριστική εκπαίδευση έχει ικανοποιητικά αποτελέσματα στην απόδοση, την κερδοφορία, την παραγωγικότητα και την εξυπηρέτηση των πελατών (Goia Agoston, Marinaş, & Igret, 2017).

Έντονα παρατηρείται ότι τα ευρωπαϊκά κράτη δίνουν έμφαση στα προγράμματα κατάρτισης ανθρώπινου δυναμικού που εργάζονται στον τουρισμό, εφόσον υπάρχουν πολλά εκπαιδευτικά ιδρύματα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αλλά και από τα προγράμματα σπουδών τους, τα οποία αποβλέπουν στην απόκτηση των δεξιοτήτων που απαιτούνται σε τουριστικά επαγγέλματα (ξενοδοχεία, εστιατόρια κ.α.). Επίσης, οι τουριστικές επιχειρήσεις παρέχουν την δυνατότητα πρακτικής άσκησης για την εντόπιση κατάλληλου προσωπικού (Goia Agoston, Marinaş, & Igret, 2017).

Σύμφωνα με τους Baum et al. (2016) υπογραμμίζουν τον σημαντικό ρόλο των εκπαιδευτών στην προετοιμασία των φοιτητών/τριών, οι οποίοι μπορούν να κατανοήσουν τις έννοιες της βιωσιμότητας, να τις εφαρμόσουν και γενικότερα να την προωθήσουν. Η άποψη που επικράτησε είναι η ενσωμάτωση από πρακτικές όπως η βιωματική μάθηση, οι ομαδικές συνομιλίες, η συνεργατική μάθηση, η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και άλλων τεχνολογιών στην τουριστική εκπαίδευση, ώστε να τονιστεί η βαρύτητα της βιωσιμότητας (Baum et al., 2016).

Στο άμεσο μέλλον, το υπόδειγμα απασχόλησης επίκειται να συρρικνωθεί για όσους διαθέτουν ελλιπείς επαγγελματικές δεξιότητες στον τουρισμό, καθώς αναμένεται να πληθύνουν οι θέσεις εργασίας οι οποίες προϋποθέτουν δεξιότητες μεσαίου και υψηλού επιπέδου (Ioannidou, 2014). Επομένως, η εκπαίδευση φοιτητών/τριών με επαγγελματικές δεξιότητες λογίζεται ως μια πολλά υποσχόμενη προσέγγιση για τον σχηματισμό ευκίνητων

και υπεύθυνων στάσεων μάθησης, οι οποίες δύναται να προετοιμάσουν καλύτερα τους αποφοίτους για τις απαιτήσεις της ανταγωνιστικής αγοράς εργασίας (Eichhorst et al., 2012).

Η τουριστική βιομηχανία διαθέτει αρκετά όμοια γνωρίσματα με άλλες μορφές επιχειρήσεων που παρέχουν υπηρεσίες, αλλά η ίδια συνεχίζει να έχει χαρακτηριστικά τα οποία προϋποθέτουν τεχνικές και επαγγελματικές δεξιότητες (Raybould & Wilkins, 2006). Πάντως, υπάρχει ένα ορατό κενό ανάμεσα στις γνώσεις και στις δεξιότητες των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και στις απαιτήσεις της τουριστικής βιομηχανίας (Amoah & Baum, 1997).

Οι Maxwell et al., (2010) επισημαίνουν την αδυναμία σε δεξιότητες της τουριστικής βιομηχανίας και της φιλοξενίας (πωλήσεις, μάρκετινγκ, ποιότητα εξυπηρέτησης πελατών). Επιπροσθέτως, ο Baum (2002), εντοπίζει τις αδυναμίες των δεξιοτήτων στον τομέα της φιλοξενίας, ενώ ταυτόχρονα οι διευθυντές στον κλάδο του τουρισμού και της φιλοξενίας υπολογίζουν ιδιαίτερα τις πρακτικές και επαγγελματικές δεξιότητες. Επομένως, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα σε όλες τις χώρες επιδιώκουν να εξαλείψουν τις συγκεκριμένες αδυναμίες δεξιοτήτων. Επίσης, οι Bishop & Mañe (2005) υποστηρίζουν ότι οι φοιτητές/τριες που λαμβάνουν επαγγελματικά μαθήματα στις σπουδές τους πλεονεκτούν σε μισθό και ιεραρχία.

Η επαγγελματική εκπαίδευση αποτελεί έναν ευρύτερο ορισμό, ο οποίος περιλαμβάνει όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης που επιζητούν να προσφέρουν στους φοιτητές/τριες ορισμένα προνόμια, τα οποία συνδέονται με μια καθορισμένη σταδιοδρομία ή εργασιακή απασχόληση ή ακόμη που σκοπεύουν στον σχηματισμό της αναγκαίας κατάρτισης, των κατάλληλων δεξιοτήτων καθώς και της τεχνικής γνώσης. Με λίγα λόγια, οι επαγγελματικές δεξιότητες εμπεριέχουν προσεγγίσεις, οι οποίες εναρμονίζουν τη θεωρία με την πρακτική άσκηση εργασίας μέσα από ένα μελετημένο πρόγραμμα σπουδών (Kotsikis, 2007).

Επιπρόσθετα, οι Sheldon et al., (2011) αναφέρουν πέντε βασικές αξίες (ηθική, διαχείριση, γνώση, επαγγελματισμός, αμοιβαιότητα), τις οποίες επιβάλλεται να κερδίσουν οι φοιτητές/τριες του τουρισμού έπειτα από την αποφοίτησή τους ώστε να αποκτήσουν τα προνόμια στον κλάδο τους. Αναφορικά με την αρχή της ηθικής, οι φοιτητές/τριες χρειάζεται να διαθέτουν μια ηθική συμπεριφορά, ενώ η γνώση περιέχει την δημιουργικότητα, την κριτική σκέψη και τις επαγγελματικές δεξιότητες επικοινωνίας (Alareefi et al., 2019; Morsy et al., 2016). Αναφορικά με την διαχείριση, οι φοιτητές/τριες χρειάζεται να μπορούν να ανταπεξέλθουν σε ποικίλες καταστάσεις και να ασκήσουν διοίκηση όποτε και εάν χρειαστεί ή τους ζητηθεί. Ακόμη, ο επαγγελματισμός αφορά τις ηγετικές δεξιότητες, οι οποίες αντανακλούν την πρακτικότητα, την ομαδική εργασία και την προληπτική δράση, δίνοντας

έμφαση στη στάση και στη συμπεριφορά πέρα από τις δεξιότητες και τις ικανότητες. Επιπλέον, ο αυτοσεβασμός και ο σεβασμός προς το πρόσωπο των άλλων αναφέρονται στην αμοιβαιότητα που αναπτύσσεται μέσα από αποτελεσματική επικοινωνία, ομαδική εργασία καθώς και την αποφυγή σύγκρουσης συμφερόντων (Lee & Kim, 2009).

Οι Diplari & Dimou (2010), υποστηρίζουν ότι η συνεργασία ανάμεσα στο πανεπιστήμιο και την τουριστική αγορά εργασίας γίνεται για την αναβάθμιση της ποιότητας των τουριστικών σπουδών, εφόσον μπορεί να προσφέρει αναλυτικές πληροφορίες σχετικά με τα ζητούμενα της τουριστικής βιομηχανίας. Η τουριστική αγορά εργασίας προσφέρει μέσω της πρακτικής άσκησης έναν εποικοδομητικό τρόπο στους φοιτητές/τριες να αξιοποιήσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες που έχουν κερδίσει (Christou, 1999). Πολλές χώρες αντιλαμβάνονται την επήρεια του προγράμματος σπουδών οπότε και προσαρμόζουν το περιεχόμενο αυτών σύμφωνα με τον τουρισμό και τη φιλοξενία με αποτέλεσμα να ανταπεξέρχονται στις συνεχείς μεταβολές (Milner & Tenore, 2010).

3.5 Οι πεπιοθήσεις της τουριστικής αγοράς για την τουριστική εκπαίδευση και απασχόληση

Στην παρούσα ενότητα παρατίθενται απόψεις αναφορικά με την τουριστική εκπαίδευση και απασχόληση σύμφωνα με τους κοινωνικούς εταίρους, τους επιστημονικούς και ποικίλους φορείς.

3.5.1 Οι Κοινωνικοί εταίροι

Από την μεριά των εργαζομένων, η Πανελλήνια Ομοσπονδία Εργαζομένων στον Επισιτισμό-Τουρισμό (Π.Ο.Ε.Ε.Τ.) ισχυρίζεται ότι εμφανίζεται αξιόλογη έλλειψη στα «ποιοτικά χαρακτηριστικά» της εκπαίδευσης, υπογραμμίζοντας τον αριθμό πρόσληψης εργαζομένων ευκαιρίας, την παροχή χαμηλών μισθών και την έλλειψη ασφαλιστικής κάλυψης, συνεπάγοντας στο συμπέρασμα ότι υπάρχει ανάγκη για βελτιωμένες σχέσεις απασχόλησης. Ταυτόχρονα, συνιστάται να υπάρχει ο ελάχιστος δυνατός αριθμός εργαζομένων στα ξενοδοχεία και να παρακολουθούνται συστηματικά οι νέες τάσεις και οι εκπαιδευτικές ανάγκες για την ωφέλεια του τουρισμού και των εργαζομένων. Βεβαίως, για

να θεωρηθεί ποιοτική η τουριστική εκπαίδευση είναι αναγκαίο να διαθέτει εκσυγχρονισμένα αναλυτικά προγράμματα, βελτιωμένο εκπαιδευτικό υλικό αλλά και παιδαγωγικούς μεθόδους διδασκαλίας, που θα είναι εντελώς εναρμονισμένα με τις αντίστοιχες εκπαιδευτικές ανάγκες της τουριστικής εκπαίδευσης (Γκρίμπα, Καραμπάτσου, & Πατσούρα, 2016).

Επίσης, η ΠΟΕΕΤ ισχυρίζεται ότι, μπορεί να μετριαστεί η ανισότητα της κατανομής του τουρισμού και να επέλθει ισορροπημένη τουριστική ανάπτυξη στην Ελλάδα μέσω της εφαρμογής ενός νέου πρότυπου τουριστικής ανάπτυξης και του σχηματισμού τουριστικής ταυτότητας. Με αυτό τον τρόπο προάγεται και ο εναλλακτικός τουρισμός πέρα από τον μαζικό. Ο εναλλακτικός τουρισμός πιθανώς να προξενήσει την αποσυμφόρηση της τουριστικής περιόδου και κατ' επέκταση την παράταση αυτής. Ταυτοχρόνως δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας στις περιοχές που θα πετύχουν τα ζητούμενα για την δημιουργία εναλλακτικών μορφών τουρισμού, καθώς επίσης δημιουργείται και η ανάγκη της δια βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης των εργαζομένων στις νέες μορφές τουρισμού (ΠΟΕΕΤ, 2013).

Η Π.Ο.Ε.Ε.Τ. υποστηρίζει την επιμόρφωση, τη βελτίωση και την προσαρμογή των προσόντων στις νέες τεχνολογίες με στόχο οι εργαζόμενοι να δύνανται και να ανταπεξέρχονται ικανοποιητικώς ώστε να τους προσφέρεται η αρμόζουσα πιστοποίηση των εργασιακών τους προσόντων. Επιπλέον, η ίδια επισημαίνει ότι συνεχίζει να αγωνίζεται για την πραγμάτωση προγραμμάτων κατάρτισης, γιατί θεωρεί πως είναι σημαντική η ελάττωση του κενού στις δεξιότητες των στελεχών της, για να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητά τους στην αγορά εργασίας (ΠΟΕΕΤ, 2019).

Έπειτα από έρευνα του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ) σχετικά με τις εκπαιδευτικές ανάγκες των επιχειρήσεων στον τουριστικό κλάδο στην Ελλάδα, γνωστοποιεί ορισμένα αποτελέσματα και προτάσεις (ΣΕΤΕ, 2014). Αναλυτικότερα, διαπιστώνει ότι η τεχνολογία θα αυτοματοποιήσει, θα βελτιώσει και θα αφανίσει εργασίες ρουτίνας αλλά η χρήση της θα επιζητά υψηλό βαθμό δεξιοτήτων από το προσωπικό. Ο βασικός προβληματισμός των τουριστικών επιχειρήσεων αφορά την «ποιότητα» των προσόντων των υποψήφιων εργαζομένων. Το 33% των εργοδοτών στην Ελλάδα ανέφερε ότι, αδυνατεί να βρει υποψηφίους με τις κατάλληλες δεξιότητες, με αποτέλεσμα να μην συμπληρώνονται οι κενές θέσεις εργασίας. Επιπλέον, το 45% γνωστοποίησε ότι η έλλειψη δεξιοτήτων επιφέρει αξιολογικά προβλήματα κόστους, ποιότητας και χρόνου στις επιχειρήσεις τους. Επίσης, οι μείζονες αδυναμίες των νέων της Ευρώπης παρουσιάζονται στις προσωπικές δεξιότητες, όπως είναι η προφορική επικοινωνία, το εργασιακό ήθος και η ικανότητα ανάλυσης και επίλυσης προβλημάτων. Ακόμη, στην Ελλάδα καταγράφεται ένα

χάσμα 18 ποσοστιαίων μονάδων αναφορικά με τις δεξιότητες που αναζητούν οι εργοδότες και την αντίληψη των νέων για τις δεξιότητες τους. Επίσης, καταγράφεται μεγαλύτερο χάσμα για το εργασιακό ήθος με 28% και την ικανότητα ανάλυσης και επίλυσης προβλημάτων με 29%. Σχετικά με τις παροχές εκπαίδευσης, το 79% ισχυρίζεται ότι οι πτυχιούχοι είναι ικανοποιητικώς προετοιμασμένοι για να επιληφθούν θέσεις εργασίας, άποψη που ασπάζεται από την άλλη μόνο το 23% των εργοδοτών (ΣΕΤΕ, 2014).

Παρόλο που σύμφωνα με την έρευνα του ΣΕΤΕ (2014) η πρακτική άσκηση πολλαπλασιάζει αισθητά τις ευκαιρίες για εύρεση εργασίας πάνω στις σπουδές των νέων, μόνο το 67% των φοιτητών/τριών πανεπιστημίων και το 58% των φοιτητών/τριών επαγγελματικών σχολών τελούν πρακτική άσκηση. Πιο συγκεκριμένα, στην ελληνική πραγματικότητα η πιθανότητα ενός φοιτητή να εργαστεί σε κλάδο συναρτώμενο με τις σπουδές του έπειτα από έξι μήνες είναι 60% υψηλότερη, εάν έχει τελέσει πρακτική άσκηση. Ενώ, το να παραμείνει άνεργος έπειτα από την ίδια χρονική διάρκεια είναι 15% χαμηλότερη. Ειδικότερα, η ανεπάρκεια σε γνωστικό και ορθά επιμορφωμένο προσωπικό συγκεντρώνεται στις «βασικές» ειδικότητες τουριστικών επιχειρήσεων (π.χ. σερβιτόροι, ρεσεψιονίστ κ.α.), οι οποίες απαλείφονται συνολικά σε μεγαλύτερο από 75% στις απαντήσεις για τις απώτερες ανάγκες σε ειδικότητες.

Συνεχίζοντας με την έρευνα της ΣΕΤΕ (2014), οι επιχειρηματίες του τουριστικού κλάδου παρουσίασαν τις βασικές ελλείψεις και τις ανάγκες που διατελούν καθώς επίσης και ποιες είναι οι ειδικότητες με τις μείζονες ανάγκες εκπαίδευσης στην βιομηχανία του τουρισμού. Ειδικότερα:

- Σε θέσεις όπως (σερβιτόροι, οροφοκόμοι κ.α.) υπάρχει χαμηλός βαθμός επαγγελματισμού και δεξιοτήτων του προσωπικού, που πιθανώς σχετίζεται μερικώς με την εποχικότητα του τομέα.
- Σε επίπεδο διοίκησης υπάρχει έλλειψη: στις σύγχρονες δεξιότητες διαχείρισης, σε ομάδα εποπτείας και ελέγχου, σε γνώσεις διαχείρισης ομάδας, σε γνώσεις διαχείρισης κρίσεων και σε σχετικές ικανότητες και δεξιότητες διοίκησης.
- Σε επίπεδο κύριων επαγγελματικών δεξιοτήτων υπάρχει αδυναμία στις ξένες γλώσσες, στις δεξιότητες επικοινωνίας και στην χρήση των προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών.
- Σοβαρές αδυναμίες υπάρχουν σε όλους τους τομείς εξυπηρέτησης πελατών και των πωλήσεων. Επομένως, υπάρχει ανάγκη επιμόρφωσης του προσωπικού σε δεξιότητες αναφορικά με την υποδοχή και εξυπηρέτηση πελατών, την επικοινωνία, την συνεργασία, τις τεχνικές πωλήσεων και προσαρμογής κ.λπ.

3.5.2 Οι επιστημονικοί και λοιποί φορείς

Η Διευθύντρια Εκπαίδευσης του ΙΝΣΕΤΕ αναφέρει ότι τα εκπαιδευτικά ιδρύματα χρειάζεται να επικοινωνούν και να συνεργάζονται καταλλήλως με τις τουριστικές επιχειρήσεις, ώστε και οι δύο να κατανοήσουν τις ανάγκες τους, λειτουργώντας αποδοτικά προς τους φοιτητές/τριες τους αλλά και να επιτευχθεί η βελτίωση των προγραμμάτων σπουδών με σκοπό την εξειδίκευση σε πιο σύγχρονες γνώσεις και δεξιότητες. Επιπροσθέτως, οι επιχειρήσεις χρειάζεται να συνεχίζουν να παρέχουν με την σειρά τους στους εργαζομένους τη συνέχιση της εκπαιδευτικής τους διαδικασίας, με αποτέλεσμα να συμβάλλουν στην επαγγελματική μετάβασή και εξέλιξη των αποφοίτων σε ολοκληρωμένα μέλη μιας τουριστικής επιχείρησης.

Ο Γενικός Διευθυντής AA+partners (Performance Improvement - Παροχή υπηρεσιών διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού), ισχυρίζεται ότι τα ξενοδοχεία διαθέτουν προσωπικό που εργάζεται όλο τον χρόνο, αντιμετωπίζοντας την εκπαίδευση και την επιμόρφωση ως επένδυση για την καριέρα τους, ενώ ταυτοχρόνως είναι επίσης εκείνοι που εργάζονται εποχιακά αντιμετωπίζοντας το ως μια ευκαιριακή δουλειά. Πάντως, αληθεύει ότι οι καινοτομίες και οι εξελίξεις που ασπάζονται τα ξενοδοχεία προϋποθέτουν πλέον κατάλληλα καταρτισμένο εργατικό δυναμικό. Οι εργαζόμενοι χρειάζεται να είναι εξοικειωμένοι με τις νέες τεχνολογίες, να διαχειρίζονται τα παράπονα των πελατών, να παρέχουν ακόμα και υπηρεσίες OnLine marketing (Καθημερινή, 2018).

Το επιστημονικό όργανο του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΙΝΣΕΤΕ), υλοποίησε έρευνα με τίτλο «Εξειδίκευση δράσεων Στρατηγικού Σχεδίου Τουρισμού & Στρατηγική Μελέτη Ανάπτυξης του Ανθρώπινου Δυναμικού στον τουριστικό τομέα» (ΙΝΣΕΤΕ, 2015). Μερικές από τις πιο σημαντικές διαπιστώσεις της μελέτης είναι οι παρακάτω:

Σύμφωνα με το World Travel & Tourism Council (WTTC) υφίσταται έλλειψη των δεξιοτήτων και των ειδικοτήτων στον τουρισμό. Επισημαίνεται ότι, οι επιχειρήσεις δυσκολεύονται να προσλάβουν κατάλληλο προσωπικό, ενώ υπάρχει συνεχώς ζήτηση, διότι το ανθρώπινο δυναμικό αδυνατεί να ανταπεξέλθει και να προσαρμοστεί στα ζητούμενα, εξαιτίας της έλλειψης των απαραίτητων τουριστικών δεξιοτήτων και ειδικοτήτων.

Η εξέλιξη της τεχνολογίας εξαιτίας της εξειδίκευσης των αγορών φέρει ως αποτέλεσμα την αυξητική τάση της ζήτησης σε δεξιότητες και τεχνική επάρκεια. Επομένως, προκύπτουν

ανάγκες για νέες ειδικότητες όπου προξενούν μεταρρύθμιση στη σύνθεση του επαγγέλματος. Συνεπώς, επισημαίνεται η σημαντικότητα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης για την σταθεροποίηση της αγοράς εργασίας και κατ' ακολουθία της παραγωγικότητας της οικονομίας, αλλά και της κοινωνικής αλληλουχίας. Ειδικότερα, ο θεσμός της εκπαίδευσης, η οποία χαρακτηρίζεται από παραγωγικότητα και ποιότητα, στοχεύει στην επίτευξη της ομαλής μετάβασης από τις σπουδές στην αγορά εργασίας, προσφέροντας εκτός από ποιοτικές σπουδές και τη δυνατότητα εξασφάλισης και ικανοποίησης των αναγκών της παραγωγικής διαδικασίας.

Το πρόγραμμα σπουδών των ΑΣΤΕ επικεντρώνεται στη θεωρητική εκπαίδευση του τουρισμού, ενώ το πρότυπο των ανώτερων επαγγελματικών σχολών (ΑΣΤΕΡ και ΑΣΤΕΚ) οφείλει να έχει κατεύθυνση για την παραγωγή στελεχιακού δυναμικού, επαγγελματιών, που θα επανδρώσουν διευθυντικές θέσεις στις τουριστικές επιχειρήσεις. Ειδικότερα, οι συγκεκριμένες σχολές επιβάλλεται να διαφυλάξουν και να προαγάγουν τον επαγγελματικό χαρακτήρα τους συγκριτικά με το ακαδημαϊκό προφίλ των ΑΕΙ. Ακόμη, οι ΑΣΤΕ χρειάζεται να δίνουν έμφαση στον επαγγελματικό προσανατολισμό του προγράμματος και το πρόγραμμα σπουδών να έχει ξενοδοχειακή κατεύθυνση και να διαρκεί τρία έτη. Επιπλέον, οι ενότητες να προσανατολίζονται στις δεξιότητες που ενδείκνυται να λαμβάνει ο απόφοιτος καθώς επίσης να διαρθρώνεται το πρόγραμμα χωρίς να καλύπτονται τα μαθήματα μεταξύ τους, δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στις ξένες γλώσσες (Υπουργείο Τουρισμού, 2016).

Η εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ (2018), επισημαίνει σε αφιέρωμα της για την τουριστική εκπαίδευση ότι για να υπάρχει ανταγωνιστικό ελληνικό προϊόν χρειάζεται υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης από τους εργαζομένους. Επίσης, μέσω της εκπαίδευσης των επαγγελματιών στον τουρισμό επιτυγχάνεται η ποιοτική παροχή υπηρεσιών, η ανάπτυξη από νέα τουριστικά προϊόντα και υπηρεσίες με αποτέλεσμα η Ελλάδα να γίνει τουριστικός προορισμός για όλο τον χρόνο. Ενώ, εντοπίζει την ανάγκη για επικαιροποίηση των προγραμμάτων σπουδών και για υλοποίηση προγραμμάτων επιχειρηματικής κατάρτισης. Ακόμη, εξακριβώνει την ελλιπή σύνδεση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων με τις ανάγκες του τουριστικού τομέα και τις ελλείψεις κατά την πρακτική εκτέλεση των προγραμμάτων σπουδών.

Μέρος Δεύτερο:
Ερευνητική Προσέγγιση

Κεφάλαιο 4^ο: Μεθοδολογία της έρευνας

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζεται το ερευνητικό μέρος, όπου αιτιολογείται η επιλογή της μεθοδολογικής προσέγγισης και παρουσιάζεται εκτενώς το ερευνητικό εργαλείο (κριτήρια, περιγραφή), το δείγμα, η διαδικασία συλλογής δεδομένων και η διασφάλιση εγκυρότητας κι αξιοπιστίας.

4.1 Μεθοδολογική Προσέγγιση

Η συγκεκριμένη μελέτη θα πραγματοποιηθεί κάνοντας χρήση της ποσοτικής προσέγγισης και των δομημένων εργαλείων μέτρησης, δηλαδή αξιοποίηση ερωτηματολογίου και στατιστικών μεθόδων ανάλυσης (Βεργίδης, 2008, σελ. 33). Από την ποσοτική προσέγγιση, η έρευνα κατευθύνεται στη περιγραφή/αποσαφήνιση (Creswell, 2011, σελ. 72), επιχειρείται η εύρεση και η ερμηνεία των αντιλήψεων των φοιτητών/τριών τμημάτων τουρισμού αναφορικά με την εκπαίδευση τους. Επίσης, συγκεντρώνονται δεδομένα σε μία καθορισμένη χρονική διάρκεια, ώστε να περιγράψουν οι συνθήκες που επικρατούν τη στιγμή αυτή ή να καθοριστούν οι σταθερές και να συγκριθούν με τις υπάρχουσες συνθήκες ή ακόμη να συγκεντρωθούν οι συνδέσεις με ορισμένα γεγονότα (Cohen, Manion & Morrison, 2008, σελ. 290). Αποτελεί λοιπόν μία οικονομική κι αποδοτική μέθοδο άθροισης πληροφοριών, ενώ τακτικά καταφεύγει σε έναν καθολικό πληθυσμιακό σκοπό. Επιπλέον, παρέχει αριθμητικά στοιχεία, καθώς κι περιγραφικές, συμπερασματικές κι επεξηγηματικές πληροφορίες, συγκεντρώνει τυποποιημένες πληροφορίες, εκτείνεται σε συσχετισμούς, αντλεί δεδομένα από ερωτήσεις κλειστού τύπου ή ερωτήσεις με απαντήσεις πολλαπλής επιλογής και συγκεντρώνει πληροφορίες που επεξεργάζονται στατιστικά (Cohen et al., 2008, σελ. 292).

Επιπλέον, η ποσοτική προσέγγιση βασίζεται σε προκαθορισμένα σχέδια και προσφέρει άμεση συσχέτιση της έρευνας με τη θεωρία, κατορθώνοντας μια αξιόλογη κατανόηση εννοιών του θέματος που διερευνάται (Robson, 2010). Οι Cassel και Symon (2004), παρατηρούν ότι μέσω της ποσοτικής έρευνας επιτυγχάνεται η αντικειμενικότητα μέσω της ανάλυσης ορισμένων εννοιών και επιφέρουν αποτελέσματα χωρίς τις προσωπικές αξίες, αίροντας την υποκειμενικότητα (Matveev, 2002). Γενικώς, η ποσοτική προσέγγιση αποτελεί την καλύτερα επιλογή για την ερμηνεία ευρημάτων μέσω της σύγκρισης τους με ευρήματα σε αντίστοιχες μελέτες (Creswell, 2016). Επιπλέον, συσσωρεύει μεγάλο αριθμό δεδομένων,

όπου κωδικοποιούνται ευχερώς σε αριθμητικά στοιχεία και στη συνέχεια αναλύονται (Sheard, 2018).

4.2 Εργαλείο συλλογής δεδομένων: ερωτηματολόγιο

Παρακάτω αναπτύσσονται αναλυτικά τα κριτήρια επιλογής του ερωτηματολογίου καθώς επίσης και η περιγραφή του.

4.2.1 Κριτήρια επιλογής ερωτηματολογίου

Το μέσο συλλογής δεδομένων αποτελεί το ερωτηματολόγιο (Παράρτημα Α), το οποίο παράχθηκε για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας. Το μέσο συλλογής δεδομένων αποτελείται από δύο τμήματα. Η πρώτη ενότητα εστιάζεται στη συλλογή δημογραφικών δεδομένων σχετικά με τους φοιτητές/τριες τμημάτων τουρισμού (π.χ. φύλο, ηλικία). Το δεύτερο τμήμα έχει ως στόχο να μετρηθούν οι μεταβλητές που χρησιμοποιούνται στη μελέτη. Η αντιληπτή ποιότητα της εκπαίδευσης μετρήθηκε χρησιμοποιώντας 19 στοιχεία που υιοθετήθηκαν από τους Annamdevula και Bellamkonda (2016). Η ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα τέθηκε σε λειτουργία χρησιμοποιώντας 7 αντικείμενα που δημιουργήθηκαν από τον O' Sullivan (2011). Η πρόθεση συνέχισης μεταπτυχιακών σπουδών και συμμετοχής στην τουριστική βιομηχανία μετρήθηκε μέσα από 4 στοιχεία, τα οποία εγκρίθηκαν από τους Jerssen και Neumann (2010). Η σύνδεση της εκπαίδευσης και των προγραμμάτων σπουδών με την αγορά εργασίας στον τουριστικό κλάδο, η οποία αποτελείται από 5 στοιχεία και οι αντιλήψεις σπουδαστών για τον ρόλο της τουριστικής εκπαίδευσης στην επαγγελματική τους αποκατάσταση, οι οποίες αποτελούνται από 13 στοιχεία, δημιουργήθηκαν από τους Onur Cuneyt Kahraman & Derya Demirdelen Alrawadieh (2021) για την διεξαγωγή της έρευνας τους. Όλες οι προαναφερθείσες μεταβλητές μετρήθηκαν σε πενταβάθμια Κλίμακα Likert, με τους ακραίους πόλους να επισημαίνονται ως «διαφωνώ απόλυτα-1» και ως «συμφωνώ απόλυτα -5». Ωστόσο, έγιναν μικρές τροποποιήσεις για να εισαχθεί το πλαίσιο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η εκδοχή των ερωτήσεων έγινε με βάση τον σκοπό της μελέτης και την αντιστοιχία στις ερευνητικές υποθέσεις της (Cohen et al., 2008, σελ. 417).

Τα ερωτηματολόγια μοιράστηκαν με ηλεκτρονική μορφή «Google Forms» μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στους λογαριασμούς των σχολών. Επιπροσθέτως, συμπληρώνεται εθελοντικά από το δείγμα των φοιτητών/τριών, ενώ συγχρόνως πληροφορούνται για το περιεχόμενο, τους στόχους της έρευνας και για τη τήρηση της ανωνυμίας. Ειδικότερα, επιλέχθηκε το ερωτηματολόγιο επειδή είναι το πιο γνώριμο και χρηστικό εργαλείο για τις έρευνες (Cohen et al., 2008, σελ. 414). Πρωταρχικά, συγκεντρώνονται άμεσα πολλά τυποποιημένα αριθμητικά δεδομένα, κάτι που διευκολύνει την κωδικοποίηση κι ανάλυσή τους (Robson, 2010, σελ. 275). Επίσης, διαφυλάσσει την ανωνυμία, συντελώντας παραπάνω για την ειλικρίνεια στις απαντήσεις, γεγονός που ενισχύει την αξιοπιστία της μελέτης (Robson, 2010, σελ. 275). Τέλος, το ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο εξασφαλίζει σημαίνουσα ποσότητα δεδομένων χωρίς πολύ κόπο και επιτρέπει τη παροχή του σε γεωγραφικά διάσπαρτο δείγμα. Επιπροσθέτως, συνεισφέρει στην οικονομική, εύκολη και γρήγορη περισυλλογή των δεδομένων, κάτι που είναι πολύ σημαντικό λόγω του καθορισμένου χρονικού πλαισίου της μελέτης (Creswell, 2011, σελ. 433).

4.2.2 Περιγραφική ερωτηματολογίου

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται αρχικά από εισαγωγικό κείμενο που απευθύνεται στους φοιτητές/τριες τμημάτων τουρισμού, οι οποίοι ενημερώνονται συνοπτικά για το μεταπτυχιακό πρόγραμμα, τον χρόνο συμπλήρωσης του, τη διασφάλιση της ανωνυμίας και τη χρήση των αποκρίσεων τους, η οποία είναι αποκλειστικά για τους σκοπούς της μελέτης. Αναλυτικότερα, το ερωτηματολόγιο βασίζεται σε πέντε βασικές έννοιες:

- i. Αντιληπτή ποιότητα εκπαίδευσης (ακ. Προσωπικό, πρόγραμμα, τμήμα, μαθήματα, αίθουσες, περιβάλλον),
- ii. Ακαδημαϊκή Αυτο-Αποτελεσματικότητα,
- iii. Πρόθεση συνέχισης μεταπτυχιακών σπουδών και συμμετοχής στον τουριστικό κλάδο,
- iv. Σύνδεση της εκπαίδευσης και των προγραμμάτων σπουδών με την αγορά εργασίας στον τουριστικό κλάδο και
- v. Αντιλήψεις σπουδαστών για τον ρόλο της τουριστικής εκπαίδευσης στην επαγγελματική τους αποκατάσταση.

Ειδικότερα:

- i. Στο Α΄ Μέρος διατυπώνονται συνολικά 19 ερωτήσεις, οι οποίες αφορούν την αντιληπτή ποιότητα εκπαίδευσης από τους φοιτητές/τριες.

- ii. Στο Β΄ Μέρος διατυπώνονται 7 ερωτήσεις, οι οποίες αφορούν στην ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα.
- iii. Στο Γ΄ Μέρος υπάγονται 4 ερωτήσεις, οι οποίες αφορούν την πρόθεση συνέχισης μεταπτυχιακών σπουδών και συμμετοχής στον τουριστικό κλάδο.
- iv. Στο Δ΄ Μέρος εντάσσονται 5 ερωτήσεις, οι οποίες αφορούν την σύνδεση της εκπαίδευσης και των προγραμμάτων σπουδών με την αγορά εργασίας στον τουριστικό κλάδο.
- v. Στο Ε΄ Μέρος εντάσσονται 13 ερωτήσεις, οι οποίες αφορούν τις αντιλήψεις σπουδαστών για τον ρόλο της τουριστικής εκπαίδευσης στην επαγγελματική τους αποκατάσταση.
- vi. Τέλος, ακολουθούν 9 ερωτήσεις, οι οποίες αφορούν τα δημογραφικά και εργασιακά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων.

Όλα τα μέρη του ερωτηματολογίου περιλαμβάνουν ερωτήσεις κλειστού τύπου και οι απαντήσεις δίνονται σε πενταβάθμια κλίμακα τύπου Likert με τιμές 1. Διαφωνώ απόλυτα 2. Διαφωνώ 3. Ούτε διαφωνώ/Ούτε συμφωνώ 4. Συμφωνώ 5. Συμφωνώ απόλυτα. Χρησιμοποιήθηκε στο ερωτηματολόγιο η κλίμακα τύπου Likert, επειδή οι τιμές επιδεικνύουν μια κλιμάκωση από το ελάχιστο έως το μέγιστο και είναι αρμόζουσες ώστε να εξετάσουν τη σημαντικότητα ή τη συχνότητα (Ζαφειρόπουλος, 2005). Επίσης, έγινε επιλογή ερωτήσεων κλειστού τύπου, διότι είναι κατάλληλες για δομημένο ερωτηματολόγιο και δεν θα ήταν δυνατή η επικοινωνία μεταξύ ερευνήτριας και συμμετεχόντων (Ζαφειρόπουλος, 2005).

4.3 Δειγματοληψία, πληθυσμός & δείγμα

Ο πληθυσμός είναι οι φοιτητές/τριες των παρακάτω τμημάτων τουρισμού στην Ελλάδα:

- i. Ανώτερη σχολή τουριστικής εκπαίδευσης Κρήτης (ΑΣΤΕΚ),
- ii. Διοίκησης επιχειρήσεων και τουρισμού (Ηράκλειο),
- iii. Διοίκησης οργανισμών, μάρκετινγκ και τουρισμού (Θεσσαλονίκη),
- iv. Διοίκησης τουρισμού (Πάτρα),
- v. Οικονομικής και διοίκησης τουρισμού (Χίος) και
- vi. Τουρισμού (Κέρκυρα).

Η δειγματοληψία που χρησιμοποιήθηκε για την παρούσα έρευνα ήταν δειγματοληψία σκοπού. Αναλυτικότερα, η δειγματοληψία σκοπού αποτελεί μια μεθοδολογία χωρίς πιθανότητες και θεωρείται η καλύτερη τεχνική αναφορικά με την αντιστοίχιση του δείγματος

με την επίτευξη του στόχου και των σκοπών της μελέτης. Ειδικότερα, οι Kelly et al. (2010) αναφέρουν ότι, οι συμμετέχοντες επιλέγονται με τέτοια μέθοδο για να συγκεντρωθούν περισσότερο καταλληλότερες πληροφορίες. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες γνωρίζουν τους στόχους της έρευνας αλλά και η συγκεκριμένη δειγματοληψία ενσωματώνεται σε μεγάλο φάσμα πλαισίων αντίστοιχα με το πώς σχεδιάζεται η έρευνα (Etikan & Babtope, 2019). Η σχεδίαση της σκόπιμης δειγματοληψίας βασίζεται στην κρίση του ερευνητή. Επομένως, ο ερευνητής επιλέγει προμελετημένα το δείγμα του πληθυσμού με τις περισσότερες πιθανότητες, που θα του αποδώσει για την ιδανικότερη συλλογή δεδομένων προς έρευνα. Η διαλογή στηρίζεται σε ποικίλες μεταβλητές όπως είναι η ηλικία και το φύλο (Campbell et al., 2020). Τα πλεονεκτήματα της εν λόγω δειγματοληψίας είναι η χρονική και η οικονομική της απόδοση, καθώς και η δυνατότητα εστίασης στα θέματα, που επιθυμεί ο εκάστοτε ερευνητής. Ενώ το μειονέκτημα της σκόπιμης δειγματοληψίας είναι ότι, ο ερευνητής πιθανόν να είναι επιρρεπής εξαιτίας της υποκειμενικής κρίσης, με επακόλουθο να αυξηθεί η μεροληψία στην διαλογή του δείγματος και ως ακολουθίαν, να αμφισβητηθεί το αποτέλεσμα (Campbell et al., 2020; Etikan & Bala, 2017; Etikan & Babtope, 2019).

Παρ' όλ' αυτά, τα ευρήματα δε γενικεύονται σε όλο τον πληθυσμό, αλλά γίνεται αναφορά σε απόψεις και τοποθετήσεις των συμμετεχόντων του δείγματος. Τέλος, το δείγμα της μελέτης συγκροτείται από 120 φοιτητές/τριες που φοιτούν στα τμήματα τουρισμού στην Ελλάδα κατά το ακαδημαϊκό έτος 2022-2023.

4.4 Εξασφάλιση εγκυρότητας κι αξιοπιστίας

Σε μία έρευνα είναι αναγκαίο να εφαρμοστεί η αξιοπιστία και η εγκυρότητα κατά το σχεδιασμό της, την πραγμάτωση της και τη διαδικασία συνάθροισης στοιχείων (Bell, 1999). Η εγκυρότητα του ερευνητικού εργαλείου συναρτάται στο εάν αυτό μετράει τη μεταβλητή που υποστηρίζει ότι υπολογίζει, από την άλλη η αξιοπιστία του συναρτάται εάν η σταθερότητα με την οποία μετράει τη μεταβλητή που υποστηρίζει ότι υπολογίζει, αναφέροντας στις απαντήσεις των συμμετεχόντων (Γαλάνης, 2013, σελ. 98, 104). Άρα, οι ανωτέρω σημασίες συνδέονται με πολλούς και πολυμερείς τρόπους (Creswell, 2011, σελ. 197). Συνεπώς, η αξιοπιστία συνδέεται με τη μεθοδολογία, ενώ η εγκυρότητα σχετίζεται με τα αποτελέσματα που προκύπτουν από εργαλεία και τρόπους συλλογής δεδομένων (Πυργιωτάκης & Συμεού, 2016). Οι Cohen, Manion και Morrison (2007) πιστεύουν πως όταν

υφίσταται εγκυρότητα στην έρευνα τότε αναμφίβολα υπάρχει και η αξιοπιστία, ενώ η ύπαρξη της αξιοπιστίας δεν κατορθώνει και την εγκυρότητα.

Ειδικότερα, η εγκυρότητα αναφέρεται στην ακρίβεια ενός αποτελέσματος και σε τι επίπεδο η διερεύνηση ενός ζητήματος αντιστοιχεί και απεικονίζει τη πραγματικότητα (Robson, 2010). Ο ερευνητής οφείλει να εξασφαλίσει την εγκυρότητα, έχοντας κριτήριο την μέθοδο δειγματοληψίας κατά τον προγραμματισμό, την επιλογή αρμόδιων εργαλείων μέτρησης κατά τη συγκέντρωση στοιχείων και την αναγκαία μεθοδολογία κατά την ερμηνεία τους (Cohen, Manion, & Morrison, 2007). Πρωταρχικά, η έρευνα πρέπει να ελεγχθεί για την εγκυρότητα του ερωτηματολογίου της και μετά για την αξιοπιστία του. Το ερωτηματολόγιο που θα παρουσιάσει αποδεκτά ευρήματα στην εγκυρότητα και στην αξιοπιστία σίγουρα θα αξιοποιηθεί σε έρευνα (Γαλάνης, 2013, σελ. 109). Επιπλέον, υποστηρίζεται ότι δεν είναι πιθανό να επιτευχθεί η απόλυτη εγκυρότητα (Cohen et al., 2008, σελ.176). Συνεπώς, για την ισχυροποίηση της εγκυρότητας του ερωτηματολογίου στην συγκεκριμένη μελέτη θα πραγματοποιηθούν τα εξής.

1. Για την σχεδίαση του ερωτηματολογίου: επαρκές πηγές, κατάλληλη μεθοδολογία και δομημένο εργαλείο συγκέντρωσης στοιχείων με βάση τις ερευνητικές υποθέσεις, ευανάγνωστο και επαρκές σε έκταση ερωτηματολόγιο.
2. Για τη συγκέντρωση των στοιχείων: αποφυγή ενδεχομένου μη συμπλήρωσης ερωτηματολογίου, εφόσον το ερωτηματολόγιο δεν μπορεί να υποβληθεί εάν δεν έχουν απαντηθεί όλες οι ερωτήσεις.
3. Για την ερμηνεία των στοιχείων: κατάλληλη στατιστική επεξεργασία αντίστοιχη με το επίπεδο των στοιχείων.
4. Για τη προβολή των στοιχείων: εμπειριστατωμένη μεταχείριση των στοιχείων σε σύνδεση με τη βιβλιογραφία και τις ερευνητικές υποθέσεις, οι οποίες απαντήθηκαν με προσήλωση.

Επιπρόσθετα, η αξιοπιστία σχετίζεται με τη σταθερότητα και τη συνέπεια με την οποία επιδιώκεται να υπολογιστεί ένα ζήτημα (Robson, 2010). Παράγοντες που είναι δυνατόν να επιφέρουν μη αξιόπιστα στοιχεία είναι οι διαφορούμενες και ασαφείς ερωτήσεις και οι μη συμβατικές διαδικασίες προσφοράς των εργαλείων συγκέντρωσης στοιχείων. Επίσης, αίτια μη αξιόπιστων στοιχείων μπορούν να σχετίζονται με τη προκατάληψη, τη νευρικότητα ή την κόπωση των συμμετεχόντων (Creswell, 2016), αλλά και την ελλιπή εξασφάλιση της ανωνυμίας (Cohen & Manion, & Morrison, 2007).

Σχετικά με την αξιοπιστία του ερωτηματολογίου της παρούσας έρευνας προτίθεται να επιτευχθεί με τη διαφύλαξη της ανωνυμίας των συμμετεχόντων, κάτι που πολλαπλασιάζει

τις πιθανότητες να δοθούν ειλικρινείς απαντήσεις (Cohen et al., 2008, σελ. 219). Επίσης, σημειώνεται ότι η ερευνήτρια δεν ήταν παρούσα κατά τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου επειδή διανεμήθηκε μόνο μέσα από τις ψηφιακές φόρμες. Επιπλέον, επιλέχθηκε όσο τον δυνατόν περισσότερο αντιπροσωπευτικό δείγμα για την ισχυροποίηση της αξιοπιστίας (Bird, Hammersley, Gomm & Woods, 1999, σελ. 79). Συμπερασματικά, ελέγχθηκαν οι παράγοντες εσωτερικής συνέπειας (Cronbach's alpha), γιατί είναι ένας αξιόλογος δείκτης αξιοπιστίας των τιμών ενός εργαλείου μεταξύ των στοιχείων του ερωτηματολογίου (Creswell, 2016).

Ειδικότερα, πρωταρχικά μετρήθηκε η συνέπεια των απαντήσεων στο Α' μέρος, το οποίο περιλαμβάνει ερωτήσεις για την αντιληπτή ποιότητα εκπαίδευσης, όπου εντοπίστηκε Cronbach $\alpha=0,921$. Συνεχίζοντας με το Β' μέρος, το οποίο περικλείει ερωτήσεις για την ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα βρέθηκε Cronbach $\alpha=0,759$. Στο Γ' μέρος, το οποίο εμπεριέχει ερωτήσεις για την πρόθεση συνέχισης μεταπτυχιακών σπουδών και συμμετοχής στον τουριστικό κλάδο, βρέθηκε Cronbach $\alpha=0,842$. Στο Δ' μέρος, το οποίο συγκαταλέγει ερωτήσεις για την σύνδεση της εκπαίδευσης και των προγραμμάτων σπουδών με την αγορά εργασίας στον τουριστικό κλάδο, βρέθηκε Cronbach $\alpha=0,889$. Τέλος, υπολογίστηκε η συνέπεια των απαντήσεων στο Ε' μέρος, το οποίο αφορά τις αντιλήψεις σπουδαστών για τον ρόλο της τουριστικής εκπαίδευσης στην επαγγελματική τους αποκατάσταση και βρέθηκε Cronbach $\alpha=0,857$. Η διακύμανση του δείκτη αξιοπιστίας είναι από 0 έως 1, ενώ αποδεκτή αξιοπιστία είναι η τιμή πάνω από 0,7 ($\alpha>0,7$) (Ουζούνη & Νακάκης, 2011). Άρα, η συνέπεια στις τιμές των ανωτέρω μεταβλητών, συνεπάγεται ότι, οι δείκτες από το πλήθος των μεταβλητών παρουσιάζουν άριστη αξιοπιστία εσωτερικής συνέπειας ενώ ο δείκτης στη μεταβλητή από το Β' μέρος παρουσιάζει καλή αξιοπιστία.

Κεφάλαιο 5^ο: Παρουσίαση και ανάλυση δεδομένων

Το πέμπτο κεφάλαιο περιέχει την στατιστική ανάλυση της έρευνας, όπου παρουσιάζονται εκτενώς τα αποτελέσματα ανάλυσης των δεδομένων που συγκεντρώθηκαν με την διανομή του ερωτηματολογίου.

5.1 Στατιστική ανάλυση

Για την ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα jamovi project (2022, Version 2.3) και εφαρμόστηκαν μέθοδοι περιγραφικής και επαγωγικής στατιστικής. Κατά τη περιγραφική στατιστική υπολογίστηκαν η κατανομή συχνοτήτων, ο μέσος όρος και η τυπική απόκλιση. Κατά την επαγωγική στατιστική και τη παρουσίαση πιθανών διαφοροποιήσεων, διότι τα δεδομένα δεν ακολουθούν κανονική κατανομή, εκτελέστηκε ο μη παραμετρικός έλεγχος Mann Whitney U test για μεταβλητές με δύο κατηγορίες. Για μεταβλητές με περισσότερες από δύο κατηγορίες εκτελέστηκε ο έλεγχος Kruskal-Wallis. Επιπλέον, ο βαθμός σημαντικότητας για τους παραπάνω ελέγχους καθορίστηκε σε 0,05 ($p \text{ level}=0,05$).

5.2 Αποτελέσματα ανάλυσης δεδομένων

Παρακάτω παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της περιγραφικής και επαγωγικής στατιστικής ανάλυσης. Ειδικότερα, στην πρώτη υποενότητα (5.2.1), όπου συντελείται η περιγραφική ανάλυση:

- i. εμφανίζονται τα προσωπικά και τα εργασιακά χαρακτηριστικά των 120 φοιτητών/τριών του δείγματος (φύλο, ηλικία κ.α.),
- ii. αποτυπώνονται τα ευρήματα σχετικά με την αντιληπτή ποιότητα εκπαίδευσης σύμφωνα με τις απόψεις των φοιτητών/τριών,
- iii. εμφανίζονται τα ευρήματα αναφορικά με την ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα,
- iv. καταγράφεται η πρόθεση συνέχισης μεταπτυχιακών σπουδών και συμμετοχής στον τουριστικό κλάδο,
- v. παρουσιάζεται η σύνδεση της εκπαίδευσης και των προγραμμάτων σπουδών με την αγορά εργασίας στον τουριστικό κλάδο και

- vi. διατυπώνονται οι αντιλήψεις σπουδαστών για τον ρόλο της τουριστικής εκπαίδευσης στην επαγγελματική τους αποκατάσταση.

Στη δεύτερη υποενότητα (5.2.2), όπου γίνεται η επαγωγική στατιστική: (α) πραγματοποιείται έλεγχος συντελεστής συσχέτισης (Spearman) μεταξύ όλων των κύριων μεταβλητών και (β) εφαρμόστηκε μοντέλο για τον έλεγχο πρόβλεψης της εξαρτημένης μεταβλητής «Αντιληπτή ποιότητα εκπαίδευσης» με τη συμμετοχή των ανεξάρτητων μεταβλητών «Ακαδημαϊκή αυτό-αποτελεσματικότητα», «Πρόθεση συνέχισης μεταπτυχιακών σπουδών και συμμετοχής στον τουριστικό κλάδο» και «Σύνδεση της εκπαίδευσης και των προγραμμάτων σπουδών με την αγορά εργασίας στον τουριστικό κλάδο». Επιπλέον, εφαρμόστηκε μοντέλο για τον έλεγχο πρόβλεψης της εξαρτημένης μεταβλητής «Ακαδημαϊκή αυτό-αποτελεσματικότητα» με τη συμμετοχή των ανεξάρτητων μεταβλητών «Αντιληπτή ποιότητα εκπαίδευσης», «Πρόθεση συνέχισης μεταπτυχιακών σπουδών και συμμετοχής στον τουριστικό κλάδο» και «Σύνδεση της εκπαίδευσης και των προγραμμάτων σπουδών με την αγορά εργασίας στον τουριστικό κλάδο».

5.2.1 Περιγραφική Ανάλυση

Παρακάτω εμφανίζονται τα αποτελέσματα της περιγραφικής στατιστικής. Ειδικότερα, αποτυπώνεται η ανάλυση των δημογραφικών στοιχείων των συμμετεχόντων, η οποία βοηθάει στη σκιαγράφηση του προφίλ των ερωτώμενων στην έρευνα (φύλο, ηλικία, κ.α.). Επιπλέον, αναγράφεται η περιγραφική ανάλυση των δεδομένων από όλους τους πυλώνες του ερωτηματολογίου, η οποία ενισχύει στην ολοκλήρωση του προφίλ των συμμετεχόντων.

1) Δημογραφικά χαρακτηριστικά φοιτητών/τριών

Ο παρακάτω Πίνακας 1 διατυπώνει τα δημογραφικά στοιχεία από 120 φοιτητές/τριες τμημάτων τουρισμού. Το 66,7% (N= 80) είναι γυναίκες και το 33,3% (N= 40) άνδρες. Αναφορικά με την ηλικιακή ομάδα, μεγάλο ποσοστό 35% (N=42) υπάγεται στη κατηγορία 20-21 ετών, ενώ ακολουθούν οι ηλικιακές κατηγορίες 22-23 ετών με ποσοστό 27,5% (N=33), 26 και άνω ετών με ποσοστό 14,2% (N=17), 18-19 ετών με ποσοστό 13,3% (N=16) και τέλος η ηλικιακή ομάδα 24-15 ετών με ποσοστό 10% (N=12). Στη δήλωση σχετικά με το Πανεπιστήμιο που φοιτούν, οι περισσότεροι (33,3%, N=40) δήλωσαν ότι φοιτούν στην Ανώτερη σχολή τουριστικής εκπαίδευσης Κρήτης (ΑΣΤΕΚ). Έπειτα, ακολουθούν με

ποσοστό 18,3% (N=22) η Διοίκηση οργανισμών, μάρκετινγκ και τουρισμού (Θεσσαλονίκη) και η Οικονομική και διοίκηση τουρισμού (Χίος), η σχολή Τουρισμού (Κέρκυρα) με 12,5% (N=15), η Διοίκηση επιχειρήσεων και τουρισμού (Ηράκλειο) με 9,2% (N=11) και τέλος η Διοίκηση τουρισμού (Πάτρα) με 8,3% (N=10).

Σχετικά με την αιτία επιλογής των σπουδών τους, το 34,2% (N=41) δηλώνει ότι είναι ένας κλάδος που προσφέρει γρήγορη απορρόφηση στην αγορά εργασίας, ενώ το 33,3% (N=40) ότι απλά τους ενδιαφέρει. Στη συνέχεια με ποσοστό 11,7% (N=14) αναφέρει ότι υπάρχει κλίση σ' αυτόν τον κλάδο και από 8,3% (N=10) δηλώνουν ότι υπάρχουν καλές αμοιβές και δίνει δυνατότητες διεθνούς καριέρας. Τέλος, το ποσοστό 4,2 % (N=5) αποκαλύπτει ότι οι συμμετέχοντες έχουν οικογενειακή επιχείρηση. Επίσης, το δείγμα αναφέρει με ποσοστό 92,5% (N=111) ότι η υλοποίηση πρακτικής άσκησης είναι προαπαιτούμενο για την απόκτηση πτυχίου, ενώ το 7,5% (N=9) πως δεν είναι προαπαιτούμενο. Ακόμη, το δείγμα δηλώνει με ποσοστό 57,5% (N=69) ότι έχει εργαστεί μέχρι τώρα σε κάποιον κλάδο της τουριστικής βιομηχανίας με σχέση πρακτικής άσκησης, ενώ το 42,5% (N=51) πως δεν έχει εργαστεί ακόμα. Επιπλέον, το δείγμα δηλώνει με ποσοστό 56,7% (N=68) ότι έχει εργαστεί μέχρι τώρα σε κάποιον κλάδο της τουριστικής βιομηχανίας χωρίς την σχέση πρακτικής άσκησης, ενώ το 43,3% (N=52) πως δεν έχει εργαστεί ακόμα.

Αναφορικά με τον κλάδο εργασίας που εργάστηκαν τελευταία αναφέρουν με ποσοστό 45,8% (N=55) τις τουριστικές εγκαταστάσεις-χώροι φιλοξενίας, με ποσοστό 25,8% (N=31) ότι δεν έχουν εργαστεί καθόλου, με ποσοστό 20,8% (N=25) τις τουριστικές επιχειρήσεις επισιτισμού – εστίασης, με ποσοστό 5% (N=6) τα ταξιδιωτικά γραφεία και με ποσοστό 2,5% (N=3) τα τουριστικά κέντρα δραστηριοτήτων και διασκέδασης. Σχετικά με το χρονικό διάστημα που έχουν εργαστεί συνολικά στην τουριστική βιομηχανία, οι περισσότεροι (41,7%, N=50) εργάζονται 1-2 έτη. Συνεχίζοντας, το 29,2% (N=35) ανέφερε ότι δεν έχει εργαστεί καθόλου, το 20,8% (N=25) έχει εργαστεί 3-4 έτη, ενώ 5 και άνω έτη εργασίας έχει ποσοστό 8,3% (N=10).

Πίνακας 1. Περιγραφικά χαρακτηριστικά των 120 φοιτητών/τριών

	Πλήθος (N)	Ποσοστό (%)
Φύλο		
Άνδρας	40	33,3
Γυναίκα	80	66,7

Ηλικία		
18-19	16	13,3
20-21	42	35
22-23	33	27,5
24-25	12	10
> 26	17	14,2
Τμήμα Πανεπιστημίου		
ΑΣΤΕΚ	40	33,3
Δ. Ε. & Τουρισμού	11	9,2
Δ. Ο., Μάρκετινγκ & Τουρισμού	22	18,3
Δ. Τουρισμού	10	8,3
Οικ. & Διοίκησης Τουρισμού	22	18,3
Τουρισμού	15	12,5
Επιλογή σπουδών		
Γρήγορη απορρόφηση	41	34,2
Με ενδιαφέρει	40	33,3
Καλές αμοιβές	10	8,3
Έχω κλίση	14	11,7
Διεθνή καριέρα	10	8,3
Οικογενειακή Επιχείρηση	5	4,2
Πρακτική εργασία		
Ναι	69	57,5
Όχι	51	42,5
Εργασία		
Ναι	68	56,7
Όχι	52	43,3
Κλάδος εργασίας		
Δεν έχω εργαστεί	31	25,8
Χώροι φιλοξενίας	55	45,8
Εστίαση	25	20,8
Ταξιδιωτικά γραφεία	6	5
Τουρ. Κέντρα διασκέδασης	3	2,5
Έτη προϋπηρεσίας		

0 = Καθόλου	35	29,2
1-2 έτη	50	41,7
3-4 έτη	25	20,8
>5 έτη	10	8,3

2) Αντιληπτή ποιότητα εκπαίδευσης των φοιτητών/τριών

Αναφέρονται οι αξιολογήσεις των φοιτητών/τριών αναφορικά με το ακαδημαϊκό προσωπικό, το περιβάλλον και τις υπηρεσίες του Πανεπιστημίου. Ακόμη, παρουσιάζονται η αξιολόγηση της ακαδημαϊκής και μαθησιακής εμπειρίας των συμμετεχόντων από τις σπουδές τους στον τουριστικό κλάδο. Επομένως, διερευνήθηκε η ποσότητα ικανοποίησης των φοιτητών/τριών σε ποικίλους τομείς σχετικά με τις σπουδές τους κατά τη καθημερινότητα του ακαδημαϊκού έτους (Πίνακας 2).

Ειδικότερα, το πρώτο σε απήχηση με 45% δήλωσε ότι συμφωνεί πως «το ακαδημαϊκό προσωπικό ακολουθεί αυστηρά το πρόγραμμα σπουδών», το 27,5% συμφωνεί απόλυτα, το 20,8% ούτε διαφωνεί/ούτε συμφωνεί και το 6,7% διαφωνεί με (M.O.=3,93 - T.A.=0,867). Κανένας όμως δε σημείωσε την επιλογή «διαφωνώ απόλυτα», γεγονός που συνάγει ότι οι εκπαιδευτικοί δεν παρεκκλίνουν από της οδηγίες του θεσμού. Στη συνέχεια, το 53,3% δήλωσε ότι συμφωνεί πως «το περιεχόμενο των μαθημάτων αναπτύσσει τις γνώσεις των φοιτητών», το 21,7% συμφωνεί απόλυτα, το 17,5% ούτε διαφωνεί/Ούτε συμφωνεί και το 7,5% διαφωνεί. Κανένας όμως δε σημείωσε την επιλογή «διαφωνώ απόλυτα». Κατ' ακολουθίαν, διακρίνεται τάση στην επιλογή «συμφωνώ» (M.O.=3,89 - T.A.=0,828), φανερώνοντας ότι οι φοιτητές/τριες αξιολογούν θετικά τις γνώσεις που λαμβάνουν στο πρόγραμμα σπουδών. Από την άλλη τελευταία σε απήχηση, αρχικά βρίσκεται με 29,2% το οποίο δήλωσε ότι συμφωνεί πως «υπάρχει συνεχής αξιολόγηση της απόδοσης του φοιτητή», το 27,5% ούτε διαφωνεί/ούτε συμφωνεί, 20,8% διαφωνεί, το 13,3% συμφωνεί απόλυτα, και το 9,2% διαφωνεί απόλυτα με (M.O.=3,17 - T.A.=1,176). Έπειτα, ακολουθεί με 33,3% το οποίο δήλωσε ότι συμφωνεί πως «η βιβλιοθήκη διαθέτει μεγάλο αριθμό επιστημονικών συγγραμμάτων», το 30,8% ούτε διαφωνεί/ούτε συμφωνεί, το 12,5% συμφωνεί απόλυτα και τέλος από 11,7% δηλώνει πως διαφωνεί με (M.O.=3,23 - T.A.=1,172). Επομένως, στα ευρήματα με την λιγότερη απήχηση οι απόψεις δίστανται με κύρια τάση στην επιλογή ούτε διαφωνώ/ούτε συμφωνώ.

Πίνακας 2. Κατανομή πολλαπλών ερωτήσεων για το Α΄ μέρος «Αντιληπτή ποιότητα εκπαίδευσης».

	Διαφ ωνώ απόλ υτα	Διαφ ωνώ	Ούτε/ Ούτε	Συμφ ωνώ	Συμφ ωνώ απόλ υτα	M.O.	T.A.
	%						
1. Το ακαδημαϊκό προσωπικό είναι εύκολα προσεγγίσιμο και ανταποκρίνεται στα αιτήματά μου.	0,0	7,5	35	36,7	20,8	3,71	0,883
2. Το ακαδημαϊκό προσωπικό ακολουθεί ορθές διδακτικές πρακτικές.	0,0	8,3	25,8	47,5	18,3	3,76	0,850
3. Το ακαδημαϊκό προσωπικό ακολουθεί αυστηρά το πρόγραμμα σπουδών.	0,0	6,7	20,8	45	27,5	3,93	0,867
4. Το ακαδημαϊκό προσωπικό αντιμετωπίζει όλους τους φοιτητές με τον ίδιο τρόπο.	8,3	12,5	18,3	42,5	18,3	3,50	1,174
5. Το τμήμα μου διαθέτει επαρκές ακαδημαϊκό προσωπικό.	7,5	20,8	28,3	25,8	17,5	3,25	1,190
6. Το περιβάλλον της πανεπιστημιούπολης είναι κατάλληλο για την μελέτη των φοιτητών.	20,8	19,2	26,7	27,5	5,8	2,78	1,224
7. Οι αίθουσες διδασκαλίας είναι πλήρως εξοπλισμένες με οπτικοακουστικό εξοπλισμό.	14,2	23,3	33,3	18,3	10,8	2,88	1,189
8. Η βιβλιοθήκη διαθέτει μεγάλο αριθμό επιστημονικών συγγραμμάτων.	11,7	11,7	30,8	33,3	12,5	3,23	1,172
9. Το πρόγραμμα έχει δραστηριότητες για την προώθηση της ομαδικής εργασίας και συνεργατικού περιβάλλοντος μάθησης.	5	14,2	29,2	29,2	22,5	3,50	1,138
10. Το πρόγραμμα με βοηθάει να βελτιώσω τις επαγγελματικές μου ικανότητες.	4,2	10	25	40,8	20	3,63	1,046
11. Το πρόγραμμα με βοηθάει να βελτιώσω τις επικοινωνιακές μου δεξιότητες.	4,2	6,7	25	42,5	21,7	3,71	1,016

12. Το πρόγραμμα μου μαθαίνει να εργάζομαι αποτελεσματικά σε ομάδες.	4,2	14,2	26,7	38,3	16,7	3,49	1,061
13. Το πρόγραμμα με βοηθάει να βελτιώσω τις ικανότητες ανάλυσης και ερμηνείας δεδομένων.	5	10	25	44,2	15,8	3,56	1,035
14. Το πρόγραμμα με βοηθάει να αποκτήσω ηγετικές ικανότητες.	5,8	13,3	28,3	35	17,5	3,45	1,107
15. Το πρόγραμμα μου μαθαίνει να διαπραγματεύομαι και να διαχειρίζομαι συγκρούσεις.	6,7	20	27,5	29,2	16,7	3,29	1,229
16. Το πρόγραμμα με βοηθάει να εξοικειωθώ με την επαγγελματική γραφή (mail, βιογραφικά).	8,3	12,5	21,7	32,5	25	3,53	1,130
17. Το πρόγραμμα με βοηθάει να αποκτήσω την ικανότητα να εφαρμόζω αυτά που μαθαίνω στην πράξη.	5	14,2	28,3	30,8	21,7	3,50	1,292
18. Το περιεχόμενο των μαθημάτων αναπτύσσει τις γνώσεις των φοιτητών.	0,0	7,5	17,5	53,3	21,7	3,89	0,828
19. Υπάρχει συνεχής αξιολόγηση της απόδοσης του φοιτητή.	9,2	20,8	27,5	29,2	13,3	3,17	1,176

3) Ακαδημαϊκή Αυτο-Αποτελεσματικότητα

Αντίστοιχα, παρακάτω αναλύονται τα ευρήματα των απαντήσεων που προκύπτουν από το Β΄ μέρος, το οποίο αφορά την αξιολόγηση της ακαδημαϊκής αυτο-αποτελεσματικότητας των συμμετεχόντων από τις σπουδές τους στον τουριστικό κλάδο. Ως συνηθέστερη επιλογή με 50,8% δηλώνει το «συμφωνώ απόλυτα» (Μ.Ο.=4,31 - Τ.Α.=0,838), όπου παρουσιάζεται ότι οι φοιτητές/τριες «επιδιώκουν να μελετούν περισσότερο τα μαθήματά τους κατά την εξεταστική περίοδο», το 33,3% συμφωνεί, 11,7% ούτε διαφωνεί/ούτε συμφωνεί και 4,2% διαφωνεί. Ομοίως, οι φοιτητές/τριες «οργανώνουν και πραγματοποιούν επιτυχώς όλες τις εργασίες που τους αναθέτουν οι καθηγητές» (Μ.Ο.=4,19 - Τ.Α.=0,882). Λεπτομερώς, το

45% συμφωνεί απόλυτα, το 34,2% συμφωνεί, το 15,8% ούτε διαφωνεί/ούτε συμφωνεί και το 5% διαφωνεί. Συνεχίζοντας με την ίδια τάση (Μ.Ο.=3,80 - Τ.Α.=1,034) το 40,8% συμφωνεί πως «θεωρεί ότι οι βαθμοί που λαμβάνω στα μαθήματα ανταποκρίνονται στην συνολική μου προσπάθεια», το 26,7% συμφωνεί απόλυτα, 22,5% ούτε διαφωνεί/ούτε συμφωνεί, το 5,8% διαφωνεί και το 4,2% διαφωνεί απόλυτα. Από την άλλη, στην επιλογή με λιγότερη απήχηση το 26,7% δηλώνει ότι ούτε διαφωνεί/ούτε συμφωνεί με (Μ.Ο.=2,97 - Τ.Α.=1,341), παρουσιάζεται ότι οι φοιτητές/τριες «επιδιώκουν να μελετούν καθημερινά/εβδομαδιαία τα μαθήματά τους», το 20,8% διαφωνεί και οι υπόλοιπες επιλογές έχουν από 17,5% (συμφωνεί, συμφωνεί απόλυτα και διαφωνεί απόλυτα) (Πίνακας 3).

Πίνακας 3. Κατανομή πολλαπλών αποκρίσεων για το Β' μέρος «Ακαδημαϊκή Αυτο-Αποτελεσματικότητα».

	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε/Ούτε	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Μ.Ο.	Τ.Α.
			%				
1. Διατηρώ την προσοχή μου κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας.	4,2	5	25	41,7	24,2	3,77	1,010
2. Συγκεντρώνω επαρκείς σημειώσεις κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας.	0,0	14,2	25	35,8	25	3,72	0,997
3. Απομνημονεύω επαρκώς τις πληροφορίες που παρουσιάζονται κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας και στα εγχειρίδια.	3,3	10	24,2	42,5	20	3,66	1,017
4. Οργανώνω και πραγματοποιώ επιτυχώς όλες τις εργασίες που μου αναθέτουν οι καθηγητές.	0,0	5	15,8	34,2	45	4,19	0,882
5. Επιδιώκω να μελετάω καθημερινά/εβδομαδιαία τα μαθήματά μου.	17,5	20,8	26,7	17,5	17,5	2,97	1,341
6. Επιδιώκω να μελετάω περισσότερο τα μαθήματά μου κατά την εξεταστική περίοδο.	0,0	4,2	11,7	33,3	50,8	4,31	0,838
7. Θεωρώ ότι οι βαθμοί που λαμβάνω στα μαθήματα ανταποκρίνονται στην συνολική μου προσπάθεια.	4,2	5,8	22,5	40,8	26,7	3,80	1,034

4) Πρόθεση συνέχισης μεταπτυχιακών σπουδών και συμμετοχής στον τουριστικό κλάδο

Η ανάλυση από το Γ' μέρος αφορά την πρόθεση συνέχισης μεταπτυχιακών σπουδών και συμμετοχής στον τουριστικό κλάδο από τους φοιτητές/τριες. Ως συνηθέστερη επιλογή με 48,3% δηλώνει το «συμφωνώ απόλυτα» (Μ.Ο.=4,16 - Τ.Α.=1,05), όπου παρουσιάζεται ότι οι φοιτητές/τριες «θα ενταχθούν στον τουριστικό κλάδο μετά την αποφοίτησή τους», το

30,8% συμφωνεί, 13,3% ούτε διαφωνεί/ούτε συμφωνεί, 4,2% διαφωνεί απόλυτα και το 3,3% διαφωνεί. Η επόμενη συνηθέστερη επιλογή με 43,3% δηλώνει το «συμφωνώ απόλυτα» (Μ.Ο.=3,81 - Τ.Α.=1,32), όπου παρουσιάζεται ότι οι φοιτητές/τριες «προτίθενται να συνεχίσουν μεταπτυχιακό σε κάποια εξειδίκευση στον τουριστικό κλάδο», το 21,7% συμφωνεί, 15% ούτε διαφωνεί/ούτε συμφωνεί και 12,5% διαφωνεί και το 7,5% διαφωνεί απόλυτα. Στη συνέχεια είναι η επιλογή με 40% δηλώνει το «συμφωνώ απόλυτα» (Μ.Ο.=3,74 - Τ.Α.=1,32), όπου παρουσιάζεται ότι οι φοιτητές/τριες «προτίθενται να συνεχίσουν μεταπτυχιακό σε κάποια εξειδίκευση στον τουριστικό κλάδο», το 23,3% συμφωνεί, 15% ούτε διαφωνεί/ούτε συμφωνεί και 14,2% διαφωνεί και το 7,5% διαφωνεί απόλυτα. Τέλος, η επιλογή με 25,8% ούτε διαφωνεί/ούτε συμφωνεί (Μ.Ο.=2,77 - Τ.Α.=1,35), όπου παρουσιάζεται ότι οι φοιτητές/τριες «προτίθενται να ακολουθήσουν διδακτορικό στον τουριστικό κλάδο», από 22,5% διαφωνεί και διαφωνεί απόλυτα, το 15% συμφωνεί απόλυτα και το 14,2% συμφωνεί (Πίνακας 4).

Πίνακας 4. Κατανομή πολλαπλών αποκρίσεων για το Γ' μέρος «Πρόθεση συνέχισης μεταπτυχιακών σπουδών και συμμετοχής στον τουριστικό κλάδο».

	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε/Ούτε	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Μ.Ο.	Τ.Α.
			%				
1. Προτίθεμαι να συνεχίσω μεταπτυχιακό πάνω στον τουριστικό κλάδο.	7,5	14,2	15	23,3	40	3,74	1,32
2. Προτίθεμαι να συνεχίσω μεταπτυχιακό σε κάποια εξειδίκευση στον τουριστικό κλάδο.	7,5	12,5	15	21,7	43,3	3,81	1,32
3. Προτίθεμαι να ακολουθήσω διδακτορικό στον τουριστικό κλάδο.	22,5	22,5	25,8	14,2	15	2,77	1,35
4. Θα ενταχθώ στον τουριστικό κλάδο μετά την αποφοίτησή μου.	4,2	3,3	13,3	30,8	48,3	4,16	1,05

5) Σύνδεση της εκπαίδευσης και των προγραμμάτων σπουδών με την αγορά εργασίας στον τουριστικό κλάδο

Η ανάλυση από το Δ' μέρος αφορά την σύνδεση της εκπαίδευσης και των προγραμμάτων σπουδών με την αγορά εργασίας στον τουριστικό κλάδο. Ως συνηθέστερη επιλογή με 41,7% δηλώνει το «συμφωνώ» (Μ.Ο.=3,84 - Τ.Α.=0,889), όπου παρουσιάζεται ότι «το πρόγραμμα σπουδών προσφέρει ικανοποιητικές γνώσεις για τις εξελίξεις πάνω στον τουριστικό κλάδο», το 25% συμφωνεί απόλυτα, 25,8% ούτε διαφωνεί/ούτε συμφωνεί και το

7,5% διαφωνεί. Η επόμενη συνηθέστερη επιλογή με 40,8% δηλώνει το «συμφωνώ» (Μ.Ο.=3,72 - Τ.Α.=1,014), όπου παρουσιάζεται ότι «η διδασκαλία της θεωρίας τους δίνει τη δυνατότητα να κατανοήσω τον τρόπο λειτουργίας του τουριστικού κλάδου», το 26,7% ούτε διαφωνεί/ούτε συμφωνεί, το 22,5% συμφωνεί απόλυτα, το 5,8% διαφωνεί και το 4,2% διαφωνεί απόλυτα. Στη συνέχεια είναι η επιλογή με 38,3% δηλώνει το «συμφωνώ» (Μ.Ο.=3,55 - Τ.Α.=1,003), όπου παρουσιάζεται ότι «το πρόγραμμα σπουδών προσφέρει ικανοποιητικές γνώσεις για τις συνθήκες που επικρατούν στον κλάδο», το 32,5% ούτε διαφωνεί/ούτε συμφωνεί, το 16,7% συμφωνεί απόλυτα, το 8,3% διαφωνεί και το 4,2% διαφωνεί απόλυτα. Ως ακολουθία είναι η επιλογή με 33,3% δηλώνει το «συμφωνώ» (Μ.Ο.=3,52 - Τ.Α.=1,108), όπου παρουσιάζεται ότι οι φοιτητές «είναι ικανοποιημένοι από τον τρόπο που το πρόγραμμα συνδέει τους σπουδαστές με την αγορά εργασίας», το 26,7% ούτε διαφωνεί/ούτε συμφωνεί, το 20,8% συμφωνεί απόλυτα, το 15% διαφωνεί και το 4,2% διαφωνεί απόλυτα. Τέλος, η επιλογή με 39,2% δηλώνει το «συμφωνώ» (Μ.Ο.=3,49 - Τ.Α.=1,045), όπου παρουσιάζεται ότι «το πρόγραμμα σπουδών προσφέρει ικανοποιητικές γνώσεις για τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας.», το 27,5% ούτε διαφωνεί/ούτε συμφωνεί, το 15,8% συμφωνεί απόλυτα, το 13,3% διαφωνεί και το 4,2% διαφωνεί απόλυτα (Πίνακας 5).

Πίνακας 5. Κατανομή πολλαπλών αποκρίσεων για το Δ΄ μέρος «Σύνδεση της εκπαίδευσης και των προγραμμάτων σπουδών με την αγορά εργασίας στον τουριστικό κλάδο».

	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε/ Ούτε %	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Μ.Ο.	Τ.Α.
1. Η διδασκαλία της θεωρίας μου δίνει τη δυνατότητα να κατανοήσω τον τρόπο λειτουργίας του τουριστικού κλάδου.	4,2	5,8	26,7	40,8	22,5	3,72	1,014
2. Είμαι ικανοποιημένος/η από τον τρόπο που το πρόγραμμα συνδέει τους σπουδαστές με την αγορά εργασίας.	4,2	15	26,7	33,3	20,8	3,52	1,108
3. Το πρόγραμμα σπουδών προσφέρει ικανοποιητικές γνώσεις για τις εξελίξεις πάνω στον τουριστικό κλάδο.	0,0	7,5	25,8	41,7	25	3,84	0,889
4. Το πρόγραμμα σπουδών προσφέρει ικανοποιητικές γνώσεις για τις συνθήκες που επικρατούν στον κλάδο.	4,2	8,3	32,5	38,3	16,7	3,55	1,003
5. Το πρόγραμμα σπουδών προσφέρει ικανοποιητικές γνώσεις για τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας.	4,2	13,3	27,5	39,2	15,8	3,49	1,045

6) Αντιλήψεις σπουδαστών για τον ρόλο της τουριστικής εκπαίδευσης στην

επαγγελματική τους αποκατάσταση

Η ανάλυση από το Ε΄ μέρος αφορά τις αντιλήψεις σπουδαστών για τον ρόλο της τουριστικής εκπαίδευσης στην επαγγελματική τους αποκατάσταση. Ως συνηθέστερη επιλογή με 43,3% δηλώνει το «συμφωνώ απόλυτα» (Μ.Ο.=4,17 - Τ.Α.=0,873), όπου παρουσιάζεται ότι οι φοιτητές/τριες «είναι αισιόδοξοι ότι η εκπαίδευση που παίρνουν θα τους βοηθήσει να βρουν μια εργασία στον τουριστικό κλάδο», το 34,2% συμφωνεί, 18,3% ούτε διαφωνεί/ούτε συμφωνεί και το 4,2% διαφωνεί. Η επόμενη συνηθέστερη με μικρή διαφορά επιλογή το 42,5% δηλώνει το «συμφωνώ απόλυτα» (Μ.Ο.=4,15 - Τ.Α.=0,885), όπου παρουσιάζεται ότι οι φοιτητές/τριες «χρειάζονται επιπλέον εκπαίδευση και κατάρτιση ώστε να αυξηθούν οι πιθανότητες επαγγελματικής τους αποκατάστασης στον τουριστικό κλάδο», το 35% συμφωνεί, το 17,5% ούτε διαφωνεί/ούτε συμφωνεί και 5% διαφωνεί. Στη συνέχεια επιλογή με 39,2% δηλώνει το «συμφωνώ» (Μ.Ο.=4,07 - Τ.Α.=0,886), όπου παρουσιάζεται ότι οι φοιτητές/τριες «μέσω της εκπαίδευσης που λαμβάνουν, αποκτούν γνώσεις και ικανότητες που μπορούν να αξιοποιηθούν στον τουριστικό κλάδο», το 36,7% συμφωνεί απόλυτα, το 18,3% ούτε διαφωνεί/ούτε συμφωνεί και 5,8% διαφωνεί. Τα παραπάνω ευρήματα έρχονται μερικώς σε αντίφαση, επειδή πιθανώς το δείγμα της έρευνας να μην είναι πλήρως αντιπροσωπευτικό ή οι φοιτητές/τριες ενδεχομένως να αισθάνονται ικανοποιημένοι από τις σπουδές τους ώστε να βρουν μια θέση στην αγορά εργασίας αλλά υπάρχει και η περίπτωση να μην παύουν να έχουν την επιθυμία για περαιτέρω εκπαίδευση που θα τους προσφέρει μια καλύτερη θέση εργασίας στον τομέα τους (Πίνακας 6).

Από την άλλη, στην επιλογή με την λιγότερη απήχηση το 51,7% δηλώνει το «διαφωνώ απόλυτα» (Μ.Ο.=2,08 - Τ.Α.=1,382), όπου παρουσιάζεται πως οι φοιτητές/τριες «πιστεύουν ότι έκαναν λάθος που επέλεξαν το συγκεκριμένο πρόγραμμα σπουδών», το 17,5% διαφωνεί, το 11,7% ούτε διαφωνεί/ούτε συμφωνεί, το 10% συμφωνεί απόλυτα και το 9,2% συμφωνεί. Στην επόμενη επιλογή με την λιγότερη απήχηση το 32,5% δηλώνει το «διαφωνώ» (Μ.Ο.=2,55 - Τ.Α.=1,187), όπου παρουσιάζεται πως οι φοιτητές/τριες «αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εξεύρεση κατάλληλης εργασίας λόγω της ελλιπούς εκπαίδευσης που λαμβάνουν», το 25% ούτε διαφωνεί/ούτε συμφωνεί, το 20,8% διαφωνεί απόλυτα, το 14,2% συμφωνεί και το 7,5% συμφωνεί απόλυτα. Τέλος από τις επιλογές με τη χαμηλότερη απήχηση το 29,2% ούτε διαφωνεί/ούτε συμφωνεί (Μ.Ο.=2,75 - Τ.Α.=1,259), όπου παρουσιάζεται πως «η εκπαίδευση που λαμβάνουν οι φοιτητές είναι θεωρητική και δε μπορεί να τους βοηθήσει στην επαγγελματική τους αποκατάσταση», το 23,3% διαφωνεί, το 20% διαφωνεί απόλυτα, το 16,7% συμφωνεί και το 10,8% συμφωνεί απόλυτα. Συνεπώς, τα συγκεκριμένα ευρήματα αποσαφηνίζουν ότι οι φοιτητές/τριες τείνουν να είναι ικανοποιημένοι από το πρόγραμμα σπουδών τους (Πίνακας 6).

Πίνακας 6. Κατανομή πολλαπλών αποκρίσεων για το Ε΄ μέρος «Αντιλήψεις σπουδαστών για τον ρόλο της τουριστικής εκπαίδευσης στην επαγγελματική τους αποκατάσταση».

	Διαφ ωνώ απόλ υτα	Διαφ ωνώ	Ούτε/ Ούτε	Συμφ ωνώ	Συμφ ωνώ απόλ υτα	M.O.	T.A.
	%						
1. Η εκπαίδευση που λαμβάνω μπορεί να με βοηθήσει να βρω μια ικανοποιητική θέση εργασίας στον τουριστικό τομέα.	0,0	6,7	25	35,8	32,5	3,94	0,919
2. Η εκπαίδευση που λαμβάνω μπορεί να με βοηθήσει να κάνω καριέρα στον τουριστικό κλάδο.	0,0	9,2	20,8	40	30	3,91	0,935
3. Χρειάζομαι επιπλέον εκπαίδευση και κατάρτιση ώστε να αυξηθούν οι πιθανότητες επαγγελματικής αποκατάστασής μου στον τουριστικό κλάδο.	0,0	5	17,5	35	42,5	4,15	0,885
4. Αντιμετωπίζω δυσκολίες στην εξεύρεση κατάλληλης εργασίας λόγω της ελλιπούς εκπαίδευσης που λαμβάνω.	20,8	32,5	25	14,2	7,5	2,55	1,187
5. Με την εκπαίδευση που λαμβάνω μπορώ να δραστηριοποιηθώ επαγγελματικά στον διεθνή τουρισμό.	5	10	31,7	25	28,3	3,62	1,146
6. Με την εκπαίδευση που λαμβάνω μπορώ να αναλάβω το management μιας τουριστικής επιχείρησης.	5	16,7	26,7	34,2	17,5	3,42	1,113
7. Η εκπαίδευση που λαμβάνω είναι θεωρητική και δε μπορεί να βοηθήσει στην επαγγελματική μου αποκατάσταση.	20	23,3	29,2	16,7	10,8	2,75	1,259
8. Η εκπαίδευση που λαμβάνω θα μου προσφέρει την δυνατότητα μελλοντικής εξέλιξης (προαγωγές) στον τουριστικό κλάδο.	0,0	7,5	28,3	40	24,2	3,81	0,892
9. Μέσω της εκπαίδευσης που λαμβάνω, αποκτώ γνώσεις και ικανότητες που μπορούν να	0,0	5,8	18,3	39,2	36,7	4,07	0,886

αξιοποιηθούν στον τουριστικό κλάδο.								
10. Είμαι αισιόδοξος/η ότι η εκπαίδευση που παίρνω θα με βοηθήσει να βρω μια εργασία στον τουριστικό κλάδο.	0,0	4,2	18,3	34,2	43,3	4,17	0,873	
11. Πιστεύω ότι έκανα λάθος που επέλεξα το συγκεκριμένο πρόγραμμα σπουδών.	51,7	17,5	11,7	9,2	10	2,08	1,382	
12. Θα πρότεινα το συγκεκριμένο πρόγραμμα σπουδών σε άτομα που επιθυμούν μια θέση εργασίας στον τουριστικό κλάδο.	4,2	8,3	15	33,3	39,2	3,95	1,122	
13. Η εκπαίδευση που λαμβάνω έχει άμεση σύνδεση με την αγορά εργασίας.	0,0	10,8	25,8	30,8	32,5	3,85	1,001	

5.2.2 Επαγωγική Στατιστική

Στη συγκεκριμένη ενότητα πραγματοποιείται:

- i. ο έλεγχος συσχέτισης (Spearman) μεταξύ όλων των κύριων μεταβλητών, όπου μας προσφέρει χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με τους πυλώνες του ερωτηματολογίου και
- ii. το μοντέλο για τον έλεγχο πρόβλεψης της εξαρτημένης μεταβλητής «Αντιληπτή ποιότητα εκπαίδευσης» και «Ακαδημαϊκή αυτό-αποτελεσματικότητα» με τις υπόλοιπες κύριες μεταβλητές.

(α) Έλεγχος συσχέτισης (Spearman)

Ο παρακάτω Πίνακας 7 παρουσιάζει τις στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις ανάμεσα στις κύριες μεταβλητές. Ειδικότερα, ανάμεσα στη μεταβλητή της αντιληπτής ποιότητας εκπαίδευσης και στην ακαδημαϊκή αυτό-αποτελεσματικότητα, ο συντελεστής συσχέτισης ($r=0,0574$) είναι υψηλά θετικός και στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο σημαντικότητας 0,001. Ουσιαστικά παρατηρείται ότι, η αντιληπτή ποιότητα εκπαίδευσης ενισχύει την ακαδημαϊκή

αυτο-αποτελεσματικότητα των φοιτητών/τριών. Ακόμη, ανάμεσα στην αντιληπτή ποιότητα εκπαίδευσης και στην πρόθεση συνέχισης μεταπτυχιακών σπουδών και συμμετοχής στον τουριστικό κλάδο, ο συντελεστής συσχέτισης ($r=0,287$) είναι θετικός και στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01. Συνεπώς διακρίνεται ότι, η αντιληπτή ποιότητα εκπαίδευσης ενισχύει την πρόθεση των φοιτητών/τριών να συνεχίσουν μεταπτυχιακές σπουδές. Επίσης, στην αντιληπτή ποιότητα εκπαίδευσης και στην σύνδεση της εκπαίδευσης και των προγραμμάτων σπουδών με την αγορά εργασίας στον τουριστικό κλάδο, ο συντελεστής συσχέτισης ($r=0,604$) είναι υψηλά θετικός και στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο σημαντικότητας 0,001. Τέλος, στην αντιληπτή ποιότητα εκπαίδευσης και στις αντιλήψεις σπουδαστών για τον ρόλο της τουριστικής εκπαίδευσης στην επαγγελματική τους αποκατάσταση, ο συντελεστής συσχέτισης ($r=0,475$) είναι υψηλά θετικός και στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο σημαντικότητας 0,001. Επομένως, η αντιληπτή ποιότητα εκπαίδευσης ενισχύει την πρόθεση των φοιτητών/τριών να ενταχθούν στην τουριστική βιομηχανία (Πίνακας 7).

Συνεχίζοντας, ανάμεσα στη μεταβλητή της ακαδημαϊκής αυτό-αποτελεσματικότητας και στην πρόθεση συνέχισης μεταπτυχιακών σπουδών και συμμετοχής στον τουριστικό κλάδο, ο συντελεστής συσχέτισης ($r=0,322$) είναι υψηλά θετικός και στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01. Συνεπώς, η ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα ενισχύει την πρόθεση των φοιτητών/τριών να ακολουθήσουν μεταπτυχιακές σπουδές στο τουρισμό. Ακόμη, ανάμεσα στη μεταβλητή της ακαδημαϊκής αυτό-αποτελεσματικότητας και στην σύνδεση της εκπαίδευσης και των προγραμμάτων σπουδών με την αγορά εργασίας στον τουριστικό κλάδο, ο συντελεστής συσχέτισης ($r=0,475$) είναι υψηλά θετικός και στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο σημαντικότητας 0,001. Επιπλέον, ανάμεσα στη μεταβλητή της ακαδημαϊκής αυτό-αποτελεσματικότητας και στις αντιλήψεις σπουδαστών για τον ρόλο της τουριστικής εκπαίδευσης στην επαγγελματική τους αποκατάσταση, ο συντελεστής συσχέτισης ($r=0,476$) είναι υψηλά θετικός και στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο σημαντικότητας 0,001. Συνεπώς, η ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα ενισχύει την πρόθεση των φοιτητών/τριών να ενταχθούν στην τουριστική βιομηχανία (Πίνακας 7).

Ως ακολουθίαν, ανάμεσα στη μεταβλητή της πρόθεσης για συνέχιση μεταπτυχιακών σπουδών και της συμμετοχής στον τουριστικό κλάδο με την σύνδεση της εκπαίδευσης και των προγραμμάτων σπουδών με την αγορά εργασίας στον τουριστικό κλάδο, ο συντελεστής συσχέτισης ($r=0,391$) είναι θετικός και στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01. Επίσης, ανάμεσα στη μεταβλητή της πρόθεσης για συνέχιση μεταπτυχιακών σπουδών και της συμμετοχής στον τουριστικό κλάδο με τις αντιλήψεις

σπουδαστών για τον ρόλο της τουριστικής εκπαίδευσης στην επαγγελματική τους αποκατάσταση, ο συντελεστής συσχέτισης ($r=0,369$) είναι υψηλά θετικός και στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο σημαντικότητας 0,001. Τέλος, ανάμεσα στη μεταβλητή της σύνδεσης της εκπαίδευσης και των προγραμμάτων σπουδών με την αγορά εργασίας στον τουριστικό κλάδο με τις αντιλήψεις σπουδαστών για τον ρόλο της τουριστικής εκπαίδευσης στην επαγγελματική τους αποκατάσταση, ο συντελεστής συσχέτισης ($r=0,633$) είναι υψηλά θετικός και στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο σημαντικότητας 0,001. Επομένως, φανερώνεται η αλληλένδετη σχέση μεταξύ της εκπαίδευσης που λαμβάνουν οι φοιτητές/τριες με την πρόθεση α) συνέχισης τους σε περαιτέρω σπουδές, β) συμμετοχής τους στον τουριστικό κλάδο αλλά γενικότερα τις αντιλήψεις τους για το αντίκτυπο της εκπαίδευσης που λαμβάνουν με την επαγγελματική τους σταδιοδρομία. Με λίγα λόγια, η παρεχόμενη εκπαίδευση στους φοιτητές/τριες τμημάτων τουρισμού καθορίζει τις αποφάσεις τους αναφορικά με την ακαδημαϊκή και την επαγγελματική τους πορεία (Πίνακας 7).

Πίνακας 7. Συσχετίσεις κύριων μεταβλητών μεταξύ τους

	Αντιληπτή ποιότητα	Ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα	Πρόθεση συνέχισης	Σύνδεση εκπ. με εργασία	Αντιλήψεις
Αντιληπτή ποιότητα εκπαίδευσης	—				
Ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα	0,574***	—			
Πρόθεση συνέχισης σπουδών	0,287**	0,322***	—		
Σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας	0,604***	0,475***	0,391***	—	
Αντιλήψεις φοιτητών για τον ρόλο της εκπαίδευσης στην επαγγελματική τους πορεία	0,475***	0,476***	0,369***	0,633***	—

Note. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

(β) Μοντέλο πρόβλεψης

Επιπρόσθετα, εφαρμόστηκε μοντέλο για τον έλεγχο πρόβλεψης της εξαρτημένης μεταβλητής «Αντιληπτή ποιότητα εκπαίδευσης» με τη συμμετοχή των ανεξάρτητων μεταβλητών «Ακαδημαϊκή αυτό-αποτελεσματικότητα», «Πρόθεση συνέχισης μεταπτυχιακών σπουδών και συμμετοχής στον τουριστικό κλάδο» και «Σύνδεση της εκπαίδευσης και των προγραμμάτων σπουδών με την αγορά εργασίας στον τουριστικό κλάδο». Το μοντέλο έχει $R^2=0,495$ το οποίο για τις κοινωνικές επιστήμες και επιστήμες συμπεριφοράς θεωρείται αποδεκτό. Το συνολικό μοντέλο παλινδρόμησης είναι στατιστικά σημαντικό γιατί η στάθμη σημαντικότητας είναι $p<0,001$. Ειδικότερα, παρουσιάζεται πως οι ανεξάρτητες μεταβλητές «Ακαδημαϊκή αυτό-αποτελεσματικότητα» και «Σύνδεση της εκπαίδευσης και των προγραμμάτων σπουδών με την αγορά εργασίας στον τουριστικό κλάδο» επιδρούν στατιστικά σημαντικά, διότι η στάθμη σημαντικότητας είναι $p<0,001$ (Πίνακας 8).

Πίνακας 8. Μοντέλο πρόβλεψης «Αντιληπτή ποιότητα εκπαίδευσης»

	Estimate	SE	t	p	Stand. Estimate
Ακαδημαϊκή αυτό-αποτελεσματικότητα	0.4197	0.0810	5.183	< .001	0.3955
Πρόθεση συνέχισης σπουδών	0.0127	0.0475	0.268	0.789	0.0190
Σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας	0.3403	0.0646	5.264	< .001	0.4117

Επιπλέον, εφαρμόστηκε μοντέλο για τον έλεγχο πρόβλεψης της εξαρτημένης μεταβλητής «Ακαδημαϊκή αυτό-αποτελεσματικότητα» με τη συμμετοχή των ανεξάρτητων μεταβλητών «Αντιληπτή ποιότητα εκπαίδευσης», «Πρόθεση συνέχισης μεταπτυχιακών σπουδών και συμμετοχής στον τουριστικό κλάδο» και «Σύνδεση της εκπαίδευσης και των προγραμμάτων

σπουδών με την αγορά εργασίας στον τουριστικό κλάδο». Το μοντέλο έχει $R^2=0,393$ το οποίο για τις κοινωνικές επιστήμες και επιστήμες συμπεριφοράς θεωρείται αποδεκτό. Το συνολικό μοντέλο παλινδρόμησης είναι στατιστικά σημαντικό γιατί η στάθμη σημαντικότητας είναι $p<0,001$. Ειδικότερα, παρουσιάζεται πως η ανεξάρτητη μεταβλητή «Ακαδημαϊκή αυτό-αποτελεσματικότητα» επιδρά στατιστικά σημαντικά, διότι η στάθμη σημαντικότητας είναι $p<0,001$ (Πίνακας 9).

Πίνακας 9. Μοντέλο πρόβλεψης «Ακαδημαϊκή αυτό-αποτελεσματικότητα»

	Estimate	SE	t	p	Stand. Estimate
Αντιληπτή ποιότητα εκπαίδευσης	0.4481	0.0864	5.18	< .001	0.4755
Πρόθεση συνέχισης σπουδών	0.0566	0.0488	1.16	0.248	0.0899
Σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας	0.1301	0.0734	1.77	0.079	0.1670

Συμπερασματικά, η ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα μεσολαβεί στη σχέση μεταξύ της αντιληπτής ποιότητας της εκπαίδευσης και της πρόθεσης ένταξης στη τουριστική βιομηχανία. Ακόμη, η ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα μεσολαβεί στη σχέση μεταξύ της αντιληπτής ποιότητας της εκπαίδευσης και της πρόθεσης για συνέχιση σε μεταπτυχιακές σπουδές.

Κεφάλαιο 6^ο: Συζήτηση & Συμπεράσματα

Οι αναλύσεις των αποτελεσμάτων της έρευνας εμφανίζονται στο συγκεκριμένο κεφάλαιο. Η επεξήγηση των ερευνητικών υποθέσεων προκύπτει με δεδομένο τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, η οποία συγκεντρώνεται στο θεωρητικό μέρος. Ακολούθως διατυπώνεται η συζήτηση, η οποία γίνεται με κριτήριο τις ερευνητικές υποθέσεις της έρευνας. Μετέπειτα, διατυπώνονται τα γενικά συμπεράσματα που προκύπτουν από τη συζήτηση των αποτελεσμάτων και ορισμένες καταληκτικές διαπιστώσεις. Τέλος, περατώνεται με τους περιορισμούς της μελέτης και τις προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

6.1 Συζήτηση των αποτελεσμάτων

Είναι ευρύτερα γνωστό ότι ο τουρισμός επιδεικνύει αξιοσημείωτη ανάπτυξη και κερδοφορία στην Ελλάδα. Επομένως, υπάρχει εκτεταμένη ζήτηση για ανθρώπινο δυναμικό, προσφέροντας πολλές θέσεις εργασίας εποχιακά και για όλο το χρόνο. Βεβαίως, βασικό κριτήριο για την ανάπτυξη και την ποιοτικότερη παροχή τουριστικών υπηρεσιών αποτελεί η προσφορά αξιόλογης τουριστικής εκπαίδευσης. Συνεπώς, η τουριστική εκπαίδευση παίζει καθοριστικό ρόλο στην πορεία της τουριστικής βιομηχανίας.

Η συγκεκριμένη έρευνα είχε ως στόχο να διερευνήσει τις σχέσεις μεταξύ της αντιληπτής ποιότητας της εκπαίδευσης, της ακαδημαϊκής αυτό-αποτελεσματικότητας, της πρόθεσης να ενταχθούν στην τουριστική βιομηχανία και της πρόθεσης να ακολουθήσουν μεταπτυχιακές σπουδές. Αρκετές μελέτες έχουν επισημάνει τη σημασία της αντιληπτής ποιότητας της εκπαίδευσης (Calvo-Porrá et al., 2013; Latif et al., 2019), την ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα (Alt, 2015; Elias & MacDonald, 2007) και τις επιλογές σταδιοδρομίας των φοιτητών/τριών τμημάτων τουρισμού (Kuslivan & Kuslivan, 2000; Jepsen & Neumann, 2010). Αυτή η μελέτη δείχνει ότι η αντιληπτή ποιότητα της εκπαίδευσης των φοιτητών/τριών έχει σημαντικό αντίκτυπο στην πρόθεση ένταξης τους στην τουριστική βιομηχανία. Σαφώς, αυτό το εύρημα υποστηρίζει ευρέως το έργο άλλων μελετών στον τομέα αυτό που συνδέουν την αντιληπτή ποιότητα εκπαίδευσης με την πρόθεση ένταξης των φοιτητών/τριών στην τουριστική βιομηχανία (Jiang & Tribe, 2009; Mahfud et al., 2019).

Έχει καταστεί προφανές ότι όταν οι φοιτητές/τριες τμημάτων τουρισμού αντιλαμβάνονται την ποιότητα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, είναι πιο πιθανό να αναπτύξουν ευνοϊκές στάσεις απέναντι στην ένταξη τους στον τουριστικό κλάδο μετά την αποφοίτηση τους.

Παρόλο που η πρόθεση των φοιτητών/τριών τμημάτων τουρισμού να ακολουθήσουν μεταπτυχιακές σπουδές μπορεί να επηρεαστεί από διάφορους παράγοντες πέρα από την αντιληπτή ποιότητα της εκπαίδευσης, όπως είναι η ικανοποίηση, η εμπιστοσύνη, οι προσδοκίες ή οι ατομικοί παράγοντες (Adler, 2009; Chuang & Dellmann-Jenkins, 2010; Kuslivan, 2000; Lu & Robinson et al., 2016), η συγκεκριμένη μελέτη όπως και οι προηγούμενες υποδηλώνουν μια σημαντική θετική σχέση μεταξύ της αντιληπτής ποιότητας της εκπαίδευσης και της πρόθεσης για μεταπτυχιακές σπουδές (π.χ. Jepsen & Neumann, 2010). Η σύγκριση των αποτελεσμάτων με εκείνα άλλων μελετών αποδεικνύει ότι η αντιληπτή ποιότητα της εκπαίδευσης έχει σημαντικό αντίκτυπο στην ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα (Alt, 2015; Cheng, 2020).

Σύμφωνα με έρευνες των Chuang et al. (2007) και Lee et al. (2019), υπάρχει μια σημαντική σχέση μεταξύ της ακαδημαϊκής αυτο-αποτελεσματικότητας και της πρόθεσης των φοιτητών/τριών για ένταξη στην τουριστική βιομηχανία. Επιπλέον, οι Varhegyi & Jepsen (2009) συμφωνούν με τα ευρήματα που αναφέρθηκαν σε προηγούμενες μελέτες, υποδεικνύοντας τη θετική επίδραση της ακαδημαϊκής αυτο-αποτελεσματικότητας στην πρόθεση επιδίωξης μεταπτυχιακών σπουδών. Με γνώμονα τις προαναφερθείσες έρευνες η παρούσα διπλωματική εργασία συμφωνεί ότι, η ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα διαμεσολαβεί πλήρως στη σχέση μεταξύ της αντιληπτής ποιότητας εκπαίδευσης και της πρόθεσης των φοιτητών/τριών για μεταπτυχιακές σπουδές. Από την άλλη, ορισμένες έρευνες αναφέρουν ότι, η ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα μεσολάβησε εν μέρει στη σχέση μεταξύ της αντιληπτής ποιότητας της εκπαίδευσης και στην πρόθεση ένταξης των φοιτητών/τριών στην τουριστική βιομηχανία. Ως εκ τούτου, η ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα δεν αποτελεί μόνο βασικό παράγοντα για τους φοιτητές/τριες ως κίνητρα και μάθηση, αλλά βοηθά επίσης τους φοιτητές/τριες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σχετικά με τις επιλογές σταδιοδρομίας τους (Alt, 2015; Bandura, 1997; Lee et al., 2019).

Σχετικά με τις πρώτες ερευνητικές υποθέσεις, δηλαδή εάν η αντιληπτή ποιότητα εκπαίδευσης ενισχύει την πρόθεση των φοιτητών/τριών να ενταχθούν στην τουριστική βιομηχανία και να συνεχίσουν μεταπτυχιακές σπουδές, οι συμμετέχοντες συμφωνούν ακράδαντα ότι θα ενταχθούν στον τουριστικό κλάδο μετά την αποφοίτηση τους αλλά και να πραγματοποιήσουν μετέπειτα περεταίρω σπουδές. Ακόμη, άλλη μια ερευνητική υπόθεση σχετικά με την αντιληπτή ποιότητα της εκπαίδευσης εάν ενισχύει την ακαδημαϊκή αυτο-

αποτελεσματικότητα των φοιτητών/τριών, οι συμμετέχοντες συμφωνούν σε κάθε ερώτηση από το συγκεκριμένο μέρος του ερωτηματολογίου.

Τα παραπάνω ευρήματα υποδηλώνουν ότι οι φοιτητές/τριες έχουν θετικές αντιλήψεις για την μαθησιακή εμπειρία που απέκτησαν από τις τουριστικές τους σπουδές. Από την άλλη, στην διεθνή βιβλιογραφία υπάρχουν έρευνες που δείχνουν ότι οι φοιτητές/τριες δεν έχουν θετικές αντιλήψεις αναφορικά με την μαθησιακή τους εμπειρία σε διάφορα προγράμματα τουριστικών σπουδών. Για παράδειγμα, η έρευνα των Mihail&Karalioroulou (2005) έδειξε ότι οι σπουδαστές δεν αποκτούν τις κατάλληλες δεξιότητες στο πλαίσιο των προγραμμάτων σπουδών τους προκειμένου να είναι θετικοί και αισιόδοξοι απέναντι στην επαγγελματική τους σταδιοδρομία. Επιπλέον, οι σπουδαστές της έρευνας των Kuşlivan&Kuşlivan (2000) δήλωσαν ότι η κατάρτιση που έλαβαν είναι θεωρητική και για αυτό δεν πιστεύουν ότι μπορεί να τους βοηθήσει στην επαγγελματική τους αποκατάσταση. Αντιθέτως, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, οι φοιτητές/τριες τμημάτων τουρισμού δεν λαμβάνουν μόνο θεωρητικές γνώσεις επί του επιστημονικού τους αντικείμενου αλλά αποκτούν και άλλες σημαντικές γνώσεις (π.χ. επικοινωνιακές δεξιότητες, δεξιότητες ανάλυσης και ερμηνείας δεδομένων, επαγγελματική γραφή και πρακτική εφαρμογή των θεωρητικών γνώσεων).

Το γεγονός ότι, οι σχολές τουρισμού αναπτύσσουν τις επαγγελματικές, τις κοινωνικές και τις προσωπικές δεξιότητες των φοιτητών/τριών τους, φανερώνει πως τα πανεπιστήμια επιδιώκουν να έχουν μια καλή σύνδεση με την αγορά εργασίας. Παρ' όλ' αυτά στην διεθνή βιβλιογραφία υπάρχουν μελέτες που έχουν δείξει ότι πολλά προγράμματα τουριστικών σπουδών δεν έχουν καλή σύνδεση με την αγορά εργασίας και περιορίζονται μονάχα στην καλλιέργεια επαγγελματικών δεξιοτήτων στους σπουδαστές τους. Η παρούσα έρευνα υπέδειξε ότι υπάρχει σύνδεση μεταξύ της αγοράς εργασίας και της τουριστικής εκπαίδευσης που προσφέρουν τα προγράμματα σπουδών τουρισμού. Ακόμη, το συγκεκριμένο εύρημα συγκλίνει με άλλα ευρήματα πρόσφατων ερευνών της διεθνούς βιβλιογραφίας (Caton, 2015, Grimwood&Caton, 2017, Zacharietal., 2019, Grimwood, Gordon&Stevens, 2018).

Ερευνητική υπόθεση σχετικά με την ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα, έπειτα από την παρούσα έρευνα παρουσιάζει ότι 1) ενισχύει την πρόθεση των φοιτητών/τριών να ενταχθούν στην τουριστική βιομηχανία, 2) ενισχύει την πρόθεση των φοιτητών/τριών να ακολουθήσουν μεταπτυχιακές σπουδές στο τουρισμό, 3) μεσολαβεί στη σχέση μεταξύ της αντιληπτής ποιότητας της εκπαίδευσης και της πρόθεσης ένταξης στη τουριστική βιομηχανία και 4) μεσολαβεί στη σχέση μεταξύ της αντιληπτής ποιότητας της εκπαίδευσης και της πρόθεσης για συνέχιση σε μεταπτυχιακές σπουδές.

Μεγάλο ποσοστό δήλωσε ότι η εκπαίδευσή τους μπορεί να τους βοηθήσει να κάνουν καριέρα στον τουριστικό κλάδο. Ωστόσο, υπήρξαν και συμμετέχοντες που δήλωσαν ότι χρειάζονται επιπλέον εκπαίδευση και κατάρτιση. Σημαντικό είναι το γεγονός ότι το 35% είναι αισιόδοξο αναφορικά με το εργασιακό του μέλλον στον τουριστικό κλάδο. Ακόμη, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες (34,5% - 68 συμμετέχοντες) δεν θεωρούν την εκπαίδευση που έχουν λάβει ελλιπή και για αυτό δεν έχουν μετανιώσει που επέλεξαν τις σπουδές στον τουρισμό. Επιπρόσθετα, τα αποτελέσματα της πρωτογενούς έρευνας παρουσιάζουν συγκλίσεις με τα αποτελέσματα ερευνών της διεθνούς βιβλιογραφίας. Για παράδειγμα, η πρωτογενής έρευνα της παρούσας διπλωματικής συγκλίνει με τα αποτελέσματα της έρευνας του Hjalager (2008) καθώς έδειξε ότι οι σπουδαστές πιστεύουν ότι η τουριστική εκπαίδευση που έχουν λάβει σε επίπεδο μεταπτυχιακών σπουδών μπορεί να τους εξασφαλίσει μια θέση σε τουριστικές επιχειρήσεις και σε ξενοδοχειακές μονάδες.

Επιπλέον, τα αποτελέσματα της πρωτογενούς έρευνας συγκλίνουν με τα αποτελέσματα της έρευνας του Hjalager (2008) ως προς το ότι οι σπουδαστές πιστεύουν ότι μπορούν να κάνουν διεθνή καριέρα μετά την αποφοίτησή τους από το πρόγραμμα σπουδών. Αντιθέτως, τα ίδια αποτελέσματα διαφωνούν με την έρευνα των Mihail&Karalioroulou (2005) που υποστηρίζει ότι, οι σπουδαστές των τουριστικών επαγγελματιών είναι δύσκολο να ακολουθήσουν μια επαγγελματική σταδιοδρομία στον τουριστικό κλάδο. Αξιοσημείωτο είναι ότι, το πλήθος των σπουδαστών του δείγματος της εν λόγω διπλωματικής εργάζονται ήδη σε ξενοδοχειακές επιχειρήσεις του τουριστικού κλάδου. Επιπλέον, τα αποτελέσματα της έρευνας της διπλωματικής δεν συγκλίνουν με τα αποτελέσματα της έρευνας των Mihail& Karalioroulou (2005) που βρήκαν ότι οι σπουδαστές είναι ιδιαίτερα αποθαρρημένοι όσον αφορά την επαγγελματική τους αποκατάσταση. Αξίζει να σημειωθεί ότι, καθίσταται δύσκολο οι σπουδαστές να είναι αποθαρρημένοι αναφορικά με την επαγγελματική τους αποκατάσταση διότι, καλλιεργούνται αξιόλογες ικανότητες και δεξιότητες τόσο στο προπτυχιακό όσο και στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών.

Επιπρόσθετα, τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας της διπλωματικής δεν συγκλίνουν με τα αποτελέσματα της έρευνας των Kuşlivan&Kuşlivan (2000) που έδειξε ότι οι σπουδαστές έχουν αρνητικές αντιλήψεις για την επαγγελματική τους αποκατάσταση. Το δείγμα από τους φοιτητές/τριες της παρούσας έρευνας πιστεύουν ότι το πρόγραμμα σπουδών που ακολουθούν μπορεί να τους βοηθήσει σημαντικά στην επαγγελματική τους αποκατάσταση. Τα αποτελέσματα της έρευνας της παρούσας διπλωματικής δεν συγκλίνουν επίσης, με τα αποτελέσματα της έρευνας των Daniel et al. (2017). Οι σπουδαστές της

έρευνας των Daniel et al. (2017), σε αντίθεση με τους σπουδαστές του δείγματος της διπλωματικής, δήλωσαν ότι δυσκολεύονται να ακολουθήσουν μια καριέρα στον τομέα του τουρισμού λόγω της έλλειψης επιχειρηματικών ικανοτήτων.

Τέλος αξίζει να σημειωθεί ότι τα ευρήματα από την έρευνα των Onur Cuneyt Kahraman & Derya Demirdelen Alrawadieh που έγινε σε 267 προπτυχιακούς φοιτητές στη Τουρκία, στην οποία βασίστηκε η παρούσα διπλωματική εργασία αποκαλύπτουν ότι, η αντιληπτή ποιότητα της εκπαίδευσης συνδέεται θετικά με την πρόθεση των φοιτητών/τριών τμημάτων τουρισμού να ενταχθούν στον τουριστικό κλάδο, αλλά όχι να ακολουθήσουν μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών. Τα ευρήματα επίσης επιβεβαιώνουν το μεσολαβητικό ρόλο της ακαδημαϊκής αυτο-αποτελεσματικότητας στη σχέση μεταξύ της ποιότητας και της πρόθεσης των φοιτητών/τριών τμημάτων τουρισμού να ακολουθήσουν μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών.

Επιγραμματικά, η συγκεκριμένη μελέτη κυρίως επισημαίνει και συμπληρώνει ευρήματα προηγούμενων σχετικών ερευνών ως προς την αντιληπτή ποιότητα της εκπαίδευσης στην επιλογή σταδιοδρομίας σε φοιτητές/τριες τμημάτων τουρισμού, προβάλλοντας ωστόσο κάποιες αντιθέσεις. Επιπλέον, τα ευρήματα που παρουσιάστηκαν σχετικά με το υπό διερεύνηση θέμα, μπορεί να οφείλονται και σε άλλους παράγοντες. Πιο συγκεκριμένα, το γεγονός ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες συμφωνούν πως θα συνεχίσουν περαιτέρω σπουδές, μπορεί να οφείλεται επειδή κέρδισαν κάποια υποτροφία ή πιέζονται από τρίτους παράγοντες (π.χ. εργασία, οικογένεια) προς υλοποίηση μεταπτυχιακού προγράμματος, ή απλά είναι μια κοινωνικά αποδεκτή απάντηση στην έρευνα. Ακόμη, το δεδομένο ότι επιθυμούν να απασχοληθούν επαγγελματικά στον τουρισμό, μπορεί να οφείλεται επειδή δεν έχουν επαγγελματική εμπειρία και είναι ένας κλάδος με εύκολη απορρόφηση εργασίας ιδιαίτερα στη χώρα μας ή απλώς δεν έχουν άλλη επιλογή εργασίας για ποικίλους λόγους.

6.2 Συμπεράσματα

Σχετικά με τις πρώτες ερευνητικές υποθέσεις, οι οποίες αφορούν την αντιληπτή ποιότητα της εκπαίδευσης που ενισχύει την 1) πρόθεση των φοιτητών/τριών να ενταχθούν στην τουριστική βιομηχανία, 2) πρόθεση των φοιτητών/τριών να συνεχίσουν μεταπτυχιακές σπουδές και 3) ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα των φοιτητών/τριών, εφόσον ο συντελεστής συσχέτισης σε όλα βρέθηκε υψηλά θετικός και στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο σημαντικότητας. Αναλυτικά, οι συμμετέχοντες συμφωνούν (Μ.Ο.>3) σε όλες τις ερωτήσεις που αφορούν την αντιληπτή ποιότητα της εκπαίδευσης με μεγαλύτερο ποσοστό

στο ότι το ακαδημαϊκό προσωπικό ακολουθεί αυστηρά το πρόγραμμα σπουδών και ότι το περιεχόμενο των μαθημάτων αναπτύσσει τις γνώσεις των φοιτητών/τριών. Μικρής συχνότητας εμφάνιση είναι ότι το περιβάλλον της πανεπιστημιούπολης είναι κατάλληλο για την μελέτη των φοιτητών/τριών και ότι οι αίθουσες διδασκαλίας είναι πλήρως εξοπλισμένες με οπτικοακουστικό εξοπλισμό. Αυτό γνωστοποιεί το γεγονός ότι οι φοιτητές/τριες γενικότερα είναι ικανοποιημένοι από το ακαδημαϊκό προσωπικό, το πρόγραμμα σπουδών και το λειτουργικό σύστημα του πανεπιστημίου αλλά όχι και τόσο ευχαριστημένοι από την υλικοτεχνική υποδομή και το περιβάλλον της σχολής. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες συμφωνούν (Μ.Ο.>3) ότι προτίθενται να ακολουθήσουν μεταπτυχιακές σπουδές και να απασχοληθούν επαγγελματικά στον τουριστικό κλάδο. Έπειτα από τα παραπάνω ευρήματα συμπεραίνεται ότι οι φοιτητές/τριες είναι ικανοποιημένοι κατά τη συνολική λειτουργία της σχολής τους και αποτελεί σημαντικό λόγο συνέχισης σε περαιτέρω σπουδές και απασχόλησης στον τουρισμό. Σίγουρα υπάρχουν πάντα περιθώρια βελτίωσης αναφορικά με τις σχολές τουρισμού και γι' αυτό καθιστά σημαντικές τις έρευνες σχετικά με το συγκεκριμένο θέμα. Όσον αφορά την ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα, οι φοιτητές/τριες συμφωνούν (Μ.Ο.>3) με όλες τις σχετικές ερωτήσεις και έπειτα από τη θετική συσχέτιση με την αντιληπτή ποιότητα της εκπαίδευσης φανερώνεται ότι όσο οι φοιτητές/τριες είναι ικανοποιημένοι με τις σπουδές τους τόσο υπάρχει θετική ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα.

Οι επόμενες ερευνητικές υποθέσεις, οι οποίες αφορούν την ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα που 1) ενισχύει την πρόθεση των φοιτητών/τριών να ενταχθούν στην τουριστική βιομηχανία, 2) ενισχύει την πρόθεση των φοιτητών /τριών να ακολουθήσουν μεταπτυχιακές σπουδές στο τουρισμό, 3) μεσολαβεί στη σχέση μεταξύ της αντιληπτής ποιότητας της εκπαίδευσης και της πρόθεσης ένταξης στην τουριστική βιομηχανία και 4) μεσολαβεί στη σχέση μεταξύ της αντιληπτής ποιότητας της εκπαίδευσης και της πρόθεσης για συνέχιση σε μεταπτυχιακές σπουδές, εφόσον ο συντελεστής συσχέτισης σε όλα βρέθηκε υψηλά θετικός και στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο σημαντικότητας. Όπως ήδη έχει αναφερθεί, οι φοιτητές/τριες συμφωνούν (Μ.Ο.>3) με όλες τις σχετικές ερωτήσεις που αφορούν την ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα, την πρόθεση των φοιτητών/τριών να ενταχθούν στην τουριστική βιομηχανία αλλά και να ακολουθήσουν μεταπτυχιακές σπουδές στο τουρισμό. Συνεπώς, οι φοιτητές/τριες αποδίδουν σημαντικό ρόλο στην ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα για την απόφαση τους που αφορά την συνέχιση των μεταπτυχιακών σπουδών και την απασχόληση τους στον τουρισμό. Ειδικότερα, όσο οι φοιτητές/τριες επιθυμούν να ασχολούνται σοβαρά με τις σπουδές τους, μελετώντας και υλοποιώντας τις εργασίες τους, τόσο έχουν την διάθεση για περαιτέρω σπουδές και επαγγελματική απασχόληση στον τουρισμό. Τέλος, όσον αφορά τη διαφοροποίηση των

κύριων μεταβλητών σε σχέση με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά τους, η επαγωγική ανάλυση έδειξε ότι δεν υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις σε καμία κύρια μεταβλητή σε σχέση με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των φοιτητών/τριών.

6.3 Περιορισμοί έρευνας

Αρχικά, η παρούσα έρευνα διαθέτει δείγμα μόνο από 120 φοιτητές/τριες, οι οποίοι φοιτούν σε τμήματα τουρισμού στην Ελλάδα. Επομένως, το συγκεκριμένο δείγμα δεν εκφράζει πλήρως τον πληθυσμό σε πανελλαδικό επίπεδο, με αποτέλεσμα να υπάρχει ελλιπής αντιπροσωπευτικότητα και να μην δύναται η γενίκευση των ευρημάτων. Επιπροσθέτως, η μελέτη εξελίχθηκε διαδικτυακά, με συνέπεια να μη μπορεί να ελεγχθεί το περιβάλλον στο οποίο οι ερωτηθέντες απαντούν στα ερωτήματα (Matveev, 2002). Το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει κλειστού τύπου ερωτήσεις με δομημένη μορφή, οπότε πιθανώς οι συμμετέχοντες να επέλεξαν τυχαίες ή κοινωνικά επιθυμητές απαντήσεις (Demetriou, Ozer, & Essau, 2015, σελ. 1).

6.4 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Η παρούσα έρευνα αναφέρεται σε φοιτητές/τριες που φοιτούν σε τμήματα τουρισμού στην Ελλάδα. Για την διερεύνηση της συγκεκριμένης έρευνας χρησιμοποιήθηκε δειγματοληψία από 120 φοιτητές/τριες. Θα ήταν χρήσιμο να διερευνηθεί σε πανελλαδικό επίπεδο με δείγμα που να εκφράζει πλήρως τον πληθυσμό, με επιδίωξη την γενίκευση των ευρημάτων και κατ' επέκταση την αξιοποίηση τους για την βελτιστοποίηση των προγραμμάτων σπουδών σε σχολές τουρισμού.

Δεύτερον, οι ερωτήσεις που αφορούν εάν το περιβάλλον της πανεπιστημιούπολης είναι κατάλληλο για την μελέτη των φοιτητών/τριών και εάν οι αίθουσες διδασκαλίας είναι πλήρως εξοπλισμένες με οπτικοακουστικό εξοπλισμό, εμφάνισαν πολύ μικρό βαθμό συμφωνίας. Συνεπώς, ωφέλιμο θα ήταν να διεξαχθεί περαιτέρω έρευνα σχετικά με την υλικοτεχνική υποδομή και γενικότερα το περιβάλλον των Πανεπιστημίων. Θα μπορούσε επίσης να συμπεριλαμβάνονται στο δείγμα εκπαιδευτικοί και εργαζόμενοι, ώστε να καταγραφούν οι απόψεις όλων των εμπλεκόμενων μερών στην πανεπιστημιακή κοινότητα.

Τρίτον, έπειτα από την απόλυτη συμφωνία των φοιτητών/τριών σχετικά με την πρόθεση τους για περαιτέρω σπουδές και απασχόληση στον τουρισμό μετέπειτα από τις σπουδές

τους, επωφελές θα ήταν να διερευνηθούν οι αιτίες που τους οδηγούν στη συγκεκριμένη επιλογή. Επίσης, η μελέτη θα μπορούσε να έχει ένα ευρύ φάσμα από προσωπικούς, επαγγελματικούς, περιβαλλοντικούς παράγοντες, δίνοντας βαρύτητα στους βαθύτερους λόγους της προδιάθεσης τους.

Τέταρτον, θα επιδείκνυε αξιόλογα δεδομένα η διερεύνηση του ίδιου θέματος αλλά δημιουργώντας σύγκριση ανάμεσα σε προπτυχιακούς με μεταπτυχιακούς φοιτητές/τριες. Ακόμη, θα μπορούσε να διερευνηθεί το ίδιο θέμα με δείγμα μόνο τους μεταπτυχιακούς φοιτητές/τριες, εργαζόμενους φοιτητές/τριες ή και άνεργους φοιτητές/τριες.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Ελληνόγλωσση

Αθανασίου Λ., (2004), *Τουριστική εκπαίδευση και κατάρτιση, Εξελίξεις, Προβλήματα, Ανάγκες, Πολιτική*, εκδόσεις Ι.Τ.Ε.Π., Αθήνα.

Αθανασίου Λ., (2005), *Τουριστική Εκπαίδευση, Προβλήματα και Ελλείψεις, Ανάγκες και προοπτικές*, εκδόσεις Ι.Τ.Ε.Π., Αθήνα.

Ακρίβος Χ., (2000), *Αφιέρωμα στην Τουριστική Εκπαίδευση* στο Travel Daily News.

Βεργίδης, Δ. (2008). Σχεδιασμός και δόμηση προγραμμάτων εκπαίδευσης ενήλικων. Στο Δ. Βεργίδης, & Α. Καραλής, Α., *Εισαγωγή στην Εκπαίδευση Ενηλίκων (τόμος Γ). Σχεδιασμός, Οργάνωση και Αξιολόγηση Προγραμμάτων* (σελ. 15-66). Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Γκρίμπα, Ε., Καραμπάτσου, Μ. & Πατσούρα, Α., (2016). *Η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού στο τομέα του τουρισμού*. ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΡΙΣΤΕΙΑΣ JEAN MONNET ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ.

Ζαφειρόπουλος, Κ. (2005). *Πώς γίνεται μια επιστημονική εργασία; Επιστημονική έρευνα και συγγραφή εργασιών*. Αθήνα: Κριτική.

Ζαφειρόπουλος, Κ. (2015). *Πως γίνεται μία επιστημονική εργασία; Επιστημονική έρευνα και συγγραφή εργασιών*. 2η έκδοση, Εκδόσεις Κριτική.

ΙΝΣΕΤΕ, (2014) , επιμέλεια Γεωργία Ζούνη. *Ποιοτική έρευνα αναγκών δεξιοτήτων στελέχους ψηφιακής προώθησης στον τουρισμό*.

ΙΝΣΕΤΕ, (2015). *Εξειδίκευση δράσεων Στρατηγικού Σχεδίου Τουρισμού & Στρατηγική Μελέτη Ανάπτυξης του Ανθρώπινου Δυναμικού στον τουριστικό τομέα*.

Καθημερινή, (2018). Αφιέρωμα: Τουριστική Εκπαίδευση.
<https://www.kathimerini.gr/985917/gallery/ta3idia/sthn-ellada/afierwma-toyristikh-ek-paideysh>

Λύτρας Π., (2002), *Με ή χωρίς παρωπίδες;* στο Travel Daily News.

Μαυροδόντης Θ., (2003), *Προτάσεις για την αναμόρφωση της τουριστικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα*, Travel Daily News. www.traveldailynews.gr

Νικολάου, Αι. (2018). *Η συμβολή της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Τουριστική Ανάπτυξη της Ελλάδας*. Μεταπτυχιακή εργασία. Τμήμα: Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων. Πάτρα: ΕΑΠ.

Π.Ο.Ε.Ε.Τ., (2013). Θέσεις ΠΟΕΕ-ΥΤΕ όπως κατατέθηκαν στην μορφωτική επιτροπή της Βουλής, σχετικά με το σχέδιο νόμου «Απλούστευση διαδικασιών για την ενίσχυση της τουριστικής επιχειρηματικότητας, αναδιοργάνωση του ελληνικού Τουρισμού και λοιπές διατάξεις» Αθήνα, Ελλάδα.

Π.Ο.Ε.Ε.Τ., (2019). 52ο Εκλογοαπολογιστικό συνέδριο – τοποθέτηση πρόεδρου - διοικητικός απολογισμός. Ιανουάριος 2019, Αθήνα, Ελλάδα.

Σωτηριάδης Μ., (1994), *Τουριστική Πολιτική*, Ηράκλειο.

ΣΕΤΕ, (2014). *Οι εκπαιδευτικές ανάγκες των επιχειρήσεων στον κλάδο του τουρισμού στην Ελλάδα*. Ιούλιος 2014, Αθήνα, Ελλάδα.

Τσιτσιρίγγου Ε., (2005), *Ιδιωτική τουριστική εκπαίδευση σε σύγκριση με την δημόσια τουριστική εκπαίδευση*. <http://www.xenia.gr/>

Υπουργείο Τουρισμού, (2016). *Μελέτες- Μελέτη διαμόρφωσης εκπαιδευτικού προγράμματος τουριστικών σχολών*. <https://mintour.gov.gr/meletes-pinakes/meletes/?pageNo=2>

Ξενόγλωσση

Airey, D. (2008). *Tourism Education Life Begins at 40*, Téoros.

Airey, D. (2002), *Growth and Change in Tourism Education*, in Boris Vukonic and Navenka Cavlek (eds.), *Rethinking Education and Training for Tourism*, Zagreb, University of Zagreb, Graduate School of Business and Economics, p. 13-22.

Alexopoulos, P., Andreadis, A., Andreadis, S., Karantemiri, K., Kravaritis, K., Kreis, G., Mataragas, M., Skoulas, N., Tsartas, P., Christou, E., and Psaropoulou, C. (2006), 'Tourism education'. *Tourism Report*, 34(2).

Atef, T. M. (2018). A Tourism and hospitality education management model: The case of the tourism department of Sultan Qaboos University. *Journal of Tourism and Hospitality Management*, 6(1), 39-54.

Amoah, V. A. & Baum, T. (1997). *Tourism Education: Policy Versus Practice*. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 9 (1), pp 5 – 12.

Baum T., (1995), *Managing Human Resources for the European Tourism and Hospitality Industry: A Strategic Approach*, Hapman & Hall, London.

Baum, T. Cheung, C. Kong, H. Kralj, A. Mooney, S. Thi Thanh, H. N. Ramachandran, S. Ružic, M. D. & Siow, M. L. (2016). *Sustainability and the Tourism and Hospitality Workforce: A Thematic Analysis*, *Sustainability*, 8, 809.

Castillo, R. C. (2014). Employability skills of graduating business and accounting students of Batangas State University. *International Journal of Sciences: Basic and Applied Research*, 13(1), 303-315. doi.org/10.1080/13677559io777

Caton, K. (2015). *Growing on the go? moral development and tourism*. *Annals Of Leisure Research*, 18(1), 1–8. [doi:10.1080/11745398.2015.1004253](https://doi.org/10.1080/11745398.2015.1004253)

Christou, E. (1999). 'Hospitality management education in Greece: an exploratory study', *Tourism Management*, 20, 683–691

- Christou, E. (2002). *Revisiting competencies for hospitality management*. *Journal of Hospitality & Tourism Education*, 14 (1), 25 – 32. doi.org/10.1080/10963758.2002.10696721
- Daniel, A. D. Costa, R. A. Pita, M. & Costa, C. (2017). *Tourism Education: What about entrepreneurial skills?* *Journal of Hospitality & Tourism Management*, 30 (1), 1 – 8.
- Daskin, M. (2016). *Tourism Students' Career Conceptions towards Service Industry Profession: A Case Study from Human Resource Perspective*, *Middle East J. Manag.*, 3, 19 – 33.
- Dimou, I. (2010). *Public Tourism Education and Training in Greece: A Study of the Necessity for Educational Restructuring*. *Industry and Higher Education*, 24(2):115-120. DOI: 10.5367/000000010791190976
- Diplari, A. & Dimou, I. (2010). *Public tourism education and training in Greece: A study of the necessity for educational restructuring*. *Industry & Higher Education*, 24 (2), pp 115 – 120.
- Eurostat (2020). Inactivity rate. Διαθέσιμο: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:People_outside_the_labour_force#:~:text=The%20inactivity%20rate%20is%20the,of%20the%20same%20age%20group
- Greiner, W. D. (2004). *European Vocational Training "Systems" - Some Thoughts on the Theoretical Context of Their Historical Development*, *Eur. J. Vocat. Train.*, 32, 18 – 25.
- Grimwood, B. S. R., & Caton, K. (2017). Pausing at the intersections of tourism moralities and mobilities: Some neighborhood history and a traffic report. *Tourist Studies*, 17(1), 3–16. doi:10.1177/1468797616685640
- Hjalager, A. (2008). Global Tourism Careers? Opportunities and Dilemmas Facing Higher Education in Tourism. *The Journal of Hospitality Leisure Sport and Tourism*, 2(2), 26-38. doi:10.3794/johlste.22.35
- Jiang, B. & Tribe, B. (2008). *Tourism jobs – short lived professions': Student attitudes towards tourism careers in China*. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*. DOI:10.3794/johlste.81.168
- Kotsikis, V. (2007). *Educational Administration and Policy*. Ellin. Athens.
- Kuşlivan, S. and Kuşlivan, Z. (2002) *Perceptions and attitudes of undergraduate tourism students towards working in the tourism industry in Turkey*. *Tourism Management*, 21(3), 251-269. doi:10.1177/1468797616685640
- Lam, T. & Xiao, H. (2000). *Challenges and Constraints of Hospitality and Tourism Education in China*, *Int. J. Contemp. Hosp. Manag.*, 12, 291 – 295.
- Lee, K. H. & Kim, J. W. (2009). *Current Status of CSR in the Realm of Supply Management: The Case of the Korean Electronics Industry*. *Supply Chain Management: An International Journal*, 14 (2), pp 138 - 148.
- Matveev, A. V. (2002). The advantages of employing quantitative and qualitative methods in intercultural research: Practical implications from the study of the perceptions of intercultural communication competence by American and Russian managers. *Theory of communication and applied communication*, 1(6), 59-67.

- Mayaka, M. & Akama, J.S. (2007). *Systems Approach to Tourism Training and Education: The Kenyan Case Study*, *Tour. Manag.*, 28, 298 – 306.
- Maxwell, G., Scott, B., Macfarlane, D. & Williamson, E. (2010). *Employers as stakeholders in postgraduate employability skills development*. *International Journal of Management Education*, 8 (2), pp 1 - 11.
- Morsy, M. A., Ahmed, G. S. & Ali, N. A. (2016). *Impact of Effective Training on Employee Performance in Hotel Establishments*. *International Journal of Heritage, Tourism, & Hospitality*, 10 (1 / 2), pp 92 – 109.
- Onur Cuneyt Kahraman & Derya Demirdelen Alrawadieh (2021). *The impact of perceived education quality on tourism and hospitality students' career choice: The mediating effects of academic self-efficacy*, *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education* 29, 2021.
- Owusu-Mintah, S. B. & Kissi, M. (2012). *Assessing the effectiveness of internship in tourism education and training in Ghana*. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, 4(5), 521-540. DOI: 10.1016/j.ijresmar.2015.12.001
- Polychroniou, P. (2008a). *Human resources management theory and practice: The impact on modern organizations*. *Advances in Management*, 1(4), 16–19. DOI: 10.5937/JEMC1901003B
- Polychroniou, P. (2008b). *Transformational leadership and work motivation in modern organizations: A critical analysis*. *Advances in Management*, 1(3), 9–12. DOI: 10.1097/00115514-201605000-00007
- Polychroniou, P. (2009a). *What about HRM?* *Advances in Management*, 2(3), 3–4. DOI: 10.1097/00115514-201605000-00007
- Polychroniou, P. (2009b). *Relationship between emotional intelligence and transformational leadership of supervisors: The impact on team effectiveness*. *Team Performance Management*, 15(7), 343–356. doi.org/10.1108/13527590911002122
- Prokou, E. (2008). *The emphasis on employability and the changing role of the university in Europe*. *Higher Education in Europe*, 33(4), 387-394. doi:10.2766/48413
- Rahman, M.S., Osman-Gani, A.M., Raman, M. (2017). *Destination Selection for Education Tourism: Service Quality, Destination Image and Perceived Spirituality Embedded Model*. *J. Islam. Mark.*, 8, 373–392
- Raybould, M. & Wilkins, H. (2006). *Generic Skills for Hospitality Management: A Comparative Study of Management Expectations and Student Perceptions*. *Journal of Hospitality & Tourism Management*, 13 (2), pp 177 - 188.
- Rok, M. (2013). *Tourism and hospitality graduate employability*. The 2nd Electronic International Interdisciplinary Conference Proceedings, Section 1. Business Management, Consulting, Sales, 79-84.
- Roney&Oztin (2018), *Career Perceptions of Undergraduate Tourism Students: A Case Study in Turkey* *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education* 10.3794/johlste.61.118

Shariff, N. M., Kayat, K. & Abidin, A. Z. (2014). *Tourism and hospitality graduates' competencies: Industry perceptions and expectations in the Malaysian perspectives*. World Applied Sciences Journal, 31(11), 1992-2000. DOI: 10.5829/idosi.wasj.2014.31.11.718

Sheldon, P. J. Fesenmaier, D. R. & Tribe, J. (2011). The Tourism Education Futures Initiative (TEFI): *Activating change in tourism education*. *Journal of Teaching in Travel and Tourism*, 11 (1), pp 2 - 23.

Stergiou D. and Airey D. (2017). *Tourism education and industry expectations in Greece: (re) minding the gap*, In Handbook of Teaching and Learning in Tourism, ed. Pierre Benckendorff, Anita Zehrer, Edward Elgar Publishing.

Trivellas, P., & Reklitis, P. (2014). Leadership competencies profiles & managerial effectiveness in Greece. *Procedia Economics and Finance*, 9, 380–390. doi.org/10.1108/1352759091100212

Zehrer, A. and C. Mössenlechner (2009). *Key competencies of tourism graduates: the employers' point of view*. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 9 (3–4), 266–87. doi.org/10.1108/1352759091100212

Wu, M. H. Thongma, W. Leelapattana, W. & Huang, M. L. (2017). *Impact on Hotel Employee's Green Awareness, Knowledge, and Skill on Hotel's Overall Performance*, *Adv. Hosp. Leis*, 12, 65 – 81.

Παράρτημα Α: Ερωτηματολόγιο έρευνας

Αγαπητοί/-ές φοιτητές/τριες,

Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο αποτελεί μέρος της διπλωματικής μου εργασίας με θέμα "Οι επιπτώσεις της αντιληπτής ποιότητας εκπαίδευσης στην επιλογή σταδιοδρομίας. Η περίπτωση των φοιτητών/τριών τμημάτων τουρισμού στην Ελλάδα" στο Δ.Π.Μ.Σ. "Στρατηγική διοίκηση τουριστικών προορισμών και επιχειρήσεων φιλοξενίας" του Πανεπιστημίου Αιγαίου.

Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου διαρκεί περίπου 10 λεπτά. Η συμμετοχή σας στην έρευνα είναι εμπιστευτική, οι απαντήσεις σας θα παραμείνουν ανώνυμες και θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για την συνεργασία!

Με εκτίμηση,

Λυσσαρίδου Μαρίνα

Α΄ Μέρος: Αξιολόγηση της ακαδημαϊκής και μαθησιακής εμπειρίας των συμμετεχόντων από τις σπουδές τους στον τουριστικό κλάδο

Παρακαλώ σημειώστε τον βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας σας με τις παρακάτω προτάσεις

	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
1. Το ακαδημαϊκό προσωπικό είναι εύκολα προσεγγίσιμο και ανταποκρίνεται στα αιτήματά μου.					
2. Το ακαδημαϊκό προσωπικό ακολουθεί ορθές διδακτικές πρακτικές.					
3. Το ακαδημαϊκό προσωπικό ακολουθεί αυστηρά το πρόγραμμα σπουδών.					
4. Το ακαδημαϊκό προσωπικό αντιμετωπίζει όλους τους φοιτητές με τον ίδιο τρόπο.					
5. Το τμήμα μου διαθέτει επαρκές ακαδημαϊκό προσωπικό.					
6. Το περιβάλλον της πανεπιστημιούπολης είναι κατάλληλο για την μελέτη των φοιτητών.					
7. Οι αίθουσες διδασκαλίας είναι πλήρως εξοπλισμένες με οπτικοακουστικό					

εξοπλισμό.					
8. Η βιβλιοθήκη διαθέτει μεγάλο αριθμό επιστημονικών συγγραμμάτων.					
9. Το πρόγραμμα είχε δραστηριότητες για την προώθηση της ομαδικής εργασίας και συνεργατικού περιβάλλοντος μάθησης					
10. Το πρόγραμμα με βοήθησε να βελτιώσω τις επαγγελματικές μου ικανότητες.					
11. Το πρόγραμμα με βοήθησε να βελτιώσω τις επικοινωνιακές μου δεξιότητες					
12. Το πρόγραμμα μου μαθαίνει να εργάζομαι αποτελεσματικά σε ομάδες.					
13. Το πρόγραμμα με βοήθησε να βελτιώσω τις ικανότητες ανάλυσης και ερμηνείας δεδομένων					
14. Το πρόγραμμα με βοηθάει να αποκτήσω ηγετικές ικανότητες.					
15. Το πρόγραμμα μου μαθαίνει να διαπραγματεύομαι και να διαχειρίζομαι συγκρούσεις.					
16. Το πρόγραμμα με βοηθάει να εξοικειωθώ με την					

επαγγελματική γραφή (mail, βιογραφικά).					
17. Το πρόγραμμα με βοηθάει να αποκτήσω την ικανότητα να εφαρμόζω αυτά που μαθαίνω στην πράξη.					
18. Το περιεχόμενο των μαθημάτων αναπτύσσει τις γνώσεις των φοιτητών.					
19. Υπάρχει συνεχής αξιολόγηση της απόδοσης του φοιτητή.					

Β' Μέρος: Αξιολόγηση της ακαδημαϊκής αυτο-αποτελεσματικότητας των συμμετεχόντων από τις σπουδές τους στον τουριστικό κλάδο

	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
1. Διατηρώ την προσοχή μου κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας.					
2. Συγκεντρώνω επαρκείς σημειώσεις κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας.					
3. Απομνημονεύω επαρκώς τις πληροφορίες που παρουσιάζονται κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας και στα εγχειρίδια.					
4. Οργανώνω και πραγματοποιώ επιτυχώς όλες τις εργασίες που μου αναθέτουν οι καθηγητές.					
5. Επιδιώκω να μελετώ καθημερινά/εβδομαδιαία τα μαθήματά μου.					
6. Επιδιώκω να μελετώ περισσότερο τα μαθήματά μου κατά την εξεταστική περίοδο.					

7. Θεωρώ ότι οι βαθμοί που λαμβάνω στα μαθήματα ανταποκρίνονται στην συνολική μου προσπάθεια.					
---	--	--	--	--	--

Γ' Μέρος: Πρόθεση συνέχισης μεταπτυχιακών σπουδών και συμμετοχής στον τουριστικό κλάδο

	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
1. Προτίθεμαι να συνεχίσω μεταπτυχιακό πάνω στον τουριστικό κλάδο.					
2. Προτίθεμαι να συνεχίσω μεταπτυχιακό σε κάποια εξειδίκευση στον τουριστικό κλάδο.					
3. Προτίθεμαι να ακολουθήσω διδακτορικό στον τουριστικό κλάδο.					
4. Θα ενταχθώ στον τουριστικό κλάδο μετά την αποφοίτησή μου.					

**Δ' Μέρος: Σύνδεση της εκπαίδευσης και των προγραμμάτων
σπουδών με τη αγορά εργασίας στον
τουριστικό κλάδο**

	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
1. Η διδασκαλία της θεωρίας μου έδωσε τη δυνατότητα να κατανοήσω τον τρόπο λειτουργίας του τουριστικού κλάδου					
2. Είμαι ικανοποιημένος/η από τον τρόπο που το πρόγραμμα συνδέει τους σπουδαστές με την αγορά εργασίας					
3. Το πρόγραμμα μου προσέφερε ικανοποιητικές γνώσεις για τις εξελίξεις πάνω στον τουριστικό κλάδο					
4. Το πρόγραμμα μου προσέφερε ικανοποιητικές γνώσεις για τις συνθήκες που επικρατούν στον κλάδο					
5. Το πρόγραμμα σπουδών προσφέρει ικανοποιητικές γνώσεις για τις απαιτήσεις της					

αγοράς εργασίας.					
------------------	--	--	--	--	--

Ε΄ Μέρος: Αντιλήψεις σπουδαστών για τον ρόλο της τουριστικής εκπαίδευσης στην επαγγελματική τους αποκατάσταση

	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
1. Η εκπαίδευση που έχω λάβει μπορεί να με βοηθήσει να βρω μια ικανοποιητική θέση εργασίας στον τουριστικό τομέα					
2. Η εκπαίδευση που έχω λάβει μπορεί να με βοηθήσει να κάνω καριέρα στον τουριστικό κλάδο					
3. Χρειάζομαι επιπλέον εκπαίδευση και κατάρτιση ώστε να αυξηθούν οι πιθανότητες επαγγελματικής αποκατάστασής μου στον τουριστικό κλάδο					

4. Αντιμετωπίζω δυσκολίες στην εξεύρεση κατάλληλης εργασίας λόγω της ελλιπούς εκπαίδευσης που έλαβα					
5. Με την εκπαίδευση που έλαβα μπορώ να δραστηριοποιηθώ επαγγελματικά στον διεθνή τουρισμό					
6. Με την εκπαίδευση που έλαβα μπορώ να αναλάβω το management μιας τουριστικής επιχείρησης					
7. Η εκπαίδευση που έλαβα ήταν θεωρητική και δε μπορεί να βοηθήσει στην επαγγελματική μου αποκατάσταση					
8. Η εκπαίδευση που έλαβα θα μου προσφέρει την δυνατότητα μελλοντικής εξέλιξης (προαγωγές) στο χώρο					

9. Μέσω της εκπαίδευσης που έλαβα απέκτησα γνώσεις και ικανότητες που μπορούν να αξιοποιηθούν στον τουριστικό κλάδο					
10 Είμαι αισιόδοξος/η ότι η εκπαίδευση που πήρα θα με βοηθήσει να βρω μια εργασία στον τουριστικό κλάδο					
11. Πιστεύω ότι έκανα λάθος που επέλεξα το συγκεκριμένο πρόγραμμα σπουδών					
12. Θα πρότεινα το συγκεκριμένο πρόγραμμα σπουδών σε άτομα που επιθυμούν μια θέση εργασίας στον τουριστικό κλάδο					
13. Η εκπαίδευση που έλαβα είχε άμεση σύνδεση με την αγορά εργασίας					

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Φύλο

- Άνδρας   Γυναίκα   Δεν απαντώ

2. Ηλικία

- 18- 19   20-21   22-23
 24-25   26 και άνω ετών

3. Σε ποιο τμήμα Πανεπιστημίου του τουρισμού φοιτάτε;

- Ανώτερη σχολή τουριστικής εκπαίδευσης Κρήτης (ΑΣΤΕΚ)
 Ανώτερη σχολή τουριστικής εκπαίδευσης Ρόδου (ΑΣΤΕΡ)
 Διοίκησης επιχειρήσεων και τουρισμού (ΗΡΑΚΛΕΙΟ)
 Διοίκησης οργανισμών, μάρκετινγκ και τουρισμού (ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ)
 Διοίκησης τουρισμού (ΑΙΓΑΛΕΩ)
 Διοίκησης τουρισμού (ΠΑΤΡΑ)
 Οικονομικής και διοίκησης τουρισμού (ΧΙΟΣ)
 Τουρισμού (ΚΕΡΚΥΡΑ)
 Τουριστικών σπουδών (ΠΕΙΡΑΙΑΣ)

4. Επιλέξατε ως σπουδές τον τουρισμό κυρίως επειδή:

- Είναι ένας κλάδος που προσφέρει ευκαιρίες επαγγελματικής αποκατάστασης
 Με ενδιαφέρει
 Προσφέρει καλές αμοιβές
 Έχω κλίση σε αυτό τον κλάδο
 Δίνει δυνατότητες διεθνούς καριέρας
 Διαθέτουμε οικογενειακή τουριστική επιχείρηση
 Άλλο

5. Το τμήμα του Πανεπιστημίου σας προαπαιτεί την υλοποίηση πρακτικής άσκησης για την απόκτηση πτυχίου;

- Ναι
 Όχι

6. Έχετε εργαστεί μέχρι τώρα σε κάποιον κλάδο της τουριστικής βιομηχανίας με σχέση πρακτικής άσκησης;

- Ναι

Όχι

7. Έχετε εργαστεί μέχρι τώρα σε κάποιον κλάδο της τουριστικής βιομηχανίας, χωρίς την σχέση πρακτικής άσκησης;

Ναι

Όχι

8. Αν απαντήσατε "Ναι" στις ερωτήσεις 6 ή 7. Σε ποιον κλάδο εργαστήκατε τελευταία;

Δεν έχω εργαστεί

Τουριστικές εγκαταστάσεις-Χώροι φιλοξενίας

Τουριστικές επιχειρήσεις επισιτισμού - εστίασης

Ταξιδιωτικά γραφεία

Τουριστικές επιχειρήσεις λιανικής πώλησης

Τουριστικά κέντρα δραστηριοτήτων και διασκέδασης

Άλλο

9. Το χρονικό διάστημα που έχετε εργαστεί συνολικά στην τουριστική βιομηχανία είναι:

0 = Καθόλου

1-2 έτη

3-4 έτη

5 και άνω έτη